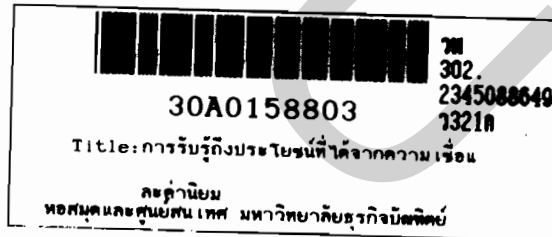

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
ผ่านสื่อ โทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร

นางสาว วราภรณ์ พงศ์ธรพิสูทธิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาโทสาขาสตรีธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2546

ISBN : 974 — 9554 — 12 — 4

PERCEPTION OF USEFULNESS FROM BELIEFS AND VALUES IN
TELEVISION FOLKLORE BY HOUSEWIVES IN BANGKOK

WARAPORN PONGTHORNPISUT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Business Communication Arts

Graduate School, Dhurakijpundit University

2003

ISBN : 974 - 9554 - 12 - 4

เลขทะเบียน.....	0158803
วันลงทะเบียน.....	22 ก.ค. 2546
เลขเรียกหนังสือ.....	302.23450664
	23217
	[2546]

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
ผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร

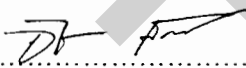
เสนอโดย น.ส.วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์

สาขาวิชา นิเทศศาสตรธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์อรุณ งามดี

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

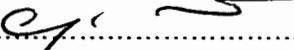
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ

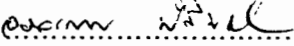
(ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อาจารย์อรุณ งามดี)

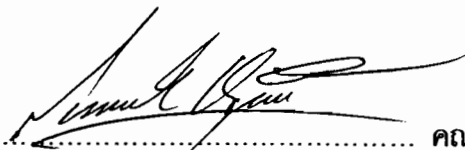
..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(รศ.อรนุช เลิศจรรยาภักษ์)

..... กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(รศ.ดร.อรรรณ ปิรันธน์โอวาท)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สมพงษ์ อรพินท์)

วันที่ 14 เดือน 11 พ.ศ. 2546

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากท่านอาจารย์ อรุณ งามดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำ ความหวังใจ และการดูแลแก้ไขอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ซึ่งผู้วิจัยมีความรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านอาจารย์ได้ให้ความเมตตา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่าน ดร. อัสวิน เนตร โทธิ์แก้ว รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท และ รองศาสตราจารย์ อรนุช เลิศจรรยารักษ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนการตรวจทานปรับปรุงแก้ไขในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ ไชยฉิม แซ่อึ้ง และพี่ชงใช้ แซ่เฮ้า พี่สกล และพี่นิษฐา และครอบครัวที่น่ารักทุกคน ด้วยความซาบซึ้งในพระคุณของท่านที่สนับสนุนให้ได้ศึกษาเล่าเรียนจบจนกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อน ๆ ที่ทำงานที่ได้เป็นกำลังใจจนกระทั่งผู้วิจัยได้มีโอกาสดจบการศึกษาในครั้งนี้ด้วย

วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์

มกราคม 2546

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
สารบัญภาพ.....	๙
สารบัญตาราง.....	๑๑
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. ปัญหานำวิจัย.....	5
3. วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
4. สมมติฐานในการศึกษา.....	5
5. ขอบเขตการวิจัย.....	5
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
7. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการรับรู้.....	8
2. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ.....	15
3. แนวคิดเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน.....	17
4. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม.....	30
5. แนวคิดเกี่ยวกับละคร โทรวทัศน์.....	32
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	43
1. กรอบแนวคิดทางการวิจัย.....	43
2. รูปแบบการวิจัย.....	44
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา.....	45
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. การรวบรวมข้อมูล.....	47
6. เกณฑ์การให้คะแนน.....	47
7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	48
4 ผลการศึกษา.....	50
1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง.....	51
2. พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	55
3. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน.....	58
4. การทดสอบสมมติฐาน.....	62
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	102
1. สรุปผลการศึกษา.....	102
2. ผลการทดสอบสมมติฐานและการอภิปรายผล.....	106
3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง.....	109
4. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป.....	110
บรรณานุกรม.....	111
ภาคผนวก.....	115
ภาคผนวก ก.....	116
ภาคผนวก ข.....	120
ประวัติผู้เขียน.....	134

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพรวมของกระบวนการทางการรับรู้.....	9
2	โมเดลกระบวนการทางการรับรู้.....	10
3	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม.....	44

DPU

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนและร้อยละของอายุแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	51
2	แสดงจำนวนและร้อยละของอาชีพแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	52
3	แสดงจำนวนและร้อยละของการศึกษาแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่าน สื่อโทรทัศน์.....	52
4	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับรายได้แม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน ผ่านสื่อโทรทัศน์.....	53
5	แสดงจำนวนและร้อยละของสถานภาพสมรสในปัจจุบันของแม่บ้านที่เปิด รับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	54
6	แสดงจำนวนและร้อยละของความถี่แม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	55
7	แสดงจำนวนและร้อยละของระยะเวลาแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่าน สื่อโทรทัศน์.....	55
8	แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	56
9	แสดงจำนวนและร้อยละของสาเหตุที่ชอบเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	57
10	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามระดับความมากน้อยกับการรับรู้ถึง ประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์	58
11	แสดงค่าเฉลี่ย จำแนกตามการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏ ในนิทานพื้นบ้าน.....	59
12	แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามระดับความมากน้อยกับการรับรู้ถึง ประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์...	60
13	แสดงค่าเฉลี่ย จำแนกตามการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏ ในนิทานพื้นบ้าน.....	61

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน...	63
15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน	64
16	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน...	65
17	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน....	66
18	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน	67
19	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	68
20	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน	69
21	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน	70
22	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	71
23	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	72
24	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	73
25	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	74
26	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	75
27	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	76
28	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	77
29	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน	78
30	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน.....	79

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
31	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับระยะเวลาในการเปิดรับ นิทานพื้นบ้าน.....	80
32	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับลักษณะในการเปิดรับ นิทานพื้นบ้าน.....	81
33	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับเหตุผลในการเปิดรับ นิทานพื้นบ้าน.....	82
34	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	84
35	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากคำนิยามที่ ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	85
36	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความ เชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	86
37	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากคำนิยาม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	87
38	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จาก ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	88
39	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากคำ นิยามที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	89
40	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความ เชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	90
41	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากคำ นิยามที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	91
42	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จาก ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	92
43	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้ จากคำนิยามที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์.....	93

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
44	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความถี่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	94
45	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความถี่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	95
46	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลากับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	96
47	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลากับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	97
48	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเปิดรับกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	98
49	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเปิดรับกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	99
50	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุที่เปิดรับกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	100
51	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุที่เปิดรับกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์.....	101

ชื่อวิทยานิพนธ์	การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ในนิทาน พื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร
ชื่อนักศึกษา	นางสาว วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ อรุณ งามดี
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์ธุรกิจ
ปีการศึกษา	2545

บทคัดย่อ

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร และการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรูปแบบการสำรวจ และใช้การเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว ผลการศึกษาพบว่า

แม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีอายุระหว่าง 36-40 ปี สมรสและอยู่ด้วยกัน ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้ระหว่าง 5001-10000 บาทต่อเดือน

พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านของแม่บ้านในกรุงเทพมหานครมีความในการเปิดรับคือ บ่อยครั้ง (5-6 วัน/สัปดาห์) ระยะเวลาในการติดตามชม มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน โดยเปิดดูเป็นเพื่อนบุตรหลาน เหตุผลของการเปิดรับเนื่องจากการผลิตนิทานพื้นบ้านในรูปแบบของละครโทรทัศน์มีคุณภาพมากที่สุด

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้าน มีค่าเฉลี่ยรวม 2.94 กล่าวคือมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้อยู่ในระดับปานกลาง โดยแม่บ้านจะรับรู้ถึงความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมมากที่สุด

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้าน มีค่าเฉลี่ยรวม 3.72 สรุปได้ว่ามีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้อยู่ในระดับมาก โดยแม่บ้านจะรับรู้ถึงค่านิยมเกี่ยวกับการให้อภัยมากที่สุด

Thesis Title Perception of Usefulness from beliefs and Values in
Television folklore by Housewives in Bangkok
Name Ms. Waraporn Pongthornpisut
Thesis Advisor Mr. Arun Ngamdee
Department Business Communication Arts
Academic Year 2002

ABSTRACT

The purposes of this thesis were to study the behavior of watching folk legends in television media of housewives in Bangkok Metropolitan and their perception of uses and gratification from belief and attitude about folk legends. The study was quantitative research obtaining data from a simple survey.

The study showed the results from the sample that : the housewives who were watching folk legends were 36 to 40 years old, married and lived with their husbands, didn't work outside, primary level education, received 5,001 to 10,000 baht per month from husbands.

The behavior of their watching folk legends was as follows: the frequency of watching was as often as 5 to 7 times a week ; the duration of continual watching was between 1 year and 1 year 6 months ; they were watching along with their children; the reason of watching was that the quality of the folk legends produced and showed on TV as novels was good.

The average level of perception of uses from the belief of the housewives who were watching folk legends was 2.94 out of 5, regarded as medium level, mostly belief in law of causes and effects of actions.

The average level of perception of attitude from the housewives who were watching folk legends was 3.72 out of 5, regarded as high level, mostly in forgiveness.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิทานเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วไปในทุกหนทุกแห่ง ในหมู่ชนทุกชั้น นับตั้งแต่พระราชาราชจนถึงคนยากจน มีเรื่องเล่าว่า แม้เทวดาก็ยังชอบฟังนิทาน ถ้ามนุษย์เล่านิทานในเวลา กลางวัน จะถูกเทวดาสาปแช่ง เพราะเวลากลางวันเทวดาไม่ว่างต้องไปเฝ้าพระอิศวร จึงไม่มีโอกาสได้ฟังนิทานที่มนุษย์เล่า (ประจักษ์ ปรากฏิตยกร, 2527: 44)

การเล่านิทานมีมาแต่คึกคักบรรพ์ แม้ในคัมภีร์สารัตถสมุจจัย ซึ่งแต่งมากกว่า 700 ปี ยังได้กล่าวในตอนอธิบายเหตุแห่งมงคลสูตรว่า “ในครั้งพุทธกาลนั้น ตามเมืองในมัชฌิมประเทศ มักมีคนไปรับจ้างเล่านิทานให้ฟังในที่ประชุมชน เช่น ศาลาพักคนเดินทาง เกิดแต่คนทั้งหลาย ได้ฟังนิทาน จึงเกิดปัญหาขึ้นว่า อะไรเป็นมงคล เป็นปัญหาแพร่หลายไปจนถึงเทวดา และเทวดาได้ไปทูลถามพระพุทธองค์ พระพุทธองค์จึงได้ทรงแสดงมงคลสูตร” ประเพณีการรับจ้างเล่านิทานให้คนฟังดังกล่าวมานี้ แม้ในสยามประเทศก็มีมาแต่โบราณ จนนับเป็นมหรสพอย่างหนึ่ง ซึ่งมักมีในงาน เช่น งานโกนจุก ในตอนค่ำหลังจากพระสวดมนต์แล้วก็หาคนไปเล่านิทานให้แขกฟัง และยังมีลงมาถึงในชั้นกรุงรัตนโกสินทร์ (กรมศิลปากร, 2536: 23)

จุดประสงค์ดั้งเดิมในการเล่านิทานของมนุษย์นั้นคือ “มนุษย์เราทั่วไปต้องการเครื่องบันเทิงใจ ในยามว่างงานประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจมนุษย์ และเป็นต้นเหตุให้นิทานเกิดขึ้นมากมาย (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2518: 44)

สาเหตุที่ว่า ทำไมมนุษย์ทุกชาติทุกศาสนาจึงชอบฟังนิทานนั้น ศิราพร จูตะฐาน ได้สรุปไว้ว่า “เพราะนิทานเป็นอาหารทางใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ นิทานเป็นแหล่งรวบรวมจินตนาการและความฝัน นิทานเป็นทางออกทางใจของมนุษย์ ทำให้มีความสุขและช่วยผ่อนคลายความทุกข์ในใจได้” (ศิราพร จูตะฐาน, 2524)

นิทานเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงใจแก่ผู้ฟังแบบง่าย ๆ และสะดวกที่สุด ซึ่งบรรพบุรุษของเราได้ถ่ายทอดสู่กันมาด้วยปากต่อปากเป็นเวลานาน ปัจจุบันนี้ความบันเทิงได้แผ่กระจายในรูปแบบต่าง ๆ มากมายและน่าสนใจกว่านิทาน จนทำให้นิทานพื้นบ้านของไทยซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งต้องพัฒนาตนเอง นอกจากนี้จุดประสงค์หลักโดยทั่วไปของการเล่านิทานต่อ ๆ กันมาแม้ว่าจะต่างชาติต่างศาสนากันก็ตาม แต่จะมีข้อเหมือนกันอยู่เสมอในเรื่องธรรมชาติของสภาพความเป็นมนุษย์ คือมีความโลภ โกรธ หลง และมีทั้งตกลง ขบขัน นำหัวเราะ และที่สำคัญคือมีความคิดคำนึงคล้ายคลึงกัน สืบกันมาเป็นมรดกของมนุษยชาติจนทุกวันนี้

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการสื่อสาร โดยสามารถนำเสนอสาระต่าง ๆ ไปให้ผู้คนจำนวนมากรับรู้ได้ในเวลาเดียวกัน ในปัจจุบันถือได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่แพร่หลาย และมีอิทธิพลมากในสังคมไทย เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่รวมเอาคุณสมบัติของวิทยุ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์เข้าด้วยกันคือ ผู้ชมสามารถได้ยินทั้งเสียงเช่นเดียวกับการฟังวิทยุ ได้เห็นภาพเคลื่อนไหวติดต่อกันเช่นเดียวกับการดูภาพยนตร์และได้เห็นตัวหนังสือเช่นเดียวกับการอ่านหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์จึงเป็นสื่อมวลชนที่แสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนที่สุด เพราะคนเราสามารถรับรู้จากการได้เห็นถึง 75% และจากการได้ยินอีก 13% จะเห็นได้ว่า โทรทัศน์ให้ทั้งการได้เห็นและได้ยิน ผลรวมตัวเลขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อการรับรู้ถึง 88% (อรรถพร เขียวถาวร, 2520: 88)

การนำนิทานพื้นบ้านมาเข้าสู่กระบวนการผลิตโดยผ่านสื่อละครโทรทัศน์ในปัจจุบัน อาทิเช่น ปลาบู่ทอง นางสิบสอง พระรถเสน วงษ์สวรรค์ คาวิ ไชยเชษฐ์ ฯลฯ นั้น ศาสตราจารย์ ดร. กุสุมา รักขมณี กล่าวไว้ว่า “ละครโทรทัศน์มีกระบวนการที่สื่อสารจากผู้เขียนบทละคร โทรทัศน์ผ่านตัวบท (Text) อันประกอบไปด้วย ตัวละคร ฉาก บทสนทนา เหตุ

การต่าง ๆ ฯลฯ และผ่านผู้แสดงไปยังผู้ชม โดยมีการแสดง หรือ อภินัย เป็นตัวสื่อ ซึ่งอภินัย มี 3 ลักษณะคือ การแสดงด้วยท่าทาง (องคะ) การแสดงด้วยคำพูด (วาตะ) และการแสดงด้วย ปฏิกริยา (สเทตวิกะ) เช่น หน้าซีก เสียงสั่นเครือ ฯลฯ นอกจากนี้ ละครโทรทัศน์ยังมีฉาก แสง สี เสียงดนตรี ฯลฯ เป็นส่วนประกอบที่ช่วยในการเร้าอารมณ์ผู้ชมได้อย่างดี ทำให้ผู้ดูสามารถ รับรสของอารมณ์ที่พัฒนาขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ก้าวเข้าสู่บรรยากาศของละคร เสียง และภาพที่ ปรากฏตรงหน้าได้จึงผู้ชมเข้าไปสู่โลกมายาของละครได้เต็มตัวโดยที่ผู้ดูไม่ต้องใช้จินตนาการ เข้าเสริมต่อเลย หรืออาจกล่าวได้ว่าพันธกิจของละครคือการสร้างรส หรือปฏิกริยาอารมณ์ให้ แก่ผู้ชม โดยการดึงผู้ชมเข้าไปร่วมรับรู้เรื่องราว และความรู้สึกนึกคิดของผู้ผลิตละคร โทรทัศน์ อย่างเต็มตัว (จักรกฤษณ์ ควงพัตรา, 2539: 42)

จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่นิทานพื้นบ้านสืบต่อไป ซึ่งในปัจจุบัน จะแพร่ภาพออกอากาศผ่านสื่อ โทรทัศน์ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ในช่วงเย็นทางสถานี โทรทัศน์ ช่อง 3 เวลาประมาณ 17.00-17.30 น. ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี จะนำเสนอในทุกระยะ วันจันทร์ถึงศุกร์ เวลาประมาณ 17.30-18.00 น. และทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เวลาประมาณ 8.20-9.20 น. นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอแนวภาพยนตร์ที่เป็นตัววาดการ์ตูน ทุกวันก่อนข่าวภาคค่ำ แพร่ ภาพออกอากาศทางช่อง 3 และช่อง 7 สี เช่นกัน

สำหรับกลุ่มผู้ชมนั้น ละคร โทรทัศน์สามารถเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ให้ความ บันเทิงแก่มวลชน โดยทั่วไป (Popular Culture of Entertainment) และสำหรับผู้อุปถัมภ์ราชการ แล้ว ละครโทรทัศน์สามารถเป็นสินค้าทางธุรกิจ (Economic Commodity) ที่ธุรกิจต่างๆ อยาก จะยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้อง และท้ายที่สุดผู้สร้างละครบางกลุ่มโดยเฉพาะผู้สร้างละคร พื้นบ้านก็ อาจจะมีความหมายเทียบเท่ากับงานศิลปะชิ้นหนึ่ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2536: 56)

ละคร โทรทัศน์นอกจากจะให้ความบันเทิงเป็นหลักแล้ว ในลักษณะของอิทธิพลทาง อ้อม ละครโทรทัศน์ยังเป็นแหล่งความรู้ ซึ่งทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมซึ่งเป็นกระบวนการ ที่สอนให้รู้ถึงการปฏิบัติตัวในสังคม ละครโทรทัศน์จึงเป็นตัวแทน ในการบอกสมาชิกใน สังคมให้รู้ถึงเป้าหมาย ค่านิยมและแบบอย่างของสังคมโดยวิธีทางอ้อม (Socializing Agent) ผู้

ชมโทรทัศน์จึงเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ในลักษณะที่ไม่รู้ตัว (Defleur, 1964: 78) เหตุผลที่เกื้อหนุนให้ละครโทรทัศน์ทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างดีก็คือ ละครโทรทัศน์เป็นความบันเทิงแบบเล่าเรื่อง

(Narrative Form) ซึ่งมีการดำเนินเรื่องต่อเนื่องยาวนาน (Continuing Story) โดยใช้เวลาออกอากาศเป็นเดือน และนำเสนอเป็นตอน ๆ วิธีการนี้ทำให้คนดูละครรู้สึกว่าได้เรียนรู้ความเป็นจริงด้วยประสบการณ์ของตนเอง ในขณะที่เดียวกันละครโทรทัศน์สามารถดกย้าเนื้อหาสาระใด ๆ ที่ต้องการได้ไม่ยาก เหตุผลประการต่อมาคือ แนวเรื่องที่ดูสมจริง ใกล้เคียงกับชีวิตของผู้ดูละคร จึงทำให้คนดูละครรู้สึกเสมือนเป็นตัวละครนั้น ๆ (Identification) โดยคนดูมักจะเปรียบเทียบการกระทำของตัวละครกับสิ่งที่ตนคิดจะทำถ้าเป็นตัวละครตัวนั้น (Allen, 1985: 55)

เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์นั้น การดำเนินชีวิตของแม่บ้านที่ได้คลุกคลีอยู่กับสภาวะการณที่มีความเจริญทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว กล่าวคือได้รับการศึกษาสูงในวิชาการสมัยใหม่ ด้วยเทคโนโลยีที่สูงขึ้น รับรู้ข่าวสารของโลกตะวันตกได้ในระยะเวลาสั้นด้วยประสิทธิภาพของเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกัน แม่บ้านก็ยังคงต้องอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยอยู่

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อต้องการทราบพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของกลุ่มแม่บ้าน รวมทั้งการรับรู้ประโยชน์จากการเปิดรับนิทานพื้นบ้านเป็นอย่างไร ซึ่งนับได้ว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ไม่น้อยในการที่จะนำแนวคิดเหล่านี้มาไตร่ตรองพิจารณา เพื่อจะได้อนุรักษ์มรดกและเผยแพร่นิทานพื้นบ้านให้เข้าใจอย่างถูกต้อง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้สืบต่อไป

2. ปัญหาวิจัย

1. พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

2. แม่บ้านในกรุงเทพมหานครมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร

4. สมมติฐานในการศึกษา

1. แม่บ้านในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะทางประชากรต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน

2. ลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะแม่บ้านที่มีอายุตั้งแต่ 26 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยจะทำการวิเคราะห์การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อ และค่านิยมที่ได้จากการแสดงในแต่ละบทบาทของตัวละคร ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านที่เผยแพร่ทางสถานี

โทรทัศน์ทุกสถานี โดยไม่จำกัดช่วงเวลาในการออกอากาศ ระยะเวลาที่ทำการศึกษาดังแต่
เดือน เมษายน ถึงเดือนพฤศจิกายน 2545

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านไทยผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่
บ้านในกรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ทราบถึงความเชื่อ และค่านิยมจากการแสดงบทบาทของตัวละครที่ปรากฏใน
นิทานพื้นบ้านของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเป็นประโยชน์ด้านการสร้างสรรค์งานเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านของผู้มีส่วนเกี่ยว
ข้องในการผลิตรายการละคร ภาพยนตร์การ์ตูนที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมยิ่งขึ้น
4. การวิจัยนี้เป็นที่คาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ในการเป็นตัวอย่างของงานศึกษาเกี่ยว
กับนิทานพื้นบ้านในสังคมไทยที่กว้างขวางลึกซึ้งต่อไป

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

แม่บ้านในกรุงเทพมหานคร หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็น
เพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 26 ปีขึ้นไป

นิทานพื้นบ้าน หมายถึง ละครโทรทัศน์ที่ผลิตจากเค้าโครงของนิทานพื้นบ้าน เป็น
การแสดงเรื่องราวโดยใช้พฤติกรรมของตัวละครที่แสดงการกระทำและบทสนทนาเป็นตัว
ดำเนินเรื่อง มีเนื้อหาสาระหลายประเภท ทั้งในรูปแบบต่อเนื่องหลายตอนจบหรือจบในตอน

พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน หมายถึง การดูละครพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ จาก
โทรทัศน์ โดยวัดเป็นความถี่หรือความบ่อยครั้งในการดู ระยะเวลาในการติดตามดู ลักษณะ
ของการดู และเหตุผลที่เปิดดูนิทานพื้นบ้าน

การรับรู้ถึงประโยชน์ หมายถึง การรับรู้ในเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้
แม่บ้านได้มีโอกาสพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม ประกอบด้วย ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้น
บ้าน และค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน หมายถึง การยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใด
สิ่งหนึ่ง ทั้งที่มีตัวตนหรือไม่ก็ตามว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้อาจจะมี
หลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริง
เกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้ (ประสาธ อิศรปริดา, 2518: 24)

ค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน หมายถึง การยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติ
ตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่ต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ มนุษย์ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมทั้ง
การกระทำด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้โดยได้ทำการประเมินค่าจาก
ทัศนคติต่าง ๆ โดยถี่ถ้วนและรอบคอบแล้ว (พนัส หันนาคินทร์, 2521: 33)

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร” ทำการศึกษาโดยนำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการรับรู้
2. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ
3. แนวคิดเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม
5. แนวคิดเกี่ยวกับละคร โทรทัศน์
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการรับรู้ (Perceptual Process)

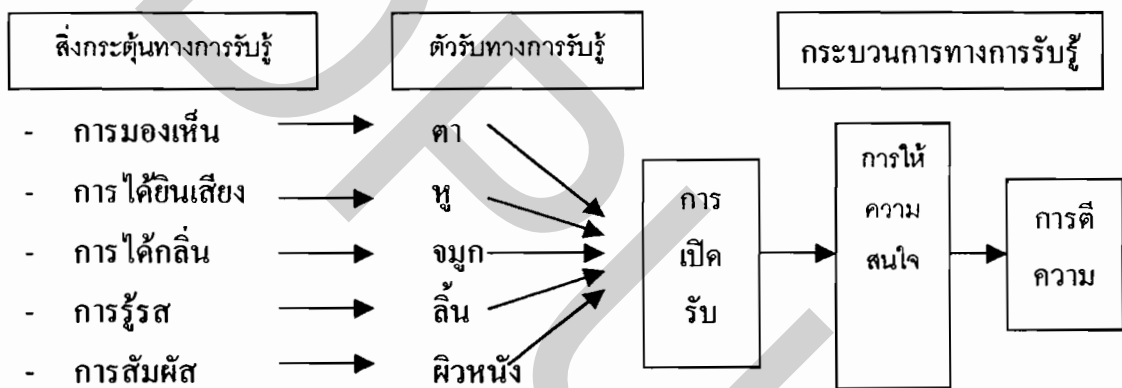
Schiffman และ Kanuk (2000: 64) กล่าวว่า ถึงแม้มนุษย์จะถูกโจมตีด้วยสิ่งกระตุ้นต่างๆ อยู่ตลอดเวลา มีสิ่งที่ป้อนเข้าสู่การรับรู้ของมนุษย์อยู่ตลอด ซึ่งสิ่งกระตุ้นต่างๆ จำนวนมากนั้น อาจจะก่อให้เกิดความสับสนหรือความเข้าใจผิดต่อสิ่งแวดล้อมของเราได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะไม่เกิดขึ้น เนื่องจากการรับรู้ไม่ได้มีหน้าที่ของการเปิดรับข้อมูลทางความรู้สึกทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาทั้งหมดแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น มากไปกว่านั้นการรับรู้ยังเป็นกระบวนการที่มีการคัดเลือก กลั่นกรองเปิดรับเฉพาะสิ่งที่ต้องการเท่านั้น

กระบวนการทางการรับรู้ นั้น Solomon (1999: 78) ได้อธิบายว่า การรับรู้จะเกิดขึ้นโดยมีสิ่งกระตุ้นทางความรู้สึกต่าง ๆ อันได้แก่ ภาพ เสียง กลิ่น รส ลักษณะพื้นผิว ซึ่งจัดว่าเป็นสิ่งกระตุ้นภายนอก (External Stimulus) ในกรณีที่เป็นสิ่งกระตุ้นทางการปฏิบัติ จะหมายถึงนโยบาย ข้อบังคับ การสื่อสารทางการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบาย เป็นต้น ทั้งนี้ระดับการ

รับรู้จะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับรูปแบบของสิ่งกระตุ้น และความเข้มของสิ่งกระตุ้นนั้นๆ โดยสิ่งกระตุ้นดังกล่าวจะผ่านทางตัวรับรู้สึกต่าง ๆ ทาง ตา หู จมูก ลิ้น ผิวน้ำ ซึ่งเรียกว่าประสาททางการรับรู้ (Sensory System) ซึ่งกระบวนการทางการรับรู้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นแรกคือ การเปิดรับสิ่งกระตุ้น (Exposure) ขั้นที่สองคือ การให้ความสนใจสิ่งกระตุ้นความรู้สึก ต่อจากนั้นจะเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการรับรู้คือ ขั้นตีความสิ่งกระตุ้นที่ผ่านเข้ามาทางประสาทรับรู้สึกนั้น ๆ ดังจะเห็นได้จากภาพ

ภาพที่ 1

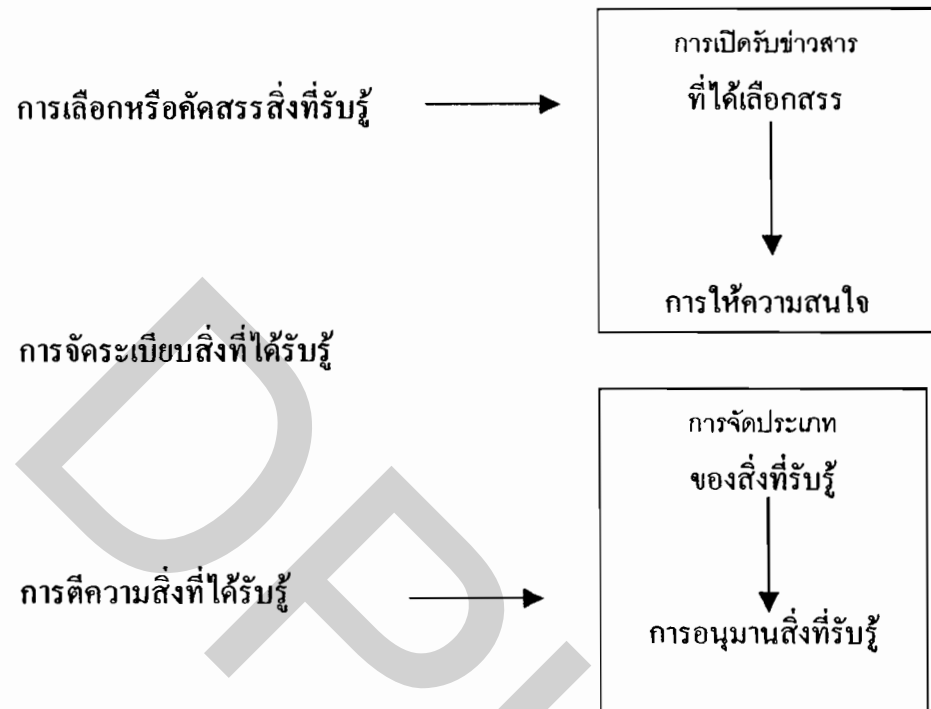
ภาพรวมของกระบวนการทางการรับรู้

ที่มา : Solomon, M.R. (1999). *Consumer Behavior : Buying having and Being* (4th ed.) Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall. p.45

ในขณะที่ Assael (1998: 79) , Schiffman และ Kanuk (2000: 43) ได้แบ่งกระบวนการทางการรับรู้ออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ หนึ่ง การเลือกหรือคัดสรรทางการรับรู้ (Perceptual Selection) สอง การจัดระเบียบทางการรับรู้ (Perceptual Organization) และ สาม การตีความทางการรับรู้ (Perceptual Interpretation) ซึ่ง Assael ได้อธิบายไว้ในโมเดลของกระบวนการทางการรับรู้ที่แสดง

ภาพที่ 2
โมเดลกระบวนการทางรับรู้

ที่มา : Assael, H. (1998) Consumer Behavior and Marketing Action
(6th ed.), OH : South-Western College Publishing. P. 218.

จากภาพจะเห็นได้ว่าการเลือกทางการรับรู้ นั้น จะเริ่มจากการเปิดรับข่าวสารที่ได้เลือกสรร (Selective Exposure) จากนั้น บุคคลจะให้ความสนใจหรือเกิดความตั้งใจรับข่าวสาร (Selective Attention) ซึ่งกระบวนการเลือกสรร (Selective Processes) ของผู้รับสาร เป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการส่งสารไปยังผู้รับสาร ข่าวสารต่าง ๆ แม้ว่าจะได้รับการเตรียมมาอย่างดีโดยผู้ถ่ายทอดที่มีความสามารถสูง หรือใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพมากเพียงใดก็ตาม ก็ไม่สามารถจะประกันความสำเร็จของการสื่อสารไปยังผู้รับสารตามที่ผู้ส่งสารต้องการได้ทั้งหมด ทั้งนี้ เพราะผู้รับสารจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ทักษะ ความรู้สึกนึกคิด ฯลฯ ที่ไม่เหมือนกัน

1. การเปิดรับข่าวสารที่ได้เลือกสรร (Selective Exposure)

เป็นการเปิดรับข่าวสารแบบรู้สึกรู้ตัว หรือแบบจิตใต้สำนึกของผู้รับสารต่อสื่อหรือข่าวสารเฉพาะ กล่าวคือ บุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารที่ต้องการรับรู้เท่านั้น การเปิดรับข่าวสารเป็นการรับรู้ในชีวิตประจำวันอย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่ง Atkin (1973: 44) กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ย่อมมีหูตากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่มีความทันสมัยกว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย ดังนั้น ข่าวสารจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข่าวสารจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์เกิดความไม่แน่ใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใด ความต้องการข่าวสารก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น (วุฒิชัย จานง, 2523: 44) ทั้งนี้ การเปิดรับสารใด ๆ นั้นย่อมมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มผู้เปิดรับสาร โดย Hunt & Ruben (1993 อ้างใน สุภาพร ปาละลักษณ์, 2541: 65) ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

อายุ (Age) อายุของกลุ่มผู้รับสารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความเหมือนหรือแตกต่างกันในเรื่องความคิดและพฤติกรรม บุคคลที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยมมากกว่าบุคคลที่มีอายุมาก ซึ่งมักจะมีความคิดอนุรักษนิยมมากกว่า นอกจากนี้เมื่ออายุมากขึ้นความยากง่ายในการเปลี่ยนใจหรือถูกชักจูงใจจะน้อยลง และบุคคลที่มีวัยต่างกันมักจะมีความต้องการแตกต่างกันด้วย ลักษณะการใช้สื่อมวลชนก็แตกต่างกัน บุคคลที่มีอายุมากจะใช้สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวสารที่มีสาระมากกว่าความบันเทิง

เพศ (Sex) ผู้หญิงและผู้ชายมักจะมี ความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยม ทักษะคติ เพราะสังคมและวัฒนธรรมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของทั้งสองเพศไว้ต่างกัน

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้รับสารตามแนวคิดนี้ นักวิจัยยังให้ความสนใจกับความแตกต่างในพฤติกรรมการเปิดรับสารระหว่างเพศหญิงและเพศชายด้วย แม้จะไม่พบความแตกต่างเด่นชัดมากเท่าอายุและการศึกษา แต่ก็มีความแตกต่างกันบ้างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ในพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน กล่าวคือเพศหญิงใช้เวลาในการดูโทรทัศน์และฟังวิทยุมากกว่าเพศชาย โดยนิยมดูรายการละครมากที่สุด ในขณะที่เพศชายนิยมอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่า

หากดูโทรทัศน์เพศชายมักนิยมดูรายการข่าวและกีฬา (Greenberg and Dumata, 1968 อ้างใน ยุกต เบ็ญจรงค์กิจ, 2534)

สถานะภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-Economic Status) สถานะภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ และพื้นฐานทางครอบครัว จะมีอิทธิพลต่อค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคล เช่น คนที่ประกอบอาชีพต่างกัน จะมีแนวคิด การมองโลก ที่แตกต่างกัน เป็นต้น

การศึกษา (Education) River, Peterson และ Jensen (1971 อ้างใน ปรมะ สตะเวทิน, 2538) กล่าวว่า การศึกษาหรือความรู้ (Knowledge) ว่าเป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้น คนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน ยุคสมัยที่แตกต่างกัน ในระบบการศึกษาที่แตกต่างกัน ในสาขาที่แตกต่างกัน ย่อมมีความรู้สึกรู้จักคิด อุดมการณ์ ทัศนคติ ค่านิยม และความต้องการที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปคนที่มีการศึกษาสูง หรือมีความรู้ดีจะเปรียบเทียบอย่างมากในการที่จะเป็นผู้รับสารที่ดี ทั้งนี้ เพราะคนเหล่านี้มีความรู้กว้างขวางในหลายเรื่อง มีความเข้าใจสารได้ดี แต่คนเหล่านี้มักจะเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่าย ๆ สารที่ไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนเพียงพอจะถูกโต้แย้งจากคนที่มีการศึกษาสูง คนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย คนที่มีการศึกษาสูงมักใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการหาข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่คนที่มีการศึกษาน้อยจะใช้สื่อโทรทัศน์หรือวิทยุมากกว่า

Klapper (1960: 71) ได้กล่าวถึงแนวคิดการเปิดรับสารของผู้รับสารว่า มีการเปิดรับสาร 2 ลักษณะคือ การเปิดรับสารจากสื่อมวลชน และการเปิดรับสารจากสื่อบุคคล ซึ่ง Klapper ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. การเปิดรับสารจากสื่อมวลชน ผู้รับสารจะมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้น จะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้รับสารได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเปลี่ยนลักษณะนิสัย และพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยที่การเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการ หรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมีเป้าหมายและความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนที่แตกต่างกันไป

2. การเปิดรับสารจากสื่อบุคคล คือ การเปิดรับข่าวสาร ข้อมูลจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นผู้นำพาข่าวสารมาบอกกล่าว เป็นการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคลที่จะมีปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างกัน ซึ่ง Rogers and Shoemaker (1971) ได้กล่าวเสริมว่า การที่จะให้บุคคลเกิดการยอมรับสารที่ได้ส่งไป กล่าวคือ ถ้าต้องการให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารมากที่สุด โดยผู้รับสารมีการยอมรับสารนั้น ๆ ควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะเป็นประโยชน์ในกรณีที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติและพฤติกรรม อีกทั้งสื่อบุคคลจะช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจชัดเจนมากขึ้นและสามารถตัดสินใจได้แน่วใม่มากขึ้นอีกด้วย

3. การตั้งใจรับข่าวสารที่ได้เลือกสรร (Selective Attention) หมายถึง การที่ผู้บริโภคมักมีการรับรู้ในระดับสูงต่อสิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของตน และมีการรับรู้ในระดับต่ำต่อสิ่งกระตุ้นที่ไม่เกี่ยวข้องกับความต้องการ เช่น บุคคลจะสนใจโฆษณาของผลิตภัณฑ์ที่สนองความต้องการและจะไม่สนใจโฆษณาที่ไม่มีความต้องการ เป็นต้น ทั้งนี้ บุคคลจะมีความตั้งใจรับข่าวสารที่แตกต่างกันตามชนิดของข้อมูล รูปแบบข่าวสารและสื่อต่าง ๆ โดยบางคนสนใจราคา บางคนสนใจรูปร่างลักษณะของผลิตภัณฑ์

Schramm (1973: 22) กล่าวเกี่ยวกับปัจจัยในการเปิดรับสารว่า ข่าวสารที่สามารถสร้างความสนใจแก่ผู้รับสารได้มากนั้น มีแนวโน้มว่าจะเกิดประสิทธิภาพทางการสื่อสารมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเลือกเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารแต่ละคนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ หลายปัจจัยด้วยเช่น ประสบการณ์ทำให้การแสวงหาข่าวสารต่างกัน ภูมิหลังที่แตกต่างกันทำให้มีความสนใจแตกต่างกัน ความสามารถในการรับสารทั้งสภาพร่างกายและจิตใจทำให้เกิดพฤติกรรมในการเปิดรับสารต่างกัน เป็นต้น

ในขณะที่ Hunt and Ruben (1993: 44) ได้กล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเลือกเปิดรับของผู้รับสารว่า ได้แก่ ความต้องการ ทัศนคติและค่านิยม เป้าหมายของผู้รับสาร ความสามารถในการเปิดรับสาร การใช้ประโยชน์จากการรับสาร รูปแบบการสื่อสารนั้น ๆ สถานการณ์ที่เอื้อต่อการเปิดรับสาร ประสบการณ์และนิสัยของผู้รับสารเอง

2. การจัดระเบียบทางการรับรู้ (Perceptual Organization)

Robertson, Zielinski and Ward (1984: 44) กล่าวว่า การจัดระเบียบทางการรับรู้ คือ วิธีการรวบรวมสิ่งกระตุ้นที่สนใจนำเข้าสู่กระบวนการตีความของบุคคลนั้น ซึ่ง Assael (1998) อธิบายว่า การจัดระเบียบทางการรับรู้คือ การจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้เปิดรับของผู้รับสาร จากหลายๆ แหล่งที่แตกต่างกัน เข้าสู่กระบวนการให้ความหมายโดยรวมของสิ่งกระตุ้นนั้นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจสิ่งกระตุ้นมากขึ้น และปฏิบัติต่อสิ่งกระตุ้นที่ได้รับรู้ได้ ส่วน Schiffman and Kanuk (1994) กล่าวว่า บุคคลไม่เพียงแต่มีประสบการณ์จากสิ่งกระตุ้นมากมายที่ได้เลือก จากสิ่งแวดล้อมโดยการแยกแยะและวิเคราะห์จากระบบสัมผัสเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นคนแต่ละคนยังสามารถจัดระเบียบข้อมูลออกเป็นกลุ่มและรับรู้ภาพรวมทั้งหมด โดยหลักการพื้นฐานของการจัดระเบียบนี้คือ การรวมข้อมูลที่ได้มาเพื่อกำหนดความหมาย หรือกรอบในการสร้างภาพรวม

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538) กล่าวว่า การจัดระเบียบการรับรู้เกี่ยวข้องกับ จิตวิทยาของ Gestalt (Gestalt's psychology) ซึ่งแนวคิด Gestalt Psychology นี้ กล่าวว่า บุคคลมีการรับรู้ เกี่ยวกับสิ่งใด ๆ ในลักษณะภาพรวมมากกว่าที่จะรับรู้ในรายละเอียดส่วนย่อย โดยภาพรวมหรือ ส่วนรวมนั้นจะมีความสำคัญมากกว่าส่วนย่อยที่เจ้านามารวมกัน (กันยา สุวรรณแสง, 2540) ทั้งนี้ Assael (1998) ได้อธิบายถึงหลักพื้นฐานการจัดระเบียบของ Gestalt ว่ามี 3 หลักการคือ หลัก รูปว่างลักษณะและพื้นหลัง (Figure and Ground) หลักการจัดกลุ่ม (Grouping) และหลักการต่อเติมสิ่งที่ไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ (Closure) โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักรูปว่างลักษณะและพื้นหลัง (Figure and Ground) ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะรับรู้สิ่งใด ๆ จากสภาพแวดล้อมของสิ่งนั้น ๆ ที่แสดงให้เห็น ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจดียิ่งขึ้น สิ่งกระตุ้นที่ติดกับสิ่งแวดล้อมจะเป็นที่สังเกตเห็นได้ง่าย

หลักการจัดกลุ่ม (Grouping) ผู้รับสารมักรับรู้ข้อมูลที่มีความหลากหลายในลักษณะเป็นกลุ่มก้อนมากกว่าแยกย่อยเป็นส่วน ๆ Schiffman and Kanuk (1994) กล่าวเสริมว่า บุคคลจะจัดสิ่งกระตุ้นโดยอัตโนมัติเพื่อกำหนดภาพหรือความประทับใจโดยส่วนรวม การรับรู้ของสิ่งกระตุ้นจะมีลักษณะเป็นกลุ่มหรือ ประเภทข้อมูลมากกว่าที่จะแยกเป็นชิ้นส่วน แล้วเข้าสู่ความทรงจำ และการระลึกได้

หลักการต่อเติมสิ่งที่ไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ (Closure) ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเติมส่วนที่ขาดหายไปเมื่อสิ่งกระตุ้นนั้นมีความไม่สมบูรณ์ โดยทั่วไปคนมีธรรมชาติของความ

ต้องการที่จะสร้างความสมบูรณ์ และมีความพึงพอใจเมื่อสามารถทำให้สิ่งใด ๆ มีความสมบูรณ์ได้

3. การตีความทางการรับรู้ (Interpretation)

การตีความทางการรับรู้ของแต่ละบุคคลนั้นจะมีหลักการพื้นฐาน 2 หลักการที่จะช่วยผู้รับสารในการตีความหมายข้อมูลที่ได้รับ ได้แก่ หลักการจัดประเภททางการรับรู้ (Categorization) และหลักการอนุมาน (Inference) Assael (1998) ได้อธิบายไว้ดังนี้

หลักการจัดประเภททางการรับรู้ (Categorization) เป็นการจัดประเภทของข้อมูลที่ได้รับรู้มาใหม่ตามประเภทของสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้วในประสบการณ์รับรู้ของผู้รับสาร

หลักการอนุมาน (Inference) ผู้รับสารจะอนุมานเกี่ยวกับตราสินค้า และเชื่อมโยงเข้ากับความเชื่อเดิมที่มีอยู่ เช่น ผู้บริโภคจะเชื่อมโยงนาฬิกาโรเล็กซ์กับความมีคุณภาพ ซึ่งการอนุมานนี้อยู่บนพื้นฐานของการสื่อสารระหว่างผู้บริโภคด้วยกันเอง รวมทั้งข้อมูลที่ได้รับจากการโฆษณา

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการรับรู้สามารถนำไปเชื่อมโยงเกี่ยวกับการศึกษาในครั้งนี้ได้ โดยการที่กลุ่มผู้รับสารซึ่งก็คือ แม่บ้านในกรุงเทพมหานครมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากการเปิดรับนิทานพื้นบ้านเพื่อนำไปพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานต่าง ๆ มากน้อยตามแต่ละบุคคล

2. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ

แนวทางการศึกษาดังกล่าวอยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่า พฤติกรรมและปรากฏการณ์ในสังคมมนุษย์ต่างก็เกิดขึ้นจากความต้องการ (needs) ซึ่งมีที่มาต่าง ๆ กัน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนของบุคคลจึงเกิดขึ้น เพื่อสนองความต้องการอันเกิดจากพื้นฐานจิตใจของบุคคลนั้น ๆ รวมถึงประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับจากสถานการณ์ทางสังคม แม้ว่าการใช้สื่อมวลชนนั้นจะไม่ใช่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับความต้องการในทุก ๆ ด้านของมนุษย์ แต่ก็เป็นที่น่าสนใจว่าอาจมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการข้อมูลข่าวสารหรือเพื่อชดเชยบางสิ่งบางอย่างที่ขาดไปหรือหาไม่ได้ในขณะนั้น แนวทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ จึงเน้นที่การอธิบายเชิงเหตุผลต่อ

เนื่องถึงความต้องการ แรงจูงใจ พฤติกรรม และความพึงพอใจที่ติดตามมาโดยมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลูกโซ่ (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534)

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อว่า ผู้รับสารเป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเอง และประเภทของสื่อที่เลือกใช้ รวมถึงลักษณะของเนื้อหาสารที่เป็ครับ ทั้งนี้เพื่อนำมาตอบสนองความพึงพอใจของตนให้มากที่สุด โดยเน้นถึงความสำคัญของ ผู้รับสารว่าเป็นตัวการสำคัญที่สามารถตัดสินใจ โดยอาศัยพื้นฐานความต้องการเป็นหลัก (Katz and Others, 1974)

ทฤษฎีการใช้สื่อและความพึงพอใจจากสื่อมวลชนอยู่ภายใต้กรอบทฤษฎีที่เรียกว่า “ทฤษฎีเชิงหน้าที่” (Functional Perspective) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในเชิงหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ตั้งอยู่บนความเชื่อว่า พฤติกรรมและปรากฏการณ์ในสังคมมนุษย์ต่างก็เกี่ยวข้องในเชิงหน้าที่ต่อกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ทั้งแบบลูกโซ่และแบบวงจร ดังนั้นจึงสามารถอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากความต้องการ (needs) ซึ่งมีที่มาต่างกันในแต่ละคน และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนก็เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการที่เกิดจากพื้นฐานทางจิตใจของบุคคลนั้น ๆ

การศึกษาในแนวทางการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของบุคคลจากสื่อมวลชนนี้เป็นการมองมนุษย์ในแง่จิตวิทยาสังคม โดยเน้นค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ และความคิดเห็นส่วนบุคคล โดยชี้ให้เห็นถึงความต้องการต่าง ๆ ของผู้รับสารที่มีผลก่อให้เกิดพฤติกรรมทางการสื่อสารขึ้น (ปีทมวดี หล่อวิจิตร, 2539) โดยทฤษฎีนี้อธิบายว่า นอกจากความต้องการขั้นพื้นฐาน 5 ประการตามที่ Maslow ได้กล่าวไว้คือ ความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความรัก ความนับถือ และความต้องการความสำเร็จในชีวิตแล้ว มนุษย์ยังมีความต้องการที่จะมีความรู้ และความเข้าใจเพื่อแสวงหาความสม่ำเสมอของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม และเพื่อเข้าใจสภาวะแวดล้อม ซึ่งความต้องการรู้นี้จึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่มนุษย์เรียนรู้มาจากการอยู่ร่วมกันในสังคม การศึกษาแนวนี้จึงเป็นการยอมรับว่ามนุษย์จงใจแสวงหาข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อมวลชนเอง ไม่ใช่ถูกชักเยียดคั่งที่เคยคิดกัน (เสรี วงษ์มณฑา, 2523) แต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความคาดหวัง รวมไปถึงแรงจูงใจและสภาวะของผู้รับสารซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล อันอาจส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นมีพฤติกรรมในการเปิดรับสารที่แตกต่างกันออกไปด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน

“นิทาน” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2529 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “นิทาน น. เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป” (พจนานุกรม, 2525)

“นิทาน” เป็นคำศัพท์ภาษาบาลี มีความหมายว่า คำเล่าเรื่อง (กิ่งแก้ว อัครถาวร, 2519) สวัสดิ์ จันทน์ แสดงทัศนะเกี่ยวกับนิทานไว้ว่า “บางครั้งเกิดอารมณ์ขันขึ้นขึ้นมาก็แทรกอารมณ์ขันนั้นลงไป ผิดกับหนังสือเรียนซึ่งต้องรักษามารยาทในการเขียน” (สวัสดิ์ จันทน์, 2509)

ในความหมายของนักคติชนวิทยา “นิทาน” หมายถึง เรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ใช้วาจาเป็นสื่อในการถ่ายทอด หรือถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะก็ได้ แต่บางส่วนก็ได้รับการบันทึกไว้บ้างแล้ว (กิ่งแก้ว อัครถาวร, 2517)

นักเขียนและบรรดานักเล่าเรื่องได้ใช้คำนี้สำหรับเรื่องประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนวนิยาย เรื่องสั้น บทความ เกร็ดความรู้ และประสบการณ์ เช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์นิทานทองอิน มีลักษณะเป็นนวนิยาย เรื่องสั้น หรือนิทานโบราณคดีของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงได้มาจากประสบการณ์

ประเภทของนิทานพื้นบ้านไทย แบ่งตามลักษณะเนื้อหาและรูปแบบ ได้ดังนี้ (ประคอง นิมมานเหมินทร์, 2538)

1. เทวปกรณัม หรือเทพปกรณัม (myth) เป็นเรื่องอธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล โครงสร้างและระบบของจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ป्राกฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ลม ฝน กลางวันกลางคืน ฯลฯ ตลอดจนพิธีกรรมการประพาศปฏิบัติต่าง ๆ

สำหรับนิทานพื้นบ้านของไทยที่กล่าวถึงโลก จักรวาล เทวดา กำนิมมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของเทวดาและของผู้ครองแผ่นดิน มีอยู่บ้าง เช่น เรื่องเมฆลารามสูตร เรื่องจันทคราสและสุริยคราส เรื่องพญาคันคาก (พญาแถน) เป็นต้น

2. นิทานศาสนา (religious tale) มีจุดมุ่งหมายในการสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน เน้นแนวทางประพาศปฏิบัติ สร้างค่านิยมและบรรทัดฐานทางอ้อมให้แก่สังคม ถ้าเป็นนิทาน

ไทยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับนรกสวรรค์ หรือเรื่องราวของบุคคลที่ศักดิ์สิทธิ์ในศาสนา โครงเรื่องจะยึดหลักพุทธศาสนาเป็นสำคัญ เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

นิทานศาสนาของไทย จะมีที่มาจากพุทธประวัติ อรรถกถาชาดก ปัญญาสาชก โดยมีตัวละครเป็นพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ บุคคลสำคัญในศาสนาพุทธ เช่น องคุลิมาล นางวิสาขา เป็นต้น

3. นิทานคติ (fable) คติ หมายถึงแนวทางหรือบางอย่าง นิทานคติเป็นเรื่องขนาดเล็ก ยาวนัย การดำเนินเรื่องไม่ซับซ้อน ตัวละครอาจเป็นคนหรือสัตว์ก็ได้ เรื่องหนึ่งๆ อาจมีตัวละครประมาณ 2-4 ตัว แนวคิดที่ปรากฏในนิทานคือ คุณค่าของจริยธรรมและผลแห่งการประกอบกรรมดีและกรรมชั่ว กรรมดีที่นำผลดีมาให้มักได้แก่ ความกตัญญูรู้คุณ ความเมตตา กรุณา ความเคารพเชื่อฟัง ความซื่อสัตย์ ฯลฯ ส่วนกรรมชั่วที่นำผลชั่วมาให้ ก็คือการกระทำที่ตรงกันข้าม ได้แก่ ความไม่กตัญญูรู้คุณ ความใจร้าย โหดเหี้ยม ความคื้อน ความทุจริตคดโกง ความทรยศ ฯลฯ

4. นิทานมหัศจรรย์ หรือเทพนิยาย (fairy tale) ตามรูปศัพท์ทำให้เข้าใจว่าเป็นนิทานเกี่ยวกับเทวดานางฟ้า ตามที่จริงแล้วอาจไม่มีเทวดานางฟ้าก็ได้ แต่จะเป็นเรื่องราวของความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการคือ

4.1 เป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีหลายอนุภาคหรือหลายตอน

4.2 ดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งจินตนาการ ไม่บ่งสถานที่หรือเวลาแน่นอน

4.3 ตัวละครเอกของเรื่องต้องผจญภัยหรือประสบชะตากรรม ได้รับความช่วยเหลืออาจแต่งงานแล้วเปลี่ยนฐานะดีขึ้น

4.4 เกี่ยวข้องกับอมมนุษย์ อิทธิฤทธิ์หรือสิ่งมหัศจรรย์เหนือวิสัยมนุษย์

นิทานมหัศจรรย์ของไทย อาจจัดเข้าเป็นนิทานประเภทอื่นได้ เช่น นิทานศาสนา หรือนิทานคติและบางครั้งระบุสถานที่ ว่าเกิดที่ไหนก็มี ส่วนผู้ช่วยพระเอกนางเอกนั้นส่วนมากเป็นพระอินทร์ พระฤาษี สำหรับความมหัศจรรย์ที่พบในนิทานของไทยนั้นได้แก่ การเหาะเหินเดินอากาศ การแปลงกาย การสาป การชุบชีวิต ของวิเศษ การเนรมิต เป็นต้น

ตัวอย่างนิทานมหัศจรรย์ของไทย ได้แก่ ปลาบู่ทอง ลังข้ทอง พระสุรณลักษณะวงศ์ จันทะโครบ นางสิบสอง โสนน้อยเรือนงาม นางผมหอม การะเกด หงส์เหิน จำปาสี่ต้น ฯลฯ

5. นิทานชีวิต (novella) มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิทานมหัศจรรย์ตรงที่มีขนาดค่อนข้างยาว มีหลายอนุภาค หรือหลายตอน ที่ต่างกันก็คือ นิทานชีวิตดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งความจริง มีการบ่งสถานที่และตัวละครชัดเจน อาจมีเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์หรือความมหัศจรรย์ แต่มีลักษณะที่ผู้อ่านผู้ฟังเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้มากกว่า

นิทานชีวิตของไทย จะเป็นเรื่องเล่ามีลักษณะเป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นจริงนอกเหนือจากจะบอกชื่อและฐานะตำแหน่งของตัวละครอย่างชัดเจนแล้ว ยังระบุสถานที่เกิดเหตุด้วย สถานที่จะเป็นสถานที่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทย ตัวละครส่วนใหญ่เป็นคน อาจมีตัวละครที่เป็นสัตว์และมนุษย์ เช่น ผีसाงเทวดาบ้าง ได้แก่ พระลอ ไกรทอง ขุนช้างขุนแผน เป็นต้น

6. นิทานประจําถิ่น (sage) นิทานที่มีขนาดของเรื่องไม่แน่นอน บางเรื่องก็สั้นบางเรื่องก็ยาว บางเรื่องอาจมีอนุภาคที่สำคัญเพียงอนุภาคเดียว มักเป็นเรื่องแปลกพิสดาร ซึ่งเชื่อว่าเคยเกิดขึ้นแล้วจริง ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ตัวละครและสถานที่บ่งไว้ชัดเจน อาจเป็นเรื่องของบุคคลในประวัติศาสตร์ หรือคนสำคัญของเมือง ตัวละครอาจเป็นมนุษย์ เทวดา สัตว์หรือ ผีสาคนางไม้

นิทานประจําถิ่นของไทยเป็นเรื่องที่เล่าสืบกันมา มีเนื้อเรื่องเชื่อว่าเคยเกิดขึ้นจริง และมักอธิบายความเป็นมาของสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่น คือสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ เช่น ทะเล ภูเขา แม่น้ำ เกาะ ฯลฯ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเนื่องในศาสนาเช่น เจดีย์ โบสถ์ วิหาร ฯลฯ แบ่งแยกออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

- 6.1 นิทานเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา เช่น ที่มาของแม่น้ำปิง
- 6.2 นิทานเกี่ยวกับบุคคลในประวัติศาสตร์ เช่น ท้าวแสนปม
- 6.3 นิทานเกี่ยวกับสมบัติหรือสิ่งลึกลับ เช่น ทรัพย์สมบัติที่ป่าล่าเกี้ยว
- 6.4 นิทานชีวิตที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น ตาม่องล่าย
- 6.5 นิทานจากวรรณกรรมที่รู้จักกันดี เช่น พระลอ

7. นิทานอธิบายเหตุ (explanatory tale) เป็นเรื่องที่อธิบายถึงกำเนิดหรือความเป็นมาของสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ อาจอธิบายถึงการกำเนิดสัตว์บางชนิด สาเหตุที่สัตว์บางชนิดมีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ กำเนิดของพืช ควงควาว มนุษยชาติหรือสถาบัน เรื่องประเภทนี้มักจะสั้นและเล่าอย่างตรงไปตรงมา เพื่อจะตอบคำถามว่าทำไมสิ่งนั้นจึงเป็นอย่างนั้น

นิทานอธิบายเหตุของไทยมีเล่ากันทุกถิ่น ส่วนมากเป็นนิทานขนาดสั้น แบ่งตามเรื่องที่สามารถอธิบายได้ 4 ลักษณะคือ

7.1 อธิบายที่มาของชื่อ รูปลักษณะและส่วนประกอบของคน สัตว์และพืช เช่น เรื่องเหตุที่ควายไม่มีฟันบน เหตุที่งูเหลือมไม่มีพิษ เหตุที่กามีสีดำ เหตุที่เสือดวลาย เหตุที่นกตะกรุมหัวล้าน และลิงคูด้าน ฯลฯ

7.2 อธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น คาวลูกไก่ จันทคราส ฯลฯ

7.3 อธิบายเกี่ยวกับของพิศกรรม ขนบประเพณี เช่น เหตุที่คนภาคเหนือใช้ผักส้มป่อยในพิธีดำหัว ฯลฯ

7.4 อธิบายที่มาของสิ่งอื่น ๆ เช่น อาหารการกิน หรือข้าวของเครื่องใช้

8. นิทานเรื่องสัตว์ (animal tale) เป็นเรื่องที่สัตว์เป็นตัวเอก นิทานเรื่องสัตว์โดยทั่วไปมักแสดงให้เห็นความฉลาดของสัตว์ชนิดหนึ่ง และความโง่เขลาของสัตว์อีกชนิดหนึ่ง สัตว์ที่เป็นตัวเองที่มีลักษณะเป็นตัวโกง เที้ยวลั่นแกล้งเอาเปรียบคนอื่นหรือสัตว์อื่น ซึ่งบางทีก็ได้รับความสะดวกหรือตอบแทนบ้างเหมือนกัน ความน่าสนใจของเรื่องอยู่ที่ความขบขันจากการหลอกลวง หรือการตกอยู่ในสถานการณ์ลำบากที่ไม่นำไปได้ของสัตว์ อันเนื่องจากความโง่เขลา

นิทานเรื่องสัตว์ของไทย มักเป็นนิทานขนาดสั้น บางเรื่องมีลักษณะเป็นนิทานอธิบาย หรือนิทานคติด้วย อาจแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

8.1 นิทานที่แสดงนิสัยสันดานแท้จริงของสัตว์ มุ่งแสดงให้เห็นว่าแม้สัตว์จะเปลี่ยนรูปร่างลักษณะ แต่สัตว์ก็มักไม่ทิ้งสันดานเดิมของมัน

8.2 นิทานเกี่ยวกับสัตว์โง่ สัตว์ฉลาด และสัตว์เจ้าเล่ห์

8.3 นิทานเกี่ยวกับสัตว์ที่ดี เช่น เป็นสัตว์กตัญญู เป็นสัตว์ที่มีใจโอบอ้อมอารี เป็นต้น

9. นิทานเรื่องผี มีผีเป็นตัวเอกของเรื่อง แทบทุกสังคมมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีต่าง ๆ มาก ผีบางเรื่องไม่ปรากฏชัดว่ามาจากไหน เกิดขึ้นได้อย่างไร แต่มีผีบางประเภทเป็นวิญญูณของคนที่ตายแล้วกลับมาหลอกหลอนผู้ที่มีชีวิตอยู่ด้วยรูปร่างและวิธีการต่าง ๆ

เรื่องเล่าเกี่ยวกับผีนี้สะท้อนให้เห็นความเชื่อในเรื่องวิญญูณและเรื่องภูตผีของคนไทย ผีในเรื่องที่เล่ามีทั้งผีที่ดี ซึ่งให้ความช่วยเหลือ หรือคุ้มครอง หรือบอกลาภให้ และผีร้าย

ที่คอยหลอกหลอนรังควานคน ผีในนิทานไทยอาจแบ่งได้เป็น 6 ประเภท คือ ผีคนตาย ผีบ้านผีเรือน ผีประจำต้นไม้ ผีป่า ผีที่สิงอยู่ในร่างคน ผีเบ็ดเตล็ดหรือผีเร่ร่อน

10. มุขตลก (jest) มักจะมีขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเพียงอนุภาคเดียว ตัวละครอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ต่าง ๆ

การแบ่งประเภทมุขตลกของไทยตามลักษณะของเรื่อง อาจเป็นได้ 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

10.1 เรื่องที่มีลักษณะหยาบโลน ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับพรหมจรรย์กับราชาวิถลาร ผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายของการล้อเลียนในเรื่องนี้ ส่วนใหญ่คือผู้ประพาศพรหมจรรย์ได้แก่ พระและซี รวมทั้งผู้ที่เคยบวชเรียนนาน ๆ แล้วสึก และบรรดาเครือญาติซึ่งสังคมไม่ยอมรับได้แก่ ลูกเขยกับแม่ยาย พี่เขยกับน้องเมีย และแม่ผัวกับลูกสะใภ้ เป็นต้น

10.2 เรื่องที่ไม่หยาบโลน ได้แก่ เรื่องที่มีแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาด ความโง่ ความเกียจคร้าน เรื่องเกี่ยวกับต่างชาติต่างถิ่นบางเรื่อง รวมทั้งเรื่องไม้ค้ำ

แนวคิดสำคัญที่ปรากฏบ่อยในมุขตลกของไทยมี 7 ประการคือ ความฉลาด ความโง่ ความเกียจคร้าน เรื่องเพศ คนพิการ ผู้มีฐานะสูงในสังคม และคนต่างถิ่นหรือต่างชาติ

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของมุขตลกต้องตั้งอยู่บนความกลับตาลปัตรของชะตาชีวิต ความผิดกลายเป็นทางนำลาก ความอุปถัมภ์และผิดประเพณีนิยมทำให้เกิดความหรรษา ทั้งนี้ เพราะผู้ฟังไม่ถือสา

11. นิทานเข้าแบบ (formularly tale) หมายถึงนิทานที่มีแบบสร้างพิเศษ นิทานประเภทนี้โครงเรื่องมีความสำคัญเป็นรองของแบบสร้าง การเล่าก็เล่าเพื่อสนุกสนานของผู้เล่าและผู้ฟังโดยแท้

11.1 นิทานไม่รู้จบ นิทานประเภทนี้ไม่มีอะไรมาก มักเกี่ยวกับการนับ ผู้เล่าสามารถที่จะเล่าไปได้นานเท่าที่ผู้ฟังต้องการ โดยเรื่องไม่มีวันจบ ปกติผู้ฟังมักจะรำคาญจนต้องบอกให้หยุดเล่า

นิทานไม่รู้จบของไทยมักเริ่มเรื่องด้วยการปูพื้นให้น่าสนใจ จนผู้ฟังตามฟังอย่างตั้งอกตั้งใจแล้ว พอถึงตอนหนึ่งก็จะหยุดเล่า ผู้ฟังคาดว่าน่าจะมีอะไรน่าสนใจต่อไป ก็จะกระชั้นกระขอให้เล่า ผู้เล่าก็จะเล่าออกมาทีละประโยค โดยเปลี่ยนจำนวนตัวเลขเท่านั้น จึง

สามารถทำให้เล่าเรื่องไปได้โดยไม่รู้จบ อย่างไรก็ตาม นิทานประเภทนี้นับว่ามีประโยชน์ในด้านการสอนการนับจำนวนให้แก่เด็ก ๆ

11.2 นิทานลูกโซ่ มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นซ้ำหลาย ๆ ครั้ง หรือเกี่ยวกับสิ่งหลาย ๆ สิ่ง มีการแจกแจงเรียงลำดับจำนวนเลขหรือวันเดือนปี

นิทานลูกโซ่ของไทยที่รู้จักกันดีก็คือ เรื่องยายกับตาปลุกถั่วปลุกงาให้หลานเฝ้า นิทานลูกโซ่ของไทยน่าจะมีประโยชน์ในการฝึกความจำ โดยการเล่าให้ฟังหลายครั้งหลายคน

อย่างไรก็ดี ในการเลือกรูปแบบของนิทานนั้น ต้องอาศัยการพิจารณาทัศนคติที่สอดคล้องอยู่ด้วย เพราะนิทานเรื่องหนึ่งอาจจัดอยู่ได้หลายรูปแบบ แล้วแต่จุดมุ่งหมายในการศึกษา นอกจากนี้นิทานซึ่งมีเค้าโครงเรื่องเดียวกัน อาจอยู่ในรูปแบบที่ต่างกันก็ได้

คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน

1. นิทานให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การเล่านิทานทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียดจากภาวะที่จำเจหรืออึดอัดใจล่องไปโดยไม่รู้สึกรู้ตัว และช่วยให้เวลาผ่านไปอย่างไม่น่าเบื่อหน่าย การเล่านิทานของไทยอาจจะเล่าสู่กันฟังในครอบครัวเช่น ปู่ย่าตายาย หรือพ่อแม่ เล่าให้ลูกหลานฟังยามว่างหรือก่อนนอน หรือเล่าขณะที่ผู้คนได้มารวมกลุ่มกัน ประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเวลานาน ๆ เช่น ขณะทำงานร่วมกัน อาจเป็นการเกี่ยวข้อง ข้าว ดำนา จัดดอกไม้ ฯลฯ

2. นิทานช่วยกระชับความสัมพันธ์ ในครอบครัวเด็กบางคนอาจมองผู้ใหญ่ว่าเป็นบุคคลที่ขี้บ่นชอบดุด่า น่าเบื่อหน่าย หรือน่าเกรงขาม แต่ถ้าผู้ใหญ่มีเวลาเล่านิทานให้เด็กฟังบ้าง นิทานที่สนุก ๆ ก็จะช่วยทำให้เด็กอยากอยู่ใกล้ซิด ลดความเกรงกลัวหรือเบื่อหน่ายผู้ใหญ่ลง ผู้ใหญ่และเด็กก็จะมี ความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอย่างดี แม้ในกลุ่มผู้ใหญ่ที่กระทำการกิจกรรมร่วมกัน การได้ฟังนิทานนอกจากจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างสนุกสนานไม่เบื่อหน่ายแล้ว การฟังนิทานด้วยกันหัวเราะสนุกสนานร่วมกันก็มีส่วนช่วยให้เกิดความสนิทสนมกัน การจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มสัมพันธ์ในปัจจุบันในบางครั้งจะมีการแทรกการเล่านิทานเข้าไปด้วย

3. นิทานให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ โดยเหตุที่นิทานมีตัวละคร ซึ่งมีชีวิตจิตใจแบบมนุษย์เรา เด็กที่ได้ฟังนิทานจึงเท่ากับได้มีโอกาสเรียนรู้ลักษณะมนุษย์ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนการเอาชนะอุปสรรคของตัวละคร จะช่วยให้ได้เรียนรู้เรื่อง

ของชีวิตมากขึ้น สามารถจะอดทนและพยายามหาทางเอาชนะ เมื่อต้องเผชิญอุปสรรคในชีวิตจริง นอกจากนี้นิทานยังมีเรื่องของนางฟ้า แม่มด อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ ยังมีคุณค่าในการเสริมสร้างจินตนาการของเด็ก กล่าวได้ว่านิทานช่วยให้เขารู้จักโลก รู้จักชีวิตที่เป็นจริง แล้วยังช่วยให้เขารู้จักใช้จินตนาการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความคิดสร้างสรรค์

4. นิทานให้ข้อคิดและคติเตือนใจ นิทานไม่ได้ให้แต่ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังเท่านั้น มีนิทานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะนิทานคติ จะให้ข้อคิดในแง่ใดแง่หนึ่ง เป็นการช่วยปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ที่สังคมพึงประสงค์แก่ผู้ฟัง เช่น ให้ซื่อสัตย์ ให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ ให้พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ให้ขยันขันแข็ง ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น การสอนในนิทานนั้นผู้เล่าจะแฝงข้อคิดไว้ในเรื่องจึงทำให้คล้ายกับว่าผู้ฟังไม่ได้ถูกสอนโดยตรง นิทานไม่ใช่ให้ข้อคิดแต่เฉพาะเด็กเท่านั้น นิทานหลายเรื่องให้ข้อคิดแก่ผู้ใหญ่ในด้านความประพฤติดีปฏิบัติชอบ อยู่ในระเบียบอันดีงามของสังคม นิทานได้ชี้ให้เห็นลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของสังคม นิทานจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม

5. นิทานช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตในหลาย ๆ ด้าน เช่น ลักษณะของสังคม วิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ตลอดจนประเพณี ค่านิยมและความเชื่อ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะปรากฏอยู่ในนิทานเสมอ ถ้าผู้ฟังหรือผู้อ่านนิทานได้รู้จักสังเกต วิเคราะห์นิทานต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจสภาพวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างแท้จริง นิทานเปรียบเสมือนกระจกเงาบานใหญ่ที่ช่วยส่องให้เห็นตนเองว่าเป็นอย่างไร นิทานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง

กฎเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน (Epic laws of folk narrative)

Axel Olrik (อ้างใน วิเชียร เกษประทุม, 2543) นักคติชนวิทยาชาวเดนมาร์ก เป็นผู้เสนอข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษานิทานพื้นบ้าน โดยเรียกว่า กฎเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. กฎของการเริ่มเรื่องและกฎของการจบเรื่อง (law of opening and law of closing)
นิทานพื้นบ้านจะไม่นำเข้าสู่เหตุการณ์สำคัญในทันทีและไม่จบอย่างกระทันหัน เนื้อเรื่องจะเริ่มจากภาวะที่สงบ ไปสู่เหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ มีการต่อสู้และแก้ปัญหาไปเป็นประาะๆ และในตอนจบเรื่องนั้น เหตุการณ์จะคลี่คลายไปสู่ภาวะปกติก่อนจึงยุติ

2. กฎแห่งการซ้ำ (law of repetition) การซ้ำในเรื่อง มักจะยึดจำนวน 3 เป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นตัวละครหรือสิ่งของหรือการกระทำ เช่น ชายหนุ่มหลงเข้าไปในที่อยู่ของยักษ์ถึง 3 วัน และแต่ละวันก็ฆ่ายักษ์ 3 คน แล้วจึงได้แต่งงานกับนางเอกหรือได้ครองบ้านเมือง จำนวน 3 เป็นจำนวนที่นิยมใช้มาก ไม่เฉพาะแต่การซ้ำเหตุการณ์ 3 ครั้งเท่านั้น ยังใช้แสดงจำนวนของสิ่งต่าง ๆ เช่น การเดินทาง 3 วัน 3 คืน ตีฆ้อง 3 ครั้ง ได้พร 3 ประการ เป็นต้น ในหลายเรื่องของนิทานพื้นบ้านไทย บางครั้งก็ซ้ำ 7 เช่น มีลูกสาว 7 คน เดินทาง 7 วัน 7 คืน กินข้าววันละ 7 ไห ธนูคันทีละ 7 คอก เป็นต้น

3. กฎแห่งตัวละคร 2 ตัว ใน 1 ฉาก (law of two to a scene) ในฉากหนึ่ง ๆ ของนิทานพื้นบ้านมักจะมีตัวละครที่มีบทบาทสำคัญอยู่เพียง 2 ตัว ตัวละครอื่น ๆ อาจเป็นเพียงตัวประกอบเท่านั้น

4. กฎแห่งการแตกต่างแบบตรงกันข้าม (law of contrast) นิทานพื้นบ้านมักสร้างตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างกัน ให้มีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดแบบตรงกันข้าม เช่น มีคนใจดีกับคนใจร้าย มีคนยากจนกับคนร่ำรวย หรือมีคนแข็งแรงกับคนอ่อนแอ เป็นต้น

5. กฎของฝาแฝด (law of twins) อาจหมายถึงพี่น้องที่เป็นฝาแฝดหรือไม่ก็ได้ ถ้าฝาแฝดหรือพี่น้องสองคนประสบความสำเร็จทุกอย่างก็มักจะปรองดองกันดี แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ชัยชนะก็จะเป็นศัตรูกัน บางทีนอกจากจะเป็นฝาแฝดหรือพี่น้องสองคน กฎข้อนี้ยังครอบคลุมไปถึงตัวละครที่มีบทบาทใกล้ชิดกัน หรือเป็นเพื่อนกันก็ได้ด้วย

6. กฎของความสำคัญของตำแหน่งต้นและตำแหน่งท้าย (the importance of initial final position) ถ้าตัวละครเป็นพี่น้องหลาย ๆ คน นิทานพื้นบ้านมักกล่าวถึงผู้อาวุโสมากที่สุดก่อน แต่จุดสนใจหรือความสำคัญมักเน้นที่น้องคนสุดท้องเช่น เรื่องสังข์ทอง เรื่องพระสุธนมโนราห์ และเรื่องนางสิบสอง ซึ่งจะเห็นว่านางเอกเป็นลูกคนสุดท้อง

7. กฎของการสร้างเรื่องเชิงเดี่ยว (single-stranded) โดยมากโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านไม่ซับซ้อนดำเนินเรื่องไปเรื่อย ๆ ไม่มีการละทิ้งตัวละครที่เป็นแกนเดินผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินเรื่อง

8. กฎของการสร้างแบบสร้าง (patterning) ในนิทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่ง ๆ มักมีวิธีดำเนินบทบาทของตัวละคร หรือคำพูดที่เป็นแบบเดียวกัน ซ้ำกันอยู่ในเรื่อง เช่น พระเอกเดินทางไปฆ่ายักษ์วันละตน โดยพูดกับยักษ์ด้วยถ้อยคำเหมือนกัน แล้วก็ฆ่าด้วยธนูเหมือนกัน เป็นต้น

9. ฉากประทับใจ (tableaux scenes) ในนิทานพื้นบ้านมักจะมีตอนหนึ่งหรือหลายตอน ซึ่งเป็นการบรรยายภาพที่น่าสนใจ อาจเป็นฉากการต่อสู้หรือฉากแสดงความรักอย่างดุเดือด ซาบซึ้ง เป็นต้น ในฉากนี้จะบรรยายให้เห็นภาพตัวละครเข้ามาอยู่ใกล้ชีวิตกัน

10. เรื่องของความสมเหตุสมผล (logic) เหตุการณ์ในนิทานพื้นบ้านมีความสมเหตุสมผลอยู่ในตัวเอง ตามสภาพของเรื่องแต่ละเรื่อง เช่น พระเอกถูกฆ่าตาย และพระอินทร์มาชุบชีวิตให้ฟื้นขึ้นได้ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผล เพราะพระอินทร์ถือเป็นผู้มีฤทธิ์มีอำนาจพิเศษเหนือมนุษย์

11. เรื่องเอกภาพ (unity of plot) ในนิทานพื้นบ้านอนุภาพหรือเหตุการณ์ที่นำมาเล่า มีส่วนสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่และเน้นให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวละครอย่างชัดเจน

12. การเพ่งจุดสนใจจะเน้นที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว (concentration on a leading character) นิทานพื้นบ้านจะมีการบรรยายถึงตัวละครเอก และพฤติกรรมของตัวละครเอก โดยเน้นมากกว่าตัวอื่น ๆ อย่างมากมาย เช่น เรื่องปลาบู่ทอง จะเห็นว่ามิโครงเรื่องเกี่ยวกับนางเอก โดยตลอดคั้งนี้ คือ แม่ของนางเอกถูกฆ่า นางเอกถูกแม่เลี้ยงรังแก แม่ซึ่งตายไปตามมาคอยช่วยเหลือนางเอก นางเอกได้แต่งงานกับเจ้าชาย นางเอกถูกหลอกหลวงและกลั่นแกล้งจนเสียชีวิต มีผู้ช่วยเหลือนางเอก นางเอกได้กลับมาอยู่ร่วมกับเจ้าชายอีก

อนุภาคของนิทานพื้นบ้าน

คำว่า อนุภาค (motif) หมายถึง องค์ประกอบที่เล็กที่สุด ซึ่งพบได้เสมอในนิทานพื้นบ้าน มักเป็นสิ่งที่เด่นหรือแปลกและสะดุดตาไม่ใช่ว่าเรื่องธรรมดาสามัญ องค์ประกอบที่จัดเป็นอนุภาคแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ตัวละคร ได้แก่ ตัวละครที่มีลักษณะแปลกหรือพิเศษในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ฐานะ รูปร่าง นิสัย ตัวละครที่จัดเป็นอนุภาคจึงอาจเป็น เทวดา สัตว์ประหลาด แม่มด ยักษ์ นางฟ้า แม่เลี้ยงใจร้าย ลูกคนสุดท้าย แมวพูดได้ เด็กอยู่ในหอยสังข์ ฯลฯ

2. วัตถุหรือสิ่งของ ซึ่งมีลักษณะเด่นหรือแปลก เช่น ตะเกียงวิเศษ คาบวิเศษ พรมวิเศษ บ้านทำด้วยขนม ดินโพธิ์ทอง รวมทั้งประเพณีหรือความเชื่อที่แปลก ๆ เช่น การเลือกคู่ด้วยการเลี้ยงพวงมาลัย การฆ่าลูกบวงสรวงเทพเจ้า ฯลฯ

3. เหตุการณ์หรือพฤติกรรม ซึ่งมีลักษณะเด่นหรือพิเศษ เช่น การแปลงร่าง การสาป น้ำท่วมโลก นกประหลาดจับคนกินทั้งเมือง ฯลฯ

สิ่งที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านมิได้ให้แต่ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังอย่างเดียว หากแต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงประวัติ การตั้งถิ่นฐาน ระบบครอบครัว สภาพเศรษฐกิจ ความเชื่อ ประเพณีและค่านิยม รวมทั้งคติสอนใจต่าง ๆ อย่างมากมายอีกด้วย ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ประวัติต่าง ๆ ที่ปรากฏในนิทาน

ประวัติมักปรากฏในนิทานอธิบาย โดยผู้เล่าจะผูกเรื่องขึ้นมาเพื่อเป็นการให้เหตุผลอธิบายถึงประวัติเรื่องราวต่าง ๆ ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น บางเรื่องคล้ายกับเป็นการลากเข้าความก็มี เช่น เรื่องประวัติผลไม้ทุเรียน หรือเรื่องนกกกระยางคอแตก เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปจะเห็นว่านิทานอธิบายเกือบทุกเรื่องจะมีแก่นของเรื่องที่ให้ข้อคิด อันเป็นคติสอนใจแก่ผู้ฟังเสมอ เช่น

นิทานเรื่อง "กลิ้งหินชิงนาง" กล่าวถึงก้อนหินกลมใหญ่ 2 ก้อน ขนาดหัวปลวกอยู่กลางทุ่งนา ห่างกันประมาณ 40 เมตร นอกจากนี้ยังทำให้ทราบชื่อเดิมของสถานที่ต่าง ๆ อีกมากเช่น เมืองปัจจันตคามคือชื่อเดิมของบ้านปัจจันตคีรี อำเภอไพศาลี เมืองไผ่ศาลีคือชื่อเดิมของบ้านหนองไผ่ อำเภอไพศาลี เมืองจำคาคือชื่อเดิมของบ้านคอนคา อำเภอท่าตะโก เป็นต้น นอกจากนี้นิทานเรื่องนี้ยังให้ข้อคิดแก่ผู้ฟังในเรื่องของคนขาดสติ กล่าวคือ ดีใจจนหลงลืมในข้อตกลงต่าง ๆ จนเสียผลประโยชน์ที่ตนควรจะได้

2. สภาพแวดล้อมที่ปรากฏในนิทาน

2.1 การตั้งถิ่นฐานและสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป

พิชญ์ สมพอง (2530) ได้กล่าวถึง การตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านชนบทไทยโดยทั่วไปไว้ว่า จะตั้งถิ่นฐานแบบไม่มีการวางแผน มีการตั้งถิ่นฐานแบบหมู่บ้านเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรจะตั้งบ้านเรือนตามที่ลุ่มที่ดอน เนินเขา ชายป่า และการตั้งถิ่นฐานตามเส้นทางคมนาคม ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งตามริมฝั่งน้ำ

ตามสภาพพื้นที่โดยทั่วไปที่ปรากฏในนิทานส่วนมากเป็นที่ราบลุ่มประกอบไปด้วย ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ต่าง ๆ มากมาย

สัตว์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน พบว่าสัตว์ในท้องถิ่นในสมัยก่อนมีอยู่มากมายหลายชนิดเช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ลิง เสือ กวาง กระต่าย หนู หมู แมว หมาจิ้งจอก นกอินทรี กา แร้ง พญานาค งูเหลือม ปู ปลาบู่ ฯลฯ

จากสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน แสดงให้เห็นว่าสภาพโดยทั่วไปของประเทศไทยประกอบด้วยป่าไม้อันอุดมสมบูรณ์ และมีแม่น้ำ ลำคลอง หนองบึง เป็นจำนวนมาก

2.2 การคมนาคมขนส่ง

การติดต่อไปมาหาสู่ของผู้คนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านนั้น ทางบกก็ใช้การเดินทาง ทางน้ำก็ใช้เรือเป็นพาหนะ ไม่ว่าจะเป็นการไปมาหาสู่เยี่ยมชมกันตามปกติ หรือการติดต่อค้าขายกันก็ตาม เนื่องจากยังไม่มีถนนหนทางและพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์เหมือนปัจจุบัน ฉะนั้นการคมนาคมขนส่งในสมัยก่อนจึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก

2.3 สภาพความเป็นอยู่ทั่วไป

สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ส่วนมากมีความเห็นอยู่อย่างง่าย ๆ เช่น ที่อยู่อาศัยตามนาตามไร่ จะปลูกกระท่อมหรือหำงนา นอกจากนั้นยังใช้

3. ระบบครอบครัวที่ปรากฏในนิทาน

ครอบครัวหมายถึง กลุ่มบุคคลที่มารวมกัน โดยการสมรส โดยทางสายโลหิต หรือโดยการรับเลี้ยงดู มีการก่อตั้งขึ้นเป็นครอบครัว มีความสัมพันธ์ต่อกันในฐานะที่เป็นสามีและภรรยา เป็นพ่อและแม่ เป็นลูกชายลูกสาว เป็นพี่เป็นน้อง โดยการรักษาวินัยธรรมเดิมและอาจจะมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่เพิ่มเติมก็ได้ ครอบครัวมี 3 ประเภทคือ (สุพัตราสุภาพ, 2518)

1. ครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยสามี ภรรยา และลูก เป็นครอบครัวขนาดเล็ก
2. ครอบครัวขยาย ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวและญาติพี่น้อง อาจอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน หรือเขตบ้านเดียวกัน โดยอาจจะปลูกบ้านอยู่ใกล้เคียงกัน แม้ว่าจะแต่งงานแล้วก็ตาม

3. ครอบครัวรวม ประกอบด้วยสามีหนึ่งและภรรยาหลายคน
นิทานพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นระบบครอบครัวในหลายด้านดังนี้

- 3.1 ในการเลือกคู่ครอง พ่อแม่จะเป็นคนจัดหาให้เอง

- 3.2 ในการเลือกลูกเขยลูกสะใภ้ จะเลือกคนที่ เป็นพ่อบ้านแม่เรือนที่ดี โดยจะมีการทดสอบด้วยเรื่องที่บางครั้งเราอาจคิดไม่ถึงเช่น ทดสอบชายหนุ่มด้วยการให้ทำดับปิ้งปลา ถ้าทำไม่เป็นแสดงว่าการทำงานอย่างอื่นคงทำไม่ได้ ก็จะไม่เอาเป็นลูกเขย

3.3 การเป็นอยู่ในครอบครัว จะพบเรื่องลูกเลี้ยงกับแม่เลี้ยงซึ่งมักจะไม่ค่อยถูกกัน แม่เลี้ยงส่วนมากจะรังเกียจลูกเลี้ยงเพราะไม่ใช่ลูกตัว ต่อหน้าสามีอาจแกล้งทำดีด้วย แต่พอลับหลังกลับทำตรงกันข้าม

4. สภาพเศรษฐกิจที่ปรากฏในนิทาน

โดยทั่วไปจะเห็นว่า เศรษฐกิจส่วนใหญ่เกี่ยวข้องข้องกับการเกษตร โดยอาชีพที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่ประกอบด้วย

4.1 อาชีพทำนา การทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวไทยส่วนใหญ่ทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เนื่องจากมีแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ มากมายนั่นเอง

4.2 อาชีพทำไร่-ปลูกผัก เป็นอาชีพที่ควบคู่กับการทำนา ในสมัยก่อนการทำไร่คงทำเพียงเพื่อบริโภคในครัวเรือน เช่น ไร่ข้าวโพด ไร่ผัก

4.3 อาชีพอื่น ๆ เช่น การออกปลาล่าสัตว์ การจักสานของใช้ ตัดฟันเผาถ่าน

สภาพเศรษฐกิจที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน พิษณุ สมพงษ์ ได้กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจของไทยในชนบทสมัยก่อนว่าเป็นระบบพึ่งตนเอง คือครอบครัวเป็นทั้งสถาบันผลิตและผู้บริโภค ระบบการแลกเปลี่ยนเป็นแบบของแลกของ

5. ความเชื่อที่ปรากฏในนิทาน

5.1 ความเชื่อทางพุทธศาสนา

ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ จึงมีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยเป็นอย่างยิ่ง และมีความเชื่อตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าดังนี้

ก. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม กล่าวคือ ใครทำกรรมอะไรไว้ผลกรรมนั้นจะตอบสนองเสมอ ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า "สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม" หรือ "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ผลกรรมอาจจะตอบสนองในชาตินี้ หรือชาติหน้าก็ได้ ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงกฎแห่งกรรมนี้ไปได้

ข. ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ตามหลักพระพุทธศาสนา เชื่อว่าสัตว์โลกทั้งหลายย่อมเวียนว่ายตายเกิด ตามผลแห่งกรรมของตน

ค. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ จัดเป็นคำสอนที่เรียกว่าหัวใจพระพุทธศาสนา ปรากฏการณ์ทั้งหลายในโลกนี้ ล้วนแต่เป็นผลผลิตของสิ่งที่เป็นเหตุเป็นความเคลื่อนไหวไม่หยุด เพราะอำนาจของธรรมชาติ ไม่มีใครจะไปหยุดธรรมชาติได้

ง. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เป็นความเชื่อในพระพุทธศาสนา บุคคลผู้ประกอบด้วยกรรม 5 อย่าง (ศีลห้า) ย่อมได้ขึ้นสวรรค์

5.2 ความเชื่อเกี่ยวกับวิทยาคม

เป็นความเชื่อที่เนื่องด้วยสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ไม่สามารถจะทราบและพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับวิทยาคม อำนาจเวทมนตร์คาถา และสิ่งที่มีอำนาจลึกลับเช่นนี้ของมนุษย์ ทฤษฎีของมาลินโนลส์กี (อ้างใน ปราสาท อิศรปริดา, 2523) อธิบายว่า เป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์เมื่อรู้สึกตัวว่าไม่มั่นคงและปลอดภัย จากสิ่งหรือเหตุการณ์ที่มนุษย์มีความรู้และความเข้าใจในสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นน้อย จึงต้องหาเครื่องยึดเหนี่ยว เช่น เวทมนตร์คาถา เพื่อเป็นกำลังใจที่จะแก้ปัญหา และเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ความเชื่อจะมากหรือน้อยเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์ที่มีอยู่ แยกออกเป็น

ก. ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถา ได้แก่ อักขระหรือข้อความที่ผูกขึ้นถือว่ามีอำนาจลึกลับเร้นอยู่ เมื่อนำไปใช้ตามลัทธิที่กำหนดไว้เช่น บริกรรมเสกเป่าหรือสวดขับ ก็เกิดความลึกลับศักดิ์สิทธิ์ สามารถใช้ประโยชน์ในทางปิดเป่าหรือป้องกันสิ่งร้ายหรือคลั่งคนคาลให้เกิดขึ้นต่าง ๆ ขึ้นตามความต้องการของผู้ใช้ได้

ข. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังและของวิเศษ ของวิเศษต่าง ๆ ในนิทานนั้นนอกจากจะแสดงให้เห็นความเชื่อของคนในสมัยก่อนแล้ว ยังเป็นสื่อทำให้นิทานน่าสนใจและสนุกสนานยิ่งขึ้นด้วย และยังช่วยชักนำผู้ฟังไปสู่แก่นของเรื่องได้อย่างไม่รู้ตัว

5.3 ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (บนบานศาลกล่าว)

สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นของกลุ่มคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะถูกสร้างขึ้นเกือบทุกหมู่บ้าน ถือว่าเป็นของหมู่บ้านคู่มืองก็คงจะได้ส่วนมากจะเป็นพระพุทธรูปที่เป็นเกจิอาจารย์ที่เคารพนับถือของชาวบ้าน หรือพระประธานในพระอุโบสถ หรือศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่ ต่าง ๆ เป็นต้น

สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ชาวบ้านจะสร้างขึ้นมาสักการบูชา และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าจะคลั่งคนคาลสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เขาได้

5.4 ความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดา

ผีसांगเทวดา หมายถึง สิ่งลึกลับมองไม่เห็นตัว แต่เราถือหรือเข้าใจว่ามีฤทธิ์และอำนาจอยู่เหนือคน อาจให้ดีหรือให้ร้าย คือให้คุณและให้โทษแก่เราได้ การที่ในนิทานพื้น

บ้านมักมีเรื่องของผีसांगเทวดาเข้าไปเกี่ยวข้องกับคัวยเสมอนั้น อาจสันนิษฐานได้ว่าคนไทยสมัยก่อน เมื่อยังไม่ได้นับถือศาสนา คงมีความเชื่อผีसांगเทวดามาก่อน (เสฐียร โภเศศ, 2515)

ถ้าจำแนกผีตามเกณฑ์การให้คุณและโทษ อาจแบ่งได้เป็นสองพวกใหญ่ ๆ คือ ผีดีและผีร้าย ผีดีเป็นผีที่ให้คุณแก่มนุษย์ ได้แก่ เทวดา ผีเรือน ผีปู่ย่าตายาย ฯลฯ ผีร้ายเป็นผีที่ให้โทษแก่มนุษย์ เช่น ผีกองกอย ผีปอบ ผีโคมค ฯลฯ

5.5 ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

โหราศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์นี้ได้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวางในกลุ่มชนเกือบทุกชั้น จนถึงเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง มีการเรียนการสอน การถ่ายทอดกันอย่างไม่เป็นทางการ จนยึดเป็นอาชีพได้ สามารถจัดตั้งสมาคมขึ้นเรียกว่า "สมาคมโหรแห่งประเทศไทย" และ "สถาบันคั่นควาและวิจัยโหราศาสตร์" นับว่ามีการพัฒนาไปมาก ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์นี้ไม่ใช่จะมีเฉพาะคนไทยเท่านั้น ชาวต่างประเทศอื่น ๆ ก็มีความเชื่อในเรื่องนี้คล้าย ๆ กัน แม้ชนชาติที่เรียกว่าพัฒนาแล้วก็ตาม

4. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

วัฒนธรรม (Culture) เป็นระบบสัญลักษณ์ในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา และสอนหรือถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ หรือนำไปปฏิบัติ เมื่อมนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม มนุษย์ก็รู้ว่าอะไรคือขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม รู้ว่าอะไรควรทำ และไม่ควรรทำ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันอย่างมาก ดังข้อความที่ กาญจนา แก้วเทพ (2539) กล่าวไว้ว่า "วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำหน้าที่เป็นตัวสื่อกลาง (Mediator) ในการพัฒนาการดำรงอยู่ (Social Being) ของคนคนหนึ่งให้กลายเป็นมนุษย์ที่มีจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) ดังนั้นลักษณะของสังคมจึงขึ้นอยู่กับปริบทของสภาพความเป็นจริงของสังคมนั้น ๆ"

ในเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรม (Culture Transmission) เรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams) นักคิดสำนักวัฒนธรรมนิยมชาวอังกฤษได้กล่าวไว้ว่า “สังคมกลุ่มหนึ่งๆ ประกอบด้วยปฏิบัติการสังคม (Social Practices) จำนวนมากมายที่ก่อตัวเป็นองค์รวมที่เป็นรูปธรรมของสังคม (Concrete Social Whole Totality) และวัฒนธรรมก็คือ การสถาปนาของการปฏิบัติทางสังคม (Constitution of Social Practices) ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติที่มีมูลเหตุจูงใจเนื่องมาจากสังคมมีเป้าหมายที่จะบรรลุตามที่ได้รับการปลูกฝังมาจากสังคม และวิธีการที่จะใช้ให้บรรลุเป้าหมายก็ต้องเป็นไปตามกรอบที่สังคมกำหนดไว้” นอกจากนี้ยังมีจุดยืนแบบนักวัฒนธรรมนิยมสายวัตถุนิยม (Materialism) ที่เห็นว่า “กระบวนการผลิตวัฒนธรรม (Cultural Production) หรือกระบวนการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม (Reproduction for Culture Transmission) ไม่ว่าจะเป็วัฒนธรรมแบบรูปธรรม (สิ่งที่จับต้องได้เช่น สิ่งของ เครื่องใช้ต่าง ๆ) หรือนามธรรม (สิ่งที่จับต้องไม่ได้เช่น ความคิด ทศนคติ ค่านิยม) ล้วนแล้วแต่ต้องการองค์ประกอบเช่นเดียวกับการผลิตทั่วไปคือ จำเป็นต้องมีวัตถุดิบ เครื่องมือการผลิต ระบบการแบ่งงานกันทำ วิธีการ และขั้นตอนการผลิต สถานที่ เวลา สภาพแวดล้อม เป้าหมาย ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เป็นต้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2538)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีการผลิตวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุธรรม เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ต่าง ๆ คนตรี ฯลฯ สามารถเห็นการรวมตัวของปัจจัย และองค์ประกอบในการผลิตอย่างชัดเจน แต่การผลิตวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ค่านิยม ทศนคติ ฯลฯ ไม่สามารถมองเห็นปัจจัย และองค์ประกอบได้โดยง่ายเนื่องจากจะต้องมีการกลั่นกรอง คัดเลือกนำมาใช้ให้เกิดวิธีคิดใหม่ ๆ โดยการนำความรู้ดั้งเดิม ทศนคติแบบเก่ามาผสมผสานให้สอดคล้องกลมกลืนกันอย่างถูกต้อง ดังนั้นกระบวนการผลิตซ้ำ (Reproduction Process) เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม จึงเป็นกระบวนการที่รองรับความยั่งยืนของวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ นอกจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมไทยที่อยู่ในกระบวนการผลิตซ้ำ (Reproduction Process) ซึ่งตกผลึกมาจากประสบการณ์ที่แวดล้อมอยู่รอบตัวบุคคลเช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา แล้วยังสามารถพบได้ว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมในปัจจุบันได้ถูกถ่ายทอดออกมาในลักษณะที่มีสื่อเป็นตัวกลาง (Mass-Mediated Culture) เช่น การถ่ายทอดวัฒนธรรมที่แสดงถึงวัฒนธรรมไทยในยุคโบราณผ่านสื่อนิทานพื้นบ้าน และสื่อละครพื้นบ้านเรื่อง “ขุนช้าง ขุนแผน” ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านสื่อดังกล่าว เรมอนด์ วิลเลียมส์ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “ในขณะที่ทุกวันปฏิบัติการ

สังคม (Social Practices) จะก่อให้เกิดวัฒนธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา แต่ในระยะยาวแล้วจะมีเพียงบางวัฒนธรรมเท่านั้นที่จะคงมีชีวิตรยืนยาว เพราะได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง”

นอกจากนี้ เรมอนด์ วิลเลียมยังเน้นว่า “แนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมนั้นจะต้องพิจารณาอย่างเป็นรูปธรรม คือต้องศึกษากระบวนการผลิตทางวัฒนธรรม (Cultural Productions) และการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม (Reproduction for Culture Transmission) ว่า วัฒนธรรมนั้นผลิตขึ้นมาได้อย่างไร ใครผลิต ดำเนินการอย่างไร” (กาญจนา แก้วเทพ, 2539)

วิธีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมอาจมีได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การสรรหาคัดเลือก หรือสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อใช้ในการแสดงนั้น ๆ จะรักษารูปแบบเนื้อหา ความหมายดั้งเดิมเอาไว้ทั้งหมด
2. การรักษารูปแบบเดิมเอาไว้ แต่เปลี่ยนองค์ประกอบบางอย่างไป
3. การรักษารูปแบบเดิมเอาไว้ แต่เปลี่ยนเนื้อหาและความหมายไปแล้ว

5. แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์เป็นรูปแบบของรายการบันเทิงที่จัดได้ว่ามีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นที่นิยมของผู้ชมเป็นอย่างมากและทางสถานีโทรทัศน์เองก็ได้บรรจุรายการประเภทนี้ออกอากาศเป็นรายการบันเทิงหลัก การผลิตละครโทรทัศน์ได้ผ่านพัฒนาการในด้านต่างๆ มาเป็นเวลากว่า 30 ปีแล้ว และคงต้องพัฒนาต่อไปในอนาคต

รูปแบบของละครโทรทัศน์ในระยะแรก ถูกเสนอออกมาในลักษณะของ “รายการสด” ทั้งสิ้น เพราะยังไม่มีเทปโทรทัศน์ใช้ โดยเริ่มจากการแสดงละครเสภาตลก ความยาว 30 นาที เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน “ขุนแผนเข้าห้องนางแก้วกิริยา” ออกอากาศเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2498 จากนั้นก็มีการแสดงละครสั้น ๆ อีกหลายเรื่องใช้เวลาการแสดงครั้งละประมาณ 30 นาที และมีการถ่ายทอดละครเวทีนอกห้องส่งเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2489 คือ การถ่ายทอดการแสดงละครเรื่อง “อนุภาพแห่งความเสียสละ” จากเวทีหอประชุมกระทรวงวัฒนธรรม

สนามเสือป่า จากนั้นก็มีการแสดงละครพูดทางโทรทัศน์เป็นเรื่องแรก ได้แก่ ละครเรื่อง "โพงพาง" (เป็นละครพูดบทพระราชนิพนธ์ของ ร.6) ออกอากาศเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2489 ส่วนละครพูดที่แต่งขึ้นใหม่สำหรับแสดงทางโทรทัศน์โดยเฉพาะเรื่องแรก คือ "สุริยานีไม่ยอมแต่งงาน" ของนายรำคาญ (ประหยัด ศ. นาคะนาท) ออกอากาศเมื่อ 5 มกราคม 2489 (บันทึกวชนสถิติ, 2531)

เมื่อทางสถานีได้เสนอละครโทรทัศน์ออกอากาศ ปรากฏว่าเป็นที่นิยมของผู้ชมเป็นอย่างมาก คณะละครเวที นักแสดงละครเวทีซึ่งละทิ้งวงการละครไปสู่วงการภาพยนตร์ (ละครเวทีเริ่มหมดความนิยมจากผู้ชม) หรือไปประกอบอาชีพทางด้านอื่นก็ได้มีโอกาสกลับมาสู่วงการละครอีกครั้งหนึ่งโดยมาจัดทำละครหรือแสดงละคร สถานีโทรทัศน์จึงบรรจุรายการละครโทรทัศน์ลงไปเป็นรายการประจำ ทำให้มีละครประเภทต่าง ๆ ออกอากาศมากขึ้นเกิดเป็นความนิยมและความบันเทิงรูปแบบใหม่สำหรับคนไทย

ผู้จัดละครโทรทัศน์ในระยะแรกนั้น คือ เจ้าหน้าที่ของสถานีเป็นผู้จัดเอง หรือคณะผู้จัดภายนอกสถานีซึ่งส่วนใหญ่มาจากคณะละครเวที (ประกอบไปด้วยผู้จัดละคร ผู้กำกับและนักแสดง) ทำให้มีคณะละครโทรทัศน์เกิดขึ้นอย่างมากมาย ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากบางคณะไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงกับทางสถานี เช่น ไม่จ่ายค่าเช่าเวลาให้กับทางสถานีทำให้ถูกงดออกอากาศ หรือบางคณะประสบกับปัญหาการขาดทุนหรือบางคณะจัดละครได้ไม่ดีพอ เป็นต้น คณะผู้จัดละครจากภายนอกจึงมีมากมายนับเป็นสิบ ๆ คณะ สำหรับเนื้อเรื่องที่นำมาทำเป็นละครโทรทัศน์อาจนำมาจากเรื่องที่เคยแสดงเป็นละครเวทีมาแล้ว หรือนำมาจากเรื่องที่เคยทำเป็นภาพยนตร์และมีส่วนที่แต่งขึ้นใหม่เพื่อเป็นบทละครโทรทัศน์โดยเฉพาะ

การผลิตละครโทรทัศน์ในระยะแรกนั้นมีข้อจำกัดอยู่มากมาย เช่น ต้องผลิตออกอากาศในรูปของรายการสดทำให้ยากต่อการแก้ไขข้อบกพร่องในระหว่างการออกอากาศ การจัดองค์ประกอบของฉากถูกจำกัดด้วยขนาดของพื้นที่และช่วงเวลา อุปกรณ์ทางเทคนิคยังไม่ดีพอ เมื่อรวมเข้ากับปัญหาทางด้านบุคลากร ผู้จัดทำ เช่น การผลิตรายการและการแสดงไม่มีพิธีพินทุ์เท่าที่ควร การนำละครเรื่องเดิมมาแสดงอย่างซ้ำซากหรือนำมาแสดงอย่างยึดเยื้อจนเกินไปหรือแม้แต่การใช้ผู้บอกรบท บอกรบทให้กับผู้แสดงจนเสียเลือดออกออกมาในขณะที่ออกอากาศ เป็นต้น เหล่า

นี้เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมเริ่มเสื่อมความนิยมในละครโทรทัศน์และหันไปชมรายการประเภทอื่น ทำให้ละครโทรทัศน์เหลือออกอากาศไม่มากนัก คณะผู้จัดทำละครโทรทัศน์จึงค่อย ๆ เลิกการผลิตไปเป็นจำนวนมาก

ละครโทรทัศน์เริ่มกลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งหนึ่งเมื่อเทปโทรทัศน์เข้ามามีบทบาทในวงการโทรทัศน์ ประกอบกับทางสถานีให้ความสำคัญกับรายการประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2519 ไทยทีวีสีช่อง 3 ได้มอบหมายให้ภักทราวดี ศรีไตรรัตน์ เข้ามาจัดละครโดยใช้เทคนิคการบันทึกเทปโทรทัศน์ เทคนิคการจัดสร้างฉาก และการกำกับการแสดงด้วยความพิถีพิถัน ทำให้ละครโทรทัศน์ที่ผลิตออกมาเป็นที่น่าติดตามมากยิ่งขึ้น ผู้ชมเริ่มกลับมาสนใจละครโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์ทุกช่องจึงแข่งขันกันผลิตละครโทรทัศน์อีกครั้งหนึ่ง บางสถานีที่มี "ศักยภาพ" เพียงพอก็จะดำเนินงานผลิตละครโทรทัศน์ด้วยตนเอง เช่น ไทยทีวีสีช่อง 3 และไทยทีวีสีช่อง 9 (จัดทำโดยไทยทีวีการละครซึ่งต่อมาได้ยุบเลิกไป) บางสถานีก็เปิดโอกาสให้ผู้จัดทำละครภายนอกเข้ามา "เช่าเวลา" หรือบางสถานีอาจจะใช้การจ้างผู้จัดทำภายนอกผลิตป้อนให้ทางสถานีโดยตรง

สภาพของการผลิตละครโทรทัศน์ในปัจจุบันมีการแข่งขันกันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการนำเสนอละครโทรทัศน์ในช่วงหลังข่าวภาคค่ำ ซึ่งเป็นช่วงเวลาการออกอากาศที่มีผู้ชมมากที่สุด เกือบทุกสถานีจะบรรจุรายการละครโทรทัศน์ออกอากาศกันในช่วงนี้

การผลิตละครโทรทัศน์ในปัจจุบันจะกระทำขึ้นโดย "บริษัทผู้ดำเนินงานผลิตรายการโทรทัศน์" ซึ่งมีทั้งบริษัทผู้ผลิตรายการอิสระ และบริษัทในเครือของสถานีเอง (ในกรณีของไทยทีวีสีช่อง 3) ซึ่งบริษัทผู้ดำเนินงานผลิตรายการโทรทัศน์อิสระรายใหญ่ ๆ ต่างเคยผลิตหรือกำลังผลิตรายการละครโทรทัศน์อยู่ทั้งสิ้น เช่น "กันตนา" "คาราวีดีโอ" "เจเอสแอล" "ไนท์สปอร์ตฯ" "แกรมมี่ฯ" "นิธิตันฯ" "บอร์นฯ" "รัชฟิล์ม" เป็นต้น บริษัทเหล่านี้บางบริษัทจะผลิตเฉพาะรายการประเภทละครโทรทัศน์เท่านั้น

เมื่อมีการแข่งขันกันสูงผู้ผลิตละครโทรทัศน์จึงต้อง “สร้างจุดขาย” เพื่อดึงดูดผู้ชมให้มากที่สุดซึ่งจะส่งผลต่อไปยังการมีรายได้จากผู้อุปถัมภ์รายการตามมา กลยุทธ์ที่นำมาใช้กัน เช่น การลงทุนจ้างคารานักแสดงที่มีชื่อเสียง (จากวงการภาพยนตร์ วงการโฆษณา นักร้อง ผู้เข้าประกวดนางงาม เป็นต้น) การพิถีพิถันและกล้าลงทุนในการสร้างฉากให้เหมาะกับเนื้อเรื่อง มีการถ่ายทำนอกสถานที่เพื่อความน่าชม (บางเรื่องถึงกับไปถ่ายทำกันในต่างประเทศ) การใช้เทคนิคทางด้านมุกตลก แสง เสียง เทคนิคการตัดต่อภาพ หรือการใช้แอฟเท็คต่าง ๆ เข้าช่วย หรือแม้แต่การทำงานร่วมกับสื่อหนังสือพิมพ์ โดยการนำบทละครตีพิมพ์ลงทางหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อให้ผู้ชมสนใจติดตามชมละครโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้น และประการสำคัญที่สุด คือ เนื้อเรื่องที่นำมาทำละครโทรทัศน์ในปัจจุบันจะมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก เช่น ละครในแนวประวัติศาสตร์ แนวอาชญากรรม แนวประโลมโลก แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ แนวตลกสนุกสนาน แนวส่งเสริมสังคม แนวภูตผีปีศาจ หรือ ไซยศาสตร์ลึกลับ แนวเสียดสีสังคม แนววิทยาศาสตร์ แนวอัตชีวประวัติบุคคล เป็นต้น ซึ่งละครโทรทัศน์บางเรื่องจะได้รับความสนใจหรือเป็นเรื่องที่ผู้ชมรู้จักกันดีอยู่แล้ว

การดำเนินงานผลิตรายการโทรทัศน์มีลักษณะคล้ายการผลิตแบบอุตสาหกรรมชนิดหนึ่ง โดยอาจจัดอยู่ในรูปของ “อุตสาหกรรมบันเทิง” (Entertainment Industry) มีเป้าหมายในการผลิตเพื่อเป็นธุรกิจการค้าและบริการให้ได้มาซึ่งกำไรสูงสุด ดังนั้นจึงก่อให้เกิดสภาพของการแข่งขันทางการตลาดค่อนข้างสูง มีบริษัทผู้ดำเนินงานผลิตรายการโทรทัศน์เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยอาศัยปัจจัยสำคัญในการประกอบธุรกิจ ได้แก่ ทุน ทรัพยากร แรงงาน และผู้ประกอบการ เป็นตัวช่วยเกื้อกูลส่งเสริม

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลสูงและเป็นสื่อที่มีแนวโน้มว่าจะทรงอิทธิพลอยู่ต่อไปตามสภาพของเศรษฐกิจและสังคมที่พัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และเนื่องจากการสื่อสารมวลชนไม่ได้เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลใด ๆ โดยเฉพาะ แต่เป็นการสื่อสารที่จำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยต่าง ๆ เพื่อก่อตัวขึ้นเป็นระบบการสื่อสารมวลชนอีกทีหนึ่ง ซึ่งการสื่อสารมวลชนประเภทสื่อโทรทัศน์จะมีองค์ประกอบทางการสื่อสารดังนี้

กำกับ ผู้เขียนบท ช่างเทคนิค ผู้แสดง ฯลฯ และผู้ผลิตดังกล่าวจะต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับ นายทุน หรือผู้อุปถัมภ์รายการอีกต่อหนึ่ง

รายการ โทรทัศน์ คือ เนื้อหาของสารที่ถูกผลิตขึ้น โดยผู้ผลิตรายการ โทรทัศน์ซึ่งจะมี รูปแบบและเนื้อหาของรายการที่แตกต่างกัน ตามแต่วัตถุประสงค์ของการผลิตที่ถูกกำหนดขึ้น โดยผู้ผลิตรายการ โทรทัศน์โดยตรง หรือโดยอ้อมจากความต้องการของผู้บริโภค

ผู้รับสาร คือ ผู้ชมรายการโทรทัศน์ทั่วไป

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การดำเนินงานธุรกิจโทรทัศน์ถือเป็นการผลิตสินค้า เพื่อนำ สินค้าชิ้น ๆ จำหน่ายแก่ผู้บริโภคซึ่งอาจเป็นผู้บริโภคที่อยู่ในรูปของผู้รับสารโดยตรง หรือผู้ อุปถัมภ์รายการ หรือสถานีผู้เป็นเจ้าของเวลา การผลิตสินค้าดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษคือ เป็นการผลิตเพื่อมวลชน (Mass production) โดยผลิตออกมาในรูปของเนื้อสาร (Message) เพื่อส่ง ไปยังมวลชนเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของมวลชนเหล่านั้นในด้านต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อความบันเทิง เพื่อการพักผ่อน เพื่อความรู้ ฯลฯ

การเปิดรับทางโทรทัศน์ของประชาชนอาจกล่าวได้ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความสำคัญ อย่างมากประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่ง วิจิตร อาวะกุล (2522 : 167) ได้กล่าวถึงความสำคัญของโทรทัศน์ไว้ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความเร็วสูง สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสด ๆ ไปยังประชาชนได้ทันที จึงเสนอข่าวสารได้รวดเร็ว และยังเป็นสื่อที่มีแรงจูงใจสูง อีกทั้งสามารถส่งไปได้ไกลทุกหนทุกแห่ง

ปัญญา ศิริโรจน์ (2527 : 1) กล่าวถึงความสำคัญของโทรทัศน์ว่า โทรทัศน์นับว่าเป็น สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก โทรทัศน์เป็นผลมาจาก ความเจริญก้าวหน้าของเครื่องมือสื่อสารมวลชน หากจะเปรียบเทียบในบรรดาสื่อมวลชนทั้ง หลายที่ใช้อยู่ในทุกวันนี้แล้ว นับว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถส่งข่าวสาร ความรู้และความ บันเทิงไปได้ในขอบเขตที่กว้างเป็นสื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับชั้น เพราะ โทรทัศน์มีลักษณะพิเศษคือ เห็นได้ทั้งภาพและได้ยินเสียงไปด้วยในเวลาเดียวกัน

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ได้รับการกล่าวขวัญถึงทั้งในด้านบวกและลบ แต่ที่เราเห็นและติดตามมานั้นหลาย ๆ ฝ่าย ต่างก็ระมัดระวังถึงภัยอันแฝงตัวมากับโทรทัศน์เสมอๆ สำหรับ ประมะ สตะเวทิน (2528 : 50) กล่าวถึงอิทธิพลของโทรทัศน์ โดยสรุปดังนี้

1. โทรทัศน์สามารถกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ประชาชนกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อประชาชนมีความโน้มเอียงที่จะทำเช่นนั้นอยู่แล้ว
2. โทรทัศน์สร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่ยังไม่เคยมีความรู้ และประสบการณ์กับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่ที่จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นๆ ได้ดูรายการ โทรทัศน์ที่เสนอเรื่องราวแนวเดียวกัน ซ้ำ ๆ ซาก ๆ เท่านั้น จะมีลักษณะของอิทธิพล สะสม ไม่ใช่อิทธิพลที่เห็นผลทันทีหรือในระยะเวลาอันสั้น
3. โทรทัศน์ทำให้บุคคลขาดความเห็นอกเห็นใจ ในออสเตรเลียพบว่า บุคคลที่ดูรายการทีวีประเภทอาชญากรรมมากจนเกินไปจะไม่มีความรู้สึกตื่นตัวอีก เมื่อดูซ้ำ ๆ การดูมาก ๆ ทำให้ผ่านการตื่นตัวมากจนจิตใจไม่เกิดอารมณ์ใด ๆ และเกิดอาการเฉื่อยชาเมื่อดูรายการเช่นนั้น และกลายเป็นคนไม่สนใจใฝ่ดี ไม่เห็นอกเห็นใจคนที่ประสบเคราะห์กรรมจากอาชญากรรมต่าง ๆ

ณรงค์ สมพงษ์ (2530 : 3) ให้ความเห็นว่า โทรทัศน์มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ ความคิดเห็น ช่วยรักษามาตรฐานทางวัฒนธรรมและสร้างความคิดให้เกิดกับมวลชนให้การศึกษา ให้ข่าวสารและการบันเทิง

ขวัญใจ จินะปรีวัคอาภรณ์ (2533 : 1) ให้ความเห็นว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในการรับบริการข่าวสาร ความรู้และความบันเทิง เป็นสื่อที่รวมเอาคุณลักษณะของสื่อมวลชน 3 ประเภทเข้าไว้ด้วยกันคือ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ ดังนั้นทุกครั้งที่ออกอากาศจึงได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก

จุไรพร จินตกานนท์ และปราณี นนทมาศ (2534 : 12) ให้ความเห็นว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่คนนิยมสูงสุด และมีอิทธิพลต่อผู้ชมมากที่สุดเช่นกัน ลักษณะเด่นของโทรทัศน์ได้แก่ความสามารถในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทั้งภาพและเสียงได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ เพราะเหตุนี้เองจึงทำให้โทรทัศน์มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวัฒนธรรมของผู้ชม

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่นับวันก็ยิ่งจะมีบทบาทต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะโทรทัศน์สามารถส่งข่าวสารได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ อีกทั้งยังเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับชั้น แม้แต่ผู้ที่มีทักษะในการอ่านออกเขียนได้ต่ำก็สามารถเข้าใจเนื้อหาจากโทรทัศน์ได้ง่าย เพราะได้เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียงไปพร้อม ๆ กันด้วย โทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่ก่อเกิดการเรียนรู้ เกิดการศึกษา และยังได้รับความบันเทิงจากรายการต่างๆ ทางโทรทัศน์อีกด้วย นอกจากนี้โทรทัศน์ยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมของประชาชน อีกทั้งโทรทัศน์ยังช่วยรักษามาตรฐานทางวัฒนธรรมและสร้างความคิดให้เกิดแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่โทรทัศน์จะมีคุณค่ามากน้อยแค่ไหนนั้นย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหาและการนำเสนอของรายการนั้น ๆ (อรนุช เลิศจรรรยารักษ์, 2531)

การวิเคราะห์แนวเรื่องของละคร (The Analysis of Themes) (สุภาพร ปาละลักษณ์, 2541: 49)

1. Love Theme ละครที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับความรัก เนื้อเรื่องในละครจะเป็นเรื่องของความรัก ไม่ว่าจะความรักระหว่างหนุ่ม-สาว สามี-ภรรยา หรือ นาย-บ่าว โดยจะรวมถึงปัญหาของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วย ละครประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องว่า ชาย-หญิง คู่หนึ่งรักกันได้อย่างไร ความรักจบลงอย่างไร และในความสัมพันธ์ของความรักจะต้องมีอุปสรรคต่างๆ เข้าขวางกั้น เช่น พ่อแม่ไม่เห็นด้วย ความเข้าใจผิดกันเองระหว่างคู่รัก ความขัดแย้งกันในเรื่องต่างๆ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอุดมคติมากเกินไป หรืออุปสรรคอื่น ๆ และถ้าอุปสรรคต่างๆ เหล่านี้ผ่านพ้นไป ความรักก็จะสมปรารถนา แต่ถ้าไม่สามารถเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ทั้งคู่ก็จะไม่สมหวังในความรักนั้น และแนวเรื่องความรักนี้จะรวมถึงความรักในครอบครัวด้วย ไม่ว่าจะเป็นความรักระหว่างแม่กับลูก พ่อกับลูก หรือความรักระหว่างพ่อแม่ พี่น้องในครอบครัวเดียวกัน

2. Morality Theme ละครที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา เนื้อเรื่องจะเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากหลักศีลธรรมของสังคม เช่น การประพฤติชั่ว การทำบาป หรือการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม โดยศีลธรรมในที่นี้หมายถึงสิ่งที่เป็นครมเนียมหรือเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือกันมาเป็นประเพณี และใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติไม่รวมถึงปรัชญาชีวิตและความศรัทธาในการเมือง

ละครจะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการทำความดี ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นสิ่งที่สังคมปรารถนา หรือแสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลเลือกที่จะกระทำระหว่างความดีกับความชั่ว และผลที่บุคคลจะได้รับจากการทำดีและทำชั่วนี้

รูปแบบของการประพาศติศีลธรรม การทำชั่ว หรือการทำบาปนั้นได้แก่ การประกอบอาชญากรรมไม่ว่าจะในเรื่องใด ความไม่ซื่อสัตย์ การประพาศติศีลทางเพศ การคั่งใจที่จะทำร้ายผู้อื่น ฯลฯ รูปแบบของการกระทำดีได้แก่ การไม่ประพาศติศีลกฎหมาย ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา ฯลฯ ซึ่งรูปแบบของการกระทำนี้ขึ้นอยู่กับหลักศีลธรรมของแต่ละสังคม

3. Idealism Theme ละครที่มีแนวเรื่องประเภทนี้จะแสดงให้เห็นถึงบุคคลที่มีความพยายามที่จะกระทำให้บรรลุในสิ่งที่ตนปรารถนา บุคคลประเภทนี้อาจจะเป็นนักปฏิวัติ ผู้ที่สนับสนุนระบบการปกครองแบบเก่า ผู้ที่มีอุดมการณ์ชาตินิยม เสรีนิยม เป็นนักบวช หรือเป็นศิลปินก็ได้ ที่สำคัญคือแรงจูงใจของเขาหรือความคิดของเขาจะรุนแรงกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม หรือไม่เหมือนคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น เขาอาจจะต่อต้านกับหลักศีลธรรมบางอย่างอย่างมากเช่นในฐานะของผู้รักชาติ การฆ่าเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไม่ถือว่าเป็นบาป เพราะเป็นการรักษาไว้ซึ่งประเทศชาติ

4. Power Theme แนวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ จะเป็นเรื่องของปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างบุคคล 2 คนหรือ 2 กลุ่ม ที่มีความต้องการในสิ่งเดียวกันเช่น อาณาเขต ตำแหน่งหน้าที่ หรือการมีอำนาจในการควบคุมสถานการณ์ และยังครอบคลุมถึงความขัดแย้งส่วนบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความขัดแย้งในอุดมการณ์ ความขัดแย้งในสงคราม ฯลฯ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการแสวงหาอำนาจโดยจะต้องต่อสู้กับสิ่งกีดขวางทั้งหลาย บ่อยครั้งที่การต่อสู้เป็นการใช้กำลัง ใช้ความรุนแรงหรือต่อสู้กับแผนการที่แต่ละฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวางไว้

5. Career Theme เนื้อเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงความพยายามของบุคคล เพื่อให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ความพยายามที่จะสร้างสรรค์งานศิลป์ หรือความพยายามในการเลื่อนตำแหน่งงาน โดยเป้าหมายของความพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จส่วนตัว ไม่ใช่ความสำเร็จในอุดมการณ์ ความสำเร็จของสถาบันหรือประเทศชาติ โดยจะมีสิ่งกีดขวางในวิธีสู่ความสำเร็จ หรือบุคคลจะต้องฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

6. Outcast Theme ละครที่มีแนวเรื่องประเภทนี้ เนื้อเรื่องจะเป็นเรื่องของคนที่ดำเนินชีวิตในสังคมผิดแผกจากคนทั่วไป เนื่องจากความพิการทางร่างกายเช่น มีรูปร่างหน้าตา น่าเกลียด พิกัดทางสมอง มีโรคประจำตัว หรือเนื่องมาจากสาเหตุทางสังคม เช่น เป็นนักโทษ เป็นเด็กกำพร้า โสเภณีหรือเป็นคนผิวดำ โดยเนื้อเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของบุคคลเหล่านี้ในสังคม ปฏิกริยาที่เขามีต่อสังคม หรือสังคมปฏิบัติต่อเขาอย่างไร

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิทานพื้นบ้าน

ปรีชา อุยตระกูล (2522) ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมพื้นบ้านจากตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา” พบว่าวรรณกรรมพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นถึงประวัติ และสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ทั้งแสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตของชาวรังกาใหญ่ในด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น ความเชื่อ ประเพณี และค่านิยมต่าง ๆ

จันทร์ศรี สุปัญญากร (2517) ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมไทยรามัญ จากตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่าจุดมุ่งหมายสำคัญที่แฝงอยู่ในการเล่านิทาน นอกจากให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วนิทานยังให้ข้อคิดและคติ จัดเป็นกลวิธีในการอบรมลูกหลานของชาวบ้าน นอกจากนี้นิทานยังแสดงแนวคิดมาตรฐานและแนวการปฏิบัติตนในสังคม ทั้งในอดีตและปัจจุบันอีกด้วย

ประจักษ์ สายแสง (2516) ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมจากตำบลศรีคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย” พบว่าชาวบ้านศรีคีรีมาศให้ความสำคัญเป็นอันมากแก่จริยธรรม อันเป็นพื้นฐานจากศาสนาพุทธ การเล่าเรื่องให้ขบขันและสนุกสนาน โดยเฉพาะในมุขตลกนั้น ใช้วิธีการบิดเบือนเรื่องจากความจริง บางครั้งใช้ถ้อยคำหยาบโลน แต่ถึงอย่างไรก็ยังมีคติแฝงอยู่

กิ่งแก้ว อัดถากร (2514) ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมจากบ้านใน ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมวรรณกรรมจากหมู่บ้านใน พบว่าโครงเรื่อง

วรรณกรรมจากหมู่บ้านในมีผลสะท้อนต่อการดำรงชีวิต เกี่ยวข้องกับศาสนา การจัดระเบียบและจรรยาบรรณของสังคม โดยวรรณกรรมที่รวบรวมได้มี 4 ประเภทคือ นิทาน นิยาย ประวัติศาสตร์ และมหากาพย์

การรับรู้ประโยชน์จากละครโทรทัศน์

ศิริรัตน์ นิลรัตน์ (2536) ศึกษาเรื่อง “การเปิดรับชมละคร โทรทัศน์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับชมละคร โทรทัศน์ ลักษณะทางประชากร และการรับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 417 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาชอบดูละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาตลก สนุกสนาน โดยดูร่วมกับสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด ช่วงที่ดูละครบ่อยที่สุดวันจันทร์ถึงวันศุกร์ คือเวลา 20.30-23.00 น. และวันเสาร์และอาทิตย์เวลา 12.00-16.00 น. มีนักศึกษาดูละครทางโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มากที่สุด นักศึกษาดูละครโทรทัศน์เพื่อความสนุกสนานบันเทิง
2. นักศึกษาที่มารดาอาชีพต่างกันเท่านั้นที่มีลักษณะการดูละครโทรทัศน์ต่างกัน นักศึกษาคิดตามละครโทรทัศน์และตั้งใจดูละครโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่เรียนสาขาต่างกันเท่านั้นดูละครโทรทัศน์ในปริมาณที่ต่างกัน
3. นักศึกษาที่เรียนต่างสาขากันมีภูมิลำเนาต่างกัน อาชีพบิดาต่างกัน รับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนาบุคลิกภาพต่างกัน นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาและรายได้ต่างกันรับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนาสติปัญญาต่างกัน นักศึกษาที่เรียนต่างสาขาและมีรายได้ต่างกัน รับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการใช้พัฒนาจริยธรรมต่างกัน
4. ลักษณะการดู ระดับการติดตามดู ระดับความตั้งใจดูละครโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนาตนเองด้านบุคลิกภาพ สติปัญญาและจริยธรรม ส่วนปริมาณการดูละครโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนาตนเอง

นุชรี ตันตวิจิตร (2536) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการรับรู้ประโยชน์จากละครโทรทัศน์ของผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร พฤติกรรมการรับชมละครโทรทัศน์ ความพึงพอใจ และการรับรู้ประโยชน์จากละครโทรทัศน์ของผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 323 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับชมละครโทรทัศน์ในช่วงเวลา 20.30-23.00 น. มีการเปิดรับชมมากกว่า 5 ครั้งต่อสัปดาห์ ใช้เวลาในการชมมากกว่า 1-3 ชั่วโมงต่อครั้ง เหตุผลที่ชมเป็นไปเพื่อความบันเทิงมากที่สุด รองลงมาคือเพื่อรับรู้ประโยชน์ในเรื่องต่างๆ รูปแบบที่ชอบชมมากที่สุดคือ ละครหลายตอนจบที่มีเนื้อหาดลก เบาสมอง และมีการนำไปสนทนากันในหมู่เพื่อนมากที่สุด
2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจได้แก่ อาชีพนักศึกษา รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้มีภูมิลำเนาเดิมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายได้ ความบ่อยครั้งและระยะเวลาในการชม การนำไปสนทนากับบุคคลต่าง ๆ และการรับรู้ประโยชน์
3. ความบ่อยครั้งและระยะเวลาในการชม การนำไปสนทนากับบุคคลต่าง ๆ และความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ด้านคุณลักษณะส่วนตัว
4. ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัวที่หย่าร้างและแยกกันอยู่ การนำไปสนทนากับบุคคลต่าง ๆ และความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ด้านชีวิตและครอบครัว
5. อายุ อาชีพนักศึกษา รายได้ สถานภาพ โสด ความบ่อยครั้งและระยะเวลาในการชม การนำไปสนทนากับบุคคลต่าง ๆ และความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม
6. การรับรู้ประโยชน์ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม เป็นตัวแปรสำคัญที่สุดที่อธิบายความพึงพอใจ และความพึงพอใจเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดที่อธิบายการรับรู้ประโยชน์ทั้ง 3 ด้าน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ แล้วทำการวิเคราะห์โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี วิธีการทางสถิติรวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ได้กำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

1. แม่บ้านในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะทางประชากรที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากร

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

2. ลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

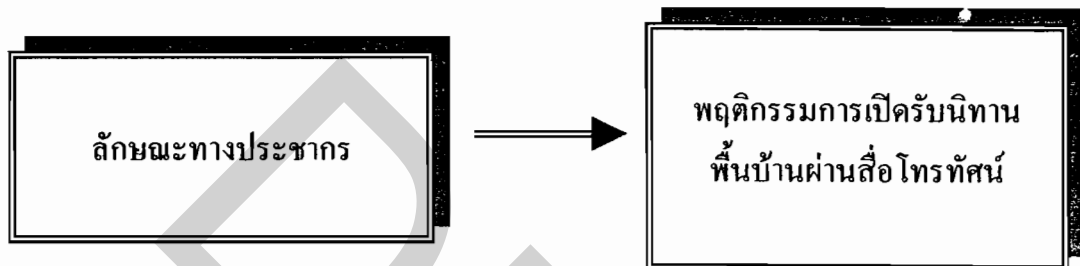
ตัวแปรตาม คือ การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เมื่อเขียนอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามจะได้ดังนี้

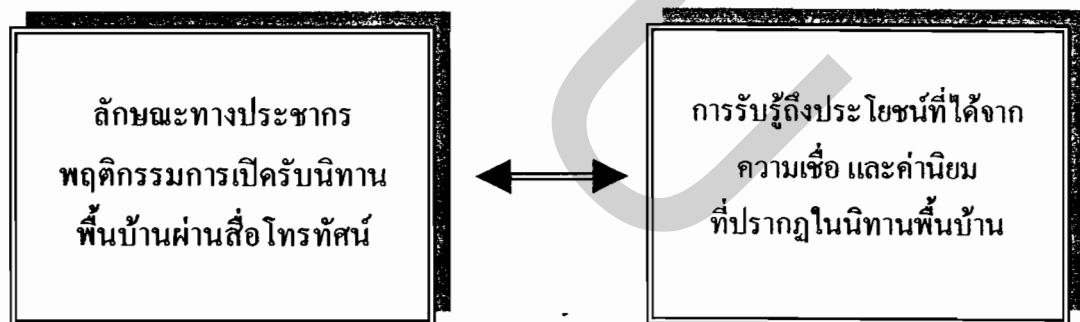
ภาพที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

สมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 2

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบครั้งเดียว (One-Shot Case Study) จากการ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 26 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีเปิดตารางสำเร็จของ Taro Yamane ซึ่งคำนวณจากประชากร 100,000 คนขึ้นไป (จากประชากรที่มีอายุ 26 ปีขึ้นไปเท่ากับ 3,200,308 คนเมื่อ 31 ธันวาคม 2544, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย) มีระดับความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความผิดพลาดที่ยอมรับให้เกิดได้ไม่เกิน 5% (วิเชียร เกตุสิงห์, 2537 : 27) ได้จำนวนตัวอย่าง 400 คนจากตาราง โดยกำหนดสถานที่ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ สถานที่ราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานเอกชน สถาบันการศึกษา ห้างสรรพสินค้า และที่อยู่อาศัย ตามสัดส่วนการคำนวณ โดยกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยเรียงลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้การสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportional Allocation) โดยแบ่งเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครออกเป็น 3 กลุ่มเขต ตามเกณฑ์การแบ่งของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ กลุ่มเขตเมือง กลุ่มเขตต่อเมือง และกลุ่มเขตชานเมือง ได้ดังนี้

1. กลุ่มเขตเมือง มีทั้งหมด 14 เขต คือ เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตบางซื่อ เขตดุสิต เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตธนบุรี เขตคลองสาน และเขตดินแดง

2. กลุ่มเขตต่อเมือง มีทั้งหมด 26 เขต คือ เขตยานนาวา เขตประเวศ เขตสาทร เขตบางกะปิ เขตพระโขนง เขตบางนา เขตวัฒนา เขตคลองเตย เขตบางเขน เขตสายไหม เขตดอนเมือง เขตบางคอแหลม เขตลาดพร้าว เขตบึงกุ่ม เขตคันนายาว เขตสะพานสูง เขตจตุจักร เขตหลักสี่ เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตบางกอกใหญ่ เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตทุ่งครุ เขตราษฎร์บูรณะ และเขตสวนหลวง

3. กลุ่มเขตชานเมือง มีทั้งหมด 10 เขต คือ เขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตคลองสามวา เขตลาดกระบัง เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตจอมทอง เขตคลองสาน เขตทวีวัฒนา และเขตหนองแขม

ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาวิจัย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเขตโดยใช้เกณฑ์ ถ้าจำนวนประชากรทั้งหมดหลักร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่าง 15-30% (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 38) ได้ 12 เขตจากทั้งหมด 50 เขต คิดเป็นร้อยละ 24 ของเขตทั้งหมด จะได้สัดส่วนของเขตแต่ละกลุ่มเขตโดยวิธีคำนวณ ดังนี้

1. สัดส่วนจากกลุ่มเขตเมือง มีค่า $(12 \times 14) \div 50$ เท่ากับ 3.36 หมายความว่า วิจัยกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มนี้ จำนวน 3 เขต
2. สัดส่วนจากกลุ่มเขตต่อเมือง มีค่า $(12 \times 26) \div 50$ เท่ากับ 6.24 หมายความว่า วิจัยกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มนี้ จำนวน 6 เขต
3. สัดส่วนจากกลุ่มเขตชานเมือง มีค่า $(12 \times 10) \div 50$ เท่ากับ 2.4 หมายความว่า วิจัยกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มนี้ จำนวน 3 เขต

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลากเพื่อเลือกตัวแทนในแต่ละกลุ่มเขต โดยใช้สัดส่วนจากวิธีขั้นตอนที่ 1 ผลการจับฉลากได้ผลดังนี้

1. กลุ่มเขตเมือง ได้เขตตัวแทนคือ เขตบางรัก เขตปทุมวัน และเขตพญาไท
2. กลุ่มเขตต่อเมือง ได้เขตตัวแทนคือ เขตสาทร เขตบางกะปิ เขตลาดพร้าว เขตดอนเมือง เขตพระโขนง และเขตคลองเตย
3. กลุ่มเขตชานเมือง ได้เขตตัวแทนคือ เขตคลองสาน เขตหนองแขม และเขตมีนบุรี

ขั้นตอนที่ 3 จะทำการสุ่มแบบเจาะจง (Specific Sampling) เฉพาะแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มแม่บ้าน โดยผู้วิจัยจะให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเองและรื้อรับกลับ ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปิดแบบมีตัวเลือก โดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 18 ข้อ

5. การรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์ตามรายการในแบบสอบถาม หรือให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามเอง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีกจำนวน 4 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการอบรมผู้ช่วยวิจัยก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงแล้ว การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน หลังจากได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา จึงให้คะแนนและลงรหัส (coding) เพื่อให้ข้อมูลอยู่ในรูปตัวเลข (รหัส) ที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถอ่านได้ โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ในการประมวลผลข้อมูลและจัดทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติต่าง ๆ ที่ต้องการ

6. เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์ในการให้คะแนนและวัดค่าตัวแปรเกี่ยวกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร แบ่งการรับรู้ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ได้รับมากที่สุด

4 หมายถึง ได้รับมาก

- 3 หมายถึง ได้รับปานกลาง
- 2 หมายถึง ได้รับน้อย
- 1 หมายถึง ไม่ได้รับ

เมื่อศึกษาปริมาณความมากน้อยของแต่ละคำตอบจากผลรวมของกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยได้ใช้ค่าเฉลี่ยมาเป็นเกณฑ์ในการบรรยายลักษณะของค่าตัวแปรตามมาตราของลิเคิร์ต (Likert, 1961 : 97) โดยกำหนดแนวคำตอบเป็น 5 ระดับเพื่อคำนวณหาค่าอันตรภาคชั้น (class interval) ของความกว้างในแต่ละอันตรภาคชั้นตามสูตร ดังนี้

$$\text{พิสัย เท่ากับ} \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{แทนค่า เท่ากับ} \frac{5-1}{5} \text{ เท่ากับ } 0.80$$

ดังนั้นค่าเฉลี่ยของการให้ระดับคะแนนในแต่ละอันตรภาคชั้นจะมีลักษณะดังนี้	
ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน	หมายถึง ได้รับรู้ถึงประโยชน์มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน	หมายถึง ได้รับรู้ถึงประโยชน์มาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน	หมายถึง ได้รับรู้ถึงประโยชน์ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน	หมายถึง ได้รับรู้ถึงประโยชน์น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน	หมายถึง ไม่ได้รับรู้ถึงประโยชน์

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอและสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้การคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยระบุค่าของข้อมูลเป็นค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Means) เพื่ออธิบายข้อมูลที่มีคุณลักษณะโดยทั่วไปในรูปตารางแจกแจงความถี่ แยกเป็นตารางทางเดียว ได้แก่ ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านของกลุ่มตัวอย่าง การรับรู้ประโยชน์จากความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มตัวอย่าง

2. การทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าไค-สแควร์ เพื่อทดสอบความแตกต่างของตัวแปร และใช้ค่า ONE-WAY ANOVA เพื่อทดสอบความแปรปรวนของค่าเฉลี่ย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้าน ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา จากการตอบแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ปรากฏว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 390 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.50 ผลการวิจัยที่ได้แบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรของแม่บ้าน
2. พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้าน
3. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของแม่บ้าน
4. การทดสอบสมมติฐาน

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของอายุแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

อายุของแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
26-30	50	12.8
31-35	72	18.5
36-40	80	20.5
41-45	75	19.2
46-50	70	17.9
51 ปีขึ้นไป	43	11.0
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า อายุของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีอายุระหว่าง 36-40 ปี มากที่สุด จำนวน 80 คนคิดเป็นร้อยละ 20.5 รองลงมาได้แก่ กลุ่มแม่บ้านที่มีอายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 75 คนคิดเป็นร้อยละ 19.2 กลุ่มแม่บ้านที่อายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 72 คนคิดเป็นร้อยละ 18.5 กลุ่มแม่บ้านที่มีอายุระหว่าง 46-50 ปี จำนวน 70 คนคิดเป็นร้อยละ 17.9 กลุ่มแม่บ้านที่มีอายุระหว่าง 26-30 ปีจำนวน 50 คนคิดเป็นร้อยละ 12.8 และน้อยที่สุดคือกลุ่มแม่บ้านที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไปจำนวน 43 คนคิดเป็นร้อยละ 11.0

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของอาชีพของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

อาชีพของแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	94	24.1
แม่บ้าน (ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน)	104	26.7
รับจ้าง/ลูกจ้างเอกชน	95	24.4
ค้าขาย/อาชีพอิสระ	97	24.9
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า อาชีพของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์นั้น ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านมากที่สุดจำนวน 104 คนคิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาได้แก่ กลุ่มแม่บ้านที่มีอาชีพ ค้าขาย/อาชีพอิสระ จำนวน 97 คนคิดเป็นร้อยละ 24.9 กลุ่มแม่บ้านที่มีอาชีพ รับจ้าง/ลูกจ้างเอกชน จำนวน 95 คนคิดเป็นร้อยละ 24.4 และน้อยที่สุดคือกลุ่มแม่บ้านที่เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 94 คนคิดเป็นร้อยละ 24.1

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ระดับการศึกษาของแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	114	29.2
มัธยมศึกษา	100	25.6
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	99	25.4
ปริญญาตรี	67	17.2
ปริญญาโท	10	2.6
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการศึกษาของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ ประถมศึกษา จำนวน 114 คนคิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษา จำนวน 100 คนคิดเป็นร้อยละ 25.6 ปวช./ปวส./อนุปริญญา จำนวน 99 คนคิดเป็นร้อยละ 25.4 ปริญญาตรี จำนวน 67 คนคิดเป็นร้อยละ 17.2 และน้อยที่สุด ปริญญาโท จำนวน 10 คนคิดเป็นร้อยละ 2.6

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับรายได้ของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ระดับรายได้ของแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5000	133	34.1
5001-10000	170	43.6
10001-15000	52	13.3
15001-20000	21	5.4
20001 บาทขึ้นไป	14	3.6
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับรายได้ของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดระหว่าง 5001-10000 บาท จำนวน 170 คนคิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาได้แก่ ต่ำกว่า 5000 บาท จำนวน 133 คนคิดเป็นร้อยละ 34.1 ระหว่าง 10001-15000 บาท จำนวน 52 คนคิดเป็นร้อยละ 13.3 ระหว่าง 15001-20000 บาท จำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 5.4 และน้อยที่สุดคือ 20001 บาทขึ้นไป จำนวน 14 คนคิดเป็นร้อยละ 3.6

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของสถานภาพสมรสปัจจุบันของแม่บ้านที่เปิดรับนิทาน
พื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	79	20.2
สมรส (อยู่ด้วยกัน)	198	50.8
หย่า (แยกกันอยู่)	72	18.5
ม่าย (คู่สมรสมรณกรรม)	41	10.5
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า สถานภาพสมรสของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ สมรส (อยู่ด้วยกัน) จำนวน 198 คนคิดเป็นร้อยละ 50.8 รองลงมาได้แก่ โสด จำนวน 79 คนคิดเป็นร้อยละ 20.2 หย่า (แยกกันอยู่) จำนวน 72 คนคิดเป็นร้อยละ 18.5 และน้อยที่สุดคือ ม่าย (คู่สมรสมรณกรรม) จำนวน 41 คนคิดเป็นร้อยละ 10.5

2. พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของความถี่ที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ความถี่ในการเปิดรับ	จำนวน	ร้อยละ
นานๆ ครั้ง (1-2 วัน/สัปดาห์)	35	9.0
บางครั้ง (3-4 วัน/สัปดาห์)	34	8.7
บ่อยครั้ง (5-6 วัน/สัปดาห์)	175	44.9
ประจำ (ทุกวันที่แพร่ภาพ)	146	37.4
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 6 พบว่า ความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ บ่อยครั้ง (5-6 วัน/สัปดาห์) จำนวน 175 คนคิดเป็นร้อยละ 44.9 รองลงมาได้แก่ ประจำ (ทุกวันที่แพร่ภาพ) จำนวน 146 คนคิดเป็นร้อยละ 37.4 นาน ๆ ครั้ง (1-2 วัน/สัปดาห์) จำนวน 35 คนคิดเป็นร้อยละ 9.0 และน้อยที่สุดคือ บางครั้ง (3-4 วัน/สัปดาห์) จำนวน 34 คนคิดเป็นร้อยละ 8.7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของระยะเวลาที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ระยะเวลาที่เปิดรับ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 6 เดือน	57	14.6
มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี	35	9.0
มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน	166	42.6
มากกว่า 1 ปี 6 เดือนขึ้นไป	132	33.8
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 7 พบว่า ระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุด คือ มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน จำนวน 166 คนคิดเป็นร้อยละ 42.6 รองลงมาได้แก่ มากกว่า 1 ปี 6 เดือนขึ้นไป จำนวน 132 คนคิดเป็นร้อยละ 33.8 น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 57 คนคิดเป็นร้อยละ 14.6 และน้อยที่สุดคือ มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี จำนวน 35 คนคิดเป็นร้อยละ 9.0

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ลักษณะในการเปิดรับ	จำนวน	ร้อยละ
ดูด้วยกันทั้งครอบครัว	70	17.9
ดูเป็นเพื่อนบุตรหลาน	170	43.6
ดูเป็นเพื่อนญาติผู้ใหญ่	85	21.8
ตนเองชอบดู	65	16.7
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 8 พบว่า ลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุด คือ ดูเป็นเพื่อนบุตรหลาน จำนวน 170 คนคิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาได้แก่ ดูเป็นเพื่อนญาติผู้ใหญ่ จำนวน 85 คนคิดเป็นร้อยละ 21.8 ดูทั้งครอบครัว จำนวน 70 คนคิดเป็นร้อยละ 17.9 และน้อยที่สุดคือ ตนเองชอบดู จำนวน 65 คนคิดเป็นร้อยละ 16.7

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของสาเหตุที่ชอบเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

สาเหตุที่ชอบเปิดรับนิทานพื้นบ้าน	จำนวน	ร้อยละ
เนื้อหาดี	272	17.20
นักแสดงมีความสามารถ	235	14.87
ชื่นชอบนักแสดง	222	14.04
การผลิตมีคุณภาพ	283	17.90
เคยชอบฟังในตอนที่เด็ก	278	17.58
มีการโฆษณาดี	168	10.63
เหตุผลอื่นๆ	123	7.78
รวม	1,581	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่า แม่บ้านชอบเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์เพราะมีการผลิตมีคุณภาพมากที่สุด คือ ร้อยละ 17.90 อันดับสองคือ เคยชอบฟังในตอนที่เด็ก ร้อยละ 17.58 รองลงมาได้แก่ เนื้อหาดี ร้อยละ 17.20 นักแสดงมีความสามารถ ร้อยละ 14.87 ชื่นชอบนักแสดง ร้อยละ 14.04 มีการโฆษณาดี ร้อยละ 10.63 และเหตุผลอื่นๆ ร้อยละ 7.78

3. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามระดับความมากน้อยกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้ จากความเชื่อที่ปรากฏ ในนิทานพื้นบ้าน	มากที่ สุด				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับ
เรื่องกฎแห่งกรรม	39.8 (155)	11.8 (46)	26.9 (105)	21.5 (84)	0 (0)
เรื่องตายแล้วเกิดใหม่	15.9 (62)	34.9 (136)	44.6 (174)	4.6 (18)	0 (0)
เรื่องกฎแห่งธรรมชาติ	25.4 (99)	29.8 (116)	25.6 (100)	10.0 (39)	9.2 (36)
เรื่องนรกสวรรค์	16.7 (65)	20.8 (81)	28.7 (112)	16.9 (66)	16.9 (66)
เรื่องเวทมนตร์คาถา	3.3 (13)	10.5 (41)	15.6 (61)	36.2 (141)	34.4 (134)
เรื่องเครื่องรางของขลัง	2.8 (11)	16.2 (63)	9.7 (38)	36.4 (142)	34.9 (136)
เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์	17.9 (70)	21.5 (84)	23.6 (92)	18.5 (72)	18.5 (72)
เรื่องผีसांगเทวดา	4.1 (16)	19.2 (75)	10.0 (39)	34.4 (134)	32.3 (126)
เรื่องโหราศาสตร์	19.0 (74)	25.6 (100)	13.4 (52)	19.7 (77)	22.3 (87)

จากตารางที่ 10 พบว่า แม่บ้านมีการรับรู้ถึงประโยชน์เรื่องกฎแห่งกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 39.8 ในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 44.6 ในเรื่องกฎแห่งธรรมชาติอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 29.8 ในเรื่องนรกสวรรค์อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 28.7 ในเรื่องเวทมนตร์คาถาอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 36.2 ในเรื่องเครื่องรางของขลังอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 36.4 ในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 23.6 ในเรื่องผีसाงเทวดาอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 34.4 และในเรื่องโหราศาสตร์อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 25.6

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย จำแนกตามการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏ
ในนิทานพื้นบ้าน

การรับรู้ถึงประโยชน์	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
เรื่องกฎแห่งกรรม	3.70	มาก
เรื่องตายแล้วเกิดใหม่	3.62	มาก
เรื่องกฎแห่งธรรมชาติ	3.52	มาก
เรื่องนรกสวรรค์	3.03	ปานกลาง
เรื่องเวทมนตร์คาถา	2.12	น้อย
เรื่องเครื่องรางของขลัง	2.16	น้อย
เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์	3.02	ปานกลาง
เรื่องผีसाงเทวดา	2.28	น้อย
เรื่องโหราศาสตร์	2.99	ปานกลาง
รวม	2.94	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 พบว่า แม่บ้านมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากการเปิดรับนิทาน พื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ในเรื่องกฎแห่งกรรมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 รองลงมาได้แก่เรื่องตายแล้วเกิดใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 เรื่องกฎแห่งธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 เรื่องนรกสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 เรื่องโหราศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 เรื่องผีसाงเทวดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 เรื่องเครื่องรางของขลัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 และเรื่องเวทมนตร์คาถา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 ตามลำดับ

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์
ของแม่บ้าน มีค่าเฉลี่ยรวม 2.94 สรุปได้ว่ามีการรับรู้ถึงประโยชน์ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละ จำแนกตามระดับความมากน้อยกับการรับรู้ถึง
ประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้ จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับ
เรื่องความกตัญญู	61.8 (241)	4.4 (17)	13.6 (53)	8.7 (34)	11.5 (45)
เรื่องการมีเมตตา	26.4 (103)	30.0 (117)	24.6 (96)	1.3 (5)	17.7 (69)
เรื่องความรัก	61.0 (238)	6.4 (25)	10.3 (40)	10.0 (39)	12.3 (48)
เรื่องความริษยา	26.2 (102)	26.2 (102)	24.3 (95)	11.8 (46)	11.5 (45)
เรื่องการรู้จักให้อภัย	61.1 (238)	8.7 (34)	12.8 (50)	8.2 (32)	9.2 (36)
เรื่องความพอใจในสิ่งที่ตนมี	26.1 (102)	42.6 (166)	20.3 (79)	6.4 (25)	4.6 (18)
เรื่องความไม่โลภ	48.7 (190)	20.0 (78)	13.6 (53)	10.5 (41)	7.2 (28)
เรื่องความอดทน	22.1 (86)	36.9 (144)	21.5 (84)	10.8 (42)	8.7 (34)
เรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่	21.8 (85)	32.1 (125)	23.1 (90)	10.5 (41)	12.5 (49)

จากตารางที่ 12 พบว่า แม่บ้านมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์เรื่องความกตัญญูอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 61.8 เรื่องการมีเมตตาอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 30.0 เรื่องความรักอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 61.0 เรื่องความริษยาอยู่ในระดับมากที่สุดและมากเท่ากัน ร้อยละ 26.2 เรื่องการรู้จักให้อภัยอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 61.0 เรื่องความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 42.6 เรื่องความไม่โลภอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 48.7 เรื่องความอดทนอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 36.9 และเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 32.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย จำแนกตามการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

การรับรู้ถึงประโยชน์	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
เรื่องความกตัญญู	3.96	มาก
เรื่องการมีเมตตา	3.46	มาก
เรื่องความรัก	3.94	มาก
เรื่องความริษยา	3.44	มาก
เรื่องการรู้จักให้อภัย	4.04	มาก
เรื่องความพอใจ	3.79	มาก
เรื่องความไม่โลภ	3.93	มาก
เรื่องความอดทน	3.53	มาก
เรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่	3.40	ปานกลาง
รวม	3.72	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า แม่บ้านมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากการเปิดรับนิทาน พื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ในเรื่องการรู้จักให้อภัยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 รองลงมาได้แก่เรื่องความกตัญญู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 เรื่องความรัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เรื่องความไม่โลภ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เรื่องความพอใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 เรื่องความอดทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

3.53 เรื่องการมีเมตตา มีค่าเฉลี่ย 3.46 เรื่องความริษยา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ตามลำดับ

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากคำนิยามที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้าน มีค่าเฉลี่ยรวม 3.72 สรุปได้ว่ามีการรับรู้ถึงประโยชน์อยู่ในระดับมาก

4. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่กำหนดไว้ข้อที่ 1

แม่บ้านที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน

นั่นแสดงว่า

H_0 : แม่บ้านที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน

H_1 : แม่บ้านที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน

ตารางที่ 14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับอายุ	ความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	ประจำ	
26-30	3 6.0%	2 4.0%	25 50.0%	20 40.0%	50 100.0%
31-35	6 8.3%	5 6.9%	37 51.5%	24 33.3%	72 100.0%
36-40	6 7.4%	5 6.3%	37 46.3%	32 40.0%	80 100.0%
41-45	12 16.0%	5 6.6%	26 34.7%	32 42.7%	75 100.0%
46-50	4 5.7%	7 10.0%	31 44.3%	28 40.0%	70 100.0%
51 ปีขึ้นไป	4 9.3%	10 23.3%	19 44.1%	10 23.3%	43 100.0%
รวม	35 9.0%	34 8.7%	175 44.9%	146 37.4%	390 100.0%
$\chi^2 = 24.984$	df = 15	Sig. = .050*			

จากตารางที่ 14 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .050 มีค่าเท่ากับ ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_1 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีอายุแตกต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระยะเวลาที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับอายุ	ระยะเวลาที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	น้อยกว่า 6 เดือน	มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี	มากกว่า 1 ปี แต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน	มากกว่า 1 ปี 6 เดือน ขึ้นไป	
26-30	4 8.0%	5 10.0%	22 44.0%	19 38.0%	50 100.0%
31-35	11 15.3%	10 13.9%	28 38.9%	23 31.9%	72 100.0%
36-40	10 12.5%	4 5.0%	41 51.2%	25 31.3%	80 100.0%
41-45	10 13.3%	8 10.7%	31 41.3%	26 34.7%	75 100.0%
46-50	13 18.6%	6 8.6%	24 34.2%	27 38.6%	70 100.0%
51 ปีขึ้นไป	9 20.9%	2 4.7%	20 46.5%	12 27.9%	43 100.0%
รวม	57 14.6%	35 9.0%	166 42.6%	132 33.8%	390 100.0%
$\chi^2 = 12.721$	df = 15	Sig. = .624			

จากตารางที่ 15 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .624 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีอายุแตกต่างกัน มีระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับอายุ	ลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	คุณทั้งครอบครัว	คุณเป็นเพื่อนบุตรหลาน	คุณเป็นเพื่อนญาติผู้ใหญ่	ตนเองชอบดู	
26-30	11 22.0%	22 44.0%	7 14.0%	10 20.0%	50 100.0%
31-35	13 18.1%	32 44.4%	19 26.4%	8 11.1%	72 100.0%
36-40	13 16.3%	35 43.8%	18 22.5%	14 17.4%	80 100.0%
41-45	15 20.0%	27 36.0%	16 21.3%	17 22.7%	75 100.0%
46-50	11 15.7%	35 50.0%	15 21.4%	9 12.9%	70 100.0%
51 ปีขึ้นไป	7 16.3%	19 44.2%	10 23.3%	7 16.2%	43 100.0%
รวม	70 17.9%	170 43.6%	85 21.8%	65 16.7%	390 100.0%
$\chi^2 = 8.789$	df = 15	Sig. = .888			

จากตารางที่ 16 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .888 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีอายุแตกต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 17 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับเหตุผลที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับอายุ	เหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน							รวม
	เนื้อหาดี	นักแสดงมีความสามารถ	ชื่นชอบนักแสดง	การผลิตมีคุณภาพ	เคยชอบฟังในตอนเด็ก	มีการโฆษณาดี	เหตุผลอื่นๆ	
26-30	32 16.1%	31 15.6%	26 13.1%	39 19.6%	38 19.1%	19 9.5%	14 7.0%	199 100.0%
31-35	54 20.5%	40 15.2%	41 15.5%	45 17.0%	57 21.5%	16 6.1%	11 4.2%	264 100.0%
36-40	61 18.9%	49 15.2%	51 15.8%	64 19.8%	58 18.0%	26 8.0%	14 4.3%	323 100.0%
41-45	46 16.8%	45 16.4%	39 14.2%	57 20.8%	49 17.9%	24 8.8%	14 5.1%	274 100.0%
46-50	54 20.8%	38 14.6%	41 15.8%	48 18.5%	48 18.5%	21 8.1%	10 3.7%	260 100.0%
51 ปีขึ้นไป	25 15.5%	32 19.9%	24 14.9%	30 18.6%	28 17.4%	12 7.5%	10 6.2%	161 100.0%
รวม	272 18.4%	235 15.9%	222 15.0%	283 19.1%	278 18.8%	118 8.0%	73 4.9%	1481 100.0%
$\chi^2 = 39.873$	df = 30	Sig. = .440						

จากตารางที่ 17 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .440 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีอายุแตกต่างกัน มีเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความถี่ที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน

อาชีพ	ความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	ประจำ	
รับราชการ	8 8.5%	11 11.7%	45 47.9%	30 31.9%	94 100.0%
แม่บ้าน (ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน)	9 8.7%	5 4.8%	44 42.3%	46 44.2%	104 100.0%
รับจ้าง	9 9.5%	5 5.3%	46 48.4%	35 36.8%	95 100.0%
ค้าขาย	9 9.3%	13 13.4%	40 41.2%	35 36.1%	97 100.0%
รวม	35 9.0%	34 8.7%	175 44.9%	146 37.4%	390 100.0%
$\chi^2 = 9.595$	df = 9	Sig. = .384			

จากตารางที่ 18 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .384 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 19 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับระยะเวลาที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน

อาชีพ	ระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	น้อยกว่า 6 เดือน	มากกว่า 6 เดือนแต่ ไม่ถึง 1 ปี	มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน	มากกว่า 1 ปี 6 เดือน ขึ้นไป	
รับราชการ	9 9.6%	7 7.4%	44 46.8%	34 36.2%	94 100.0%
แม่บ้าน (ไม่ได้ ทำงานนอกบ้าน)	20 19.2%	10 9.6%	37 35.6%	37 35.6%	104 100.0%
รับจ้าง	12 12.6%	8 8.4%	41 43.2%	34 35.8%	95 100.0%
ค้าขาย	16 16.5%	10 10.3%	44 45.4%	27 27.8%	97 100.0%
รวม	57 14.6%	35 9.0%	166 42.6%	132 33.8%	390 100.0%
$\chi^2 = 7.318$	df = 9	Sig. = .604			

จากตารางที่ 19 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .604 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับลักษณะที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน

อาชีพ	ลักษณะที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	ดูทั้งครอบครัว	ดูเป็นเพื่อนบุตรหลาน	ดูเป็นเพื่อนญาติผู้ใหญ่	ตนเองชอบดู	
รับราชการ	18 19.1%	42 44.7%	22 23.4%	12 12.8%	94 100.0%
แม่บ้าน (ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน)	20 19.2%	41 39.4%	29 27.9%	14 13.5%	104 100.0%
รับจ้าง	18 18.9%	46 48.4%	18 18.9%	13 13.8%	95 100.0%
ค้าขาย	14 14.4%	41 42.3%	16 16.5%	26 26.8%	97 100.0%
รวม	70 17.9%	170 43.6%	85 21.8%	65 16.7%	390 100.0%
$\chi^2 = 13.351$	df = 9	Sig. = .147			

จากตารางที่ 20 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .147 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับเหตุผลที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน

อาชีพ	เหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน							รวม
	เนื้อหาดี	นักแสดงมีความสามารถ	ชื่นชอบนักแสดง	การผลิตมีคุณภาพ	เคยชอบฟังในตอนเด็ก	มีการโฆษณาดี	เหตุผลอื่น ๆ	
รับราชการ	69 18.3%	61 16.2%	54 14.3%	68 18.0%	76 20.2%	28 7.4%	21 5.6%	377 100.0%
แม่บ้าน	64 16.2%	60 15.2%	60 15.2%	78 19.7%	76 19.2%	33 8.4%	24 6.1%	395 100.0%
รับจ้าง	74 21.1%	53 15.1%	56 16.0%	66 18.8%	67 19.1%	24 6.8%	11 3.1%	351 100.0%
ค้าขาย	65 18.2%	61 17.0%	52 14.5%	71 19.8%	59 16.5%	33 9.3%	17 4.7%	358 100.0%
รวม	272 18.4%	235 15.9%	222 15.0%	283 19.1%	278 18.8%	118 8.0%	73 4.9%	1481 100.0%
$\chi^2 = 16.672$	df = 18	Sig. = .731						

จากตารางที่ 21 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .731 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 22 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับการศึกษา	ความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	ประจำ	
ประถมศึกษา	12 10.5%	7 6.1%	50 43.9%	45 39.5%	114 100.0%
มัธยมศึกษา	5 5.0%	8 8.0%	55 55.0%	32 32.0%	100 100.0%
ปวช./ปวส./ อนุปริญญา	11 11.1%	12 12.1%	38 38.4%	38 38.4%	99 100.0%
ปริญญาตรี	5 7.5%	7 10.4%	29 43.3%	26 38.8%	67 100.0%
ปริญญาโท	2 20.0%	0 0	3 30.0%	5 50.0%	10 100.0%
รวม	35 9.0%	34 8.7%	175 44.9%	146 37.4%	390 100.0%
$\chi^2 = 12.606$	df = 12	Sig. = .398			

จากตารางที่ 22 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .398 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 23 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับการศึกษา	ระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	น้อยกว่า 6 เดือน	มากกว่า 6 เดือนแต่ ไม่ถึง 1 ปี	มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน	มากกว่า 1 ปี 6 เดือน ขึ้นไป	
ประถมศึกษา	23 20.2%	8 7.0%	46 40.4%	37 32.4%	114 100.0%
มัธยมศึกษา	14 14.0%	15 15.0%	41 41.0%	30 30.0%	100 100.0%
ปวช./ปวส./ อนุปริญญา	12 12.1%	6 6.1%	44 44.4%	37 37.4%	99 100.0%
ปริญญาตรี	8 11.9%	4 6.0%	29 43.3%	26 38.8%	67 100.0%
ปริญญาโท	0 0	2 20.0%	6 60.0%	2 20.0%	10 100.0%
รวม	57 14.6%	35 9.0%	166 42.6%	132 33.8%	390 100.0%
$\chi^2 = 15.058$	df = 12	Sig. = .238			

จากตารางที่ 23 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .238 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 24 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับการศึกษา	ลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	คู่มือ ครอบครัว	คู่มือเพื่อน บุตรหลาน	คู่มือเพื่อน ญาติผู้ใหญ่	ตนเอง ชอบดู	
ประถมศึกษา	23 20.2%	47 41.2%	27 23.7%	17 14.9%	114 100.0%
มัธยมศึกษา	14 14.0%	49 49.0%	22 22.0%	15 15.0%	100 100.0%
ปวช./ปวส./ อนุปริญญา	14 14.1%	47 47.5%	18 18.2%	20 20.2%	99 100.0%
ปริญญาตรี	16 23.9%	24 35.8%	14 20.9%	13 19.4%	67 100.0%
ปริญญาโท	3 30.0%	3 30.0%	4 40.0%	0 0	10 100.0%
รวม	70 17.9%	170 43.6%	85 21.8%	65 16.7%	390 100.0%
$\chi^2 = 12.032$	df = 12	Sig. = .443			

จากตารางที่ 24 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .443 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 25 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

การศึกษา	เหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน							รวม
	เนื้อหาดี	นักแสดงมีความสามารถ	ชื่นชอบนักแสดง	การผลิตมีคุณภาพ	เคยชอบฟังในตอนเด็ก	มีการโฆษณาดี	เหตุผลอื่น ๆ	
ประถมศึกษา	80 18.1%	68 15.4%	68 15.4%	83 18.8%	87 19.6%	33 7.5%	23 5.2%	442 100.0%
มัธยมศึกษา	73 20.4%	56 15.7%	58 16.2%	66 18.5%	59 16.6%	28 7.8%	17 4.8%	357 100.0%
ปวช./ปวส./ อนุปริญญา	61 16.3%	61 16.3%	53 14.2%	78 20.9%	69 18.4%	33 8.8%	19 5.1%	374 100.0%
ปริญญาตรี	50 18.7%	43 16.1%	38 14.2%	49 18.4%	54 20.2%	21 7.9%	12 4.5%	267 100.0%
ปริญญาโท	8 19.5%	7 17.1%	5 12.2%	7 17.1%	9 22.0%	3 7.3%	2 4.8%	41 100.0%
รวม	272 18.4%	235 15.9%	222 15.0%	283 19.1%	278 18.8%	118 8.0%	73 4.8%	1481 100.0%
$\chi^2 = 23.110$	df = 20	Sig. = .728						

จากตารางที่ 25 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .728 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 26 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับรายได้	ความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	ประจำ	
ต่ำกว่า 5000	12 9.0%	11 8.3%	51 38.3%	59 44.4%	133 100.0%
5001-10000	18 10.6%	14 8.2%	79 46.5%	59 34.7%	170 100.0%
10001-15000	4 7.7%	3 5.8%	26 50.0%	19 36.5%	52 100.0%
15001-20000	0 0	3 14.3%	12 57.1%	6 28.6%	21 100.0%
20001 ขึ้นไป	1 7.1%	3 21.4%	7 50.1%	3 21.4%	14 100.0%
รวม	35 9.0%	34 8.7%	175 44.9%	146 37.4%	390 100.0%
$\chi^2 = 12.365$	df = 12	Sig. = .417			

จากตารางที่ 26 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .417 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 27 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับรายได้	ระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	น้อยกว่า 6 เดือน	มากกว่า 6 เดือนแต่ ไม่ถึง 1 ปี	มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน	มากกว่า 1 ปี 6 เดือน ขึ้นไป	
ต่ำกว่า 5000	19 14.3%	12 9.0%	58 43.6%	44 33.1%	133 100.0%
5001-10000	27 15.9%	19 11.2%	72 42.4%	52 30.5%	170 100.0%
10001-15000	8 15.4%	3 5.8%	22 42.3%	19 36.5%	52 100.0%
15001-20000	2 9.5%	1 4.7%	9 42.9%	9 42.9%	21 100.0%
20001 ขึ้นไป	1 7.1%	0 0	5 35.7%	8 57.2%	14 100.0%
รวม	57 14.6%	35 9.0%	166 42.6%	132 33.8%	390 100.0%
$\chi^2 = 7.918$	df = 12	Sig. = .791			

จากตารางที่ 27 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .719 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีรายได้แตกต่างกัน มีระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 28 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับรายได้	ลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	ดูทั้งครอบครัว	ดูเป็นเพื่อนบุตรหลาน	ดูเป็นเพื่อนญาติผู้ใหญ่	ตนเองชอบดู	
ต่ำกว่า 5000	29 21.8%	52 39.1%	32 24.1%	20 15.0%	133 100.0%
5001-10000	34 20.0%	74 43.5%	36 21.2%	26 15.3%	170 100.0%
10001-15000	3 5.8%	26 50.0%	8 15.4%	15 28.8%	52 100.0%
15001-20000	1 4.8%	12 57.1%	6 28.6%	2 9.5%	21 100.0%
20001 ขึ้นไป	3 21.4%	6 42.9%	3 21.4%	2 14.3%	14 100.0%
รวม	70 17.9%	170 43.6%	85 21.8%	65 16.7%	390 100.0%
$\chi^2 = 17.405$	df = 12	Sig. = .135			

จากตารางที่ 28 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .135 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีรายได้แตกต่างกัน มีลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 29 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

ระดับรายได้	เหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน							รวม
	เนื้อหาดี	นักแสดงมีความสามารถ	ชื่นชอบนักแสดง	การผลิตมีคุณภาพ	เคยชอบฟังในตอนเด็ก	มีการโฆษณาดี	เหตุผลอื่น ๆ	
ต่ำกว่า 5000	89 17.8%	81 16.2%	77 15.4%	94 18.8%	91 18.2%	42 8.5%	25 5.1%	499 100.0%
5001-10000	122 18.8%	103 15.9%	94 14.5%	122 18.8%	127 19.6%	51 7.9%	30 4.5%	649 100.0%
10001-15000	32 16.5%	29 14.9%	29 14.9%	42 21.6%	35 18.1%	17 8.8%	10 5.2%	194 100.0%
15001-20000	18 23.1%	14 17.9%	11 14.2%	16 20.5%	12 15.4%	4 5.1%	3 3.8%	78 100.0%
20001 ขึ้นไป	11 18.0%	8 13.1%	11 18.0%	9 14.8%	13 21.3%	4 6.6%	5 8.2%	61 100.0%
รวม	272 18.4%	235 15.9%	222 15.0%	283 19.0%	278 18.8%	118 8.0%	73 4.9%	1481 100.0%
$\chi^2 = 26.856$	df = 24	Sig. = .526						

จากตารางที่ 29 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .526 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีรายได้แตกต่างกัน มีเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 30 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน

สถานภาพ	ความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	ประจำ	
โสด	7 8.9%	6 7.6%	35 44.3%	31 39.2%	79 100.0%
สมรส	16 8.1%	21 10.6%	85 42.9%	76 38.4%	198 100.0%
หย่า (แยกกันอยู่)	12 16.7%	1 1.4%	33 45.8%	26 36.1%	72 100.0%
ม่าย (คู่สมรส มรณกรรม)	0 0	6 14.6%	22 53.7%	13 31.7%	41 100.0%
รวม	35 9.0%	34 8.7%	175 44.9%	146 37.4%	390 100.0%
$\chi^2 = 17.012$	df = 9	Sig. = .049*			

จากตารางที่ 30 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .049 มีค่าน้อยกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_1 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 31 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับระยะเวลาในการเปิดรับ
นิทานพื้นบ้าน

สถานภาพสมรส	ระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	น้อยกว่า 6 เดือน	มากกว่า 6 เดือนแต่ ไม่ถึง 1 ปี	มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน	มากกว่า 1 ปี 6 เดือน ขึ้นไป	
โสด	11 13.9%	8 10.2%	32 40.5%	28 35.4%	79 100.0%
สมรส	26 13.2%	15 7.6%	89 44.9%	68 34.3%	198 100.0%
หย่า (แยกกันอยู่)	11 15.3%	9 12.5%	27 37.5%	25 34.7%	72 100.0%
ม่าย (คู่สมรส มรณกรรม)	9 22.0%	3 7.3%	18 43.9%	11 26.8%	41 100.0%
รวม	57 14.6%	35 9.0%	166 42.6%	132 33.8%	390 100.0%
$\chi^2 = 5.008$	df = 9	Sig. = .834			

จากตารางที่ 31 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .834 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 32 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับลักษณะในการเปิดรับ
นิทานพื้นบ้าน

สถานภาพสมรส	ลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน				รวม
	ดูทั้ง ครอบครัว	ดูเป็นเพื่อน บุตรหลาน	ดูเป็นเพื่อน ญาติผู้ใหญ่	ตนเอง ชอบดู	
โสด	15 19.0%	32 40.5%	19 24.1%	13 16.4%	79 100.0%
สมรส	39 19.7%	77 38.9%	42 21.2%	40 20.2%	198 100.0%
หย่า (แยกกันอยู่)	13 18.1%	35 48.6%	17 23.6%	7 9.7%	72 100.0%
ม่าย (คู่สมรส มรณกรรม)	3 7.3%	26 63.4%	7 17.1%	5 12.2%	41 100.0%
รวม	70 17.9%	170 43.6%	85 21.8%	65 16.7%	390 100.0%
$\chi^2 = 13.062$	df = 9	Sig. = .160			

จากตารางที่ 32 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .160 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 33 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับเหตุผลในการเปิดรับ
นิทานพื้นบ้าน

สถานภาพ สมรส	เหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้าน							รวม
	เนื้อหาดี	นักแสดงมีความสามารถ	ชื่นชอบนักแสดง	การผลิตมีคุณภาพ	เคยชอบฟังในตอนเด็ก	มีการโฆษณาดี	เหตุผลอื่น ๆ	
โสด	52 17.0%	51 16.7%	47 15.4%	60 19.6%	59 19.3%	24 7.8%	13 4.2%	306 100.0%
สมรส	130 17.3%	117 15.6%	104 13.9%	141 18.8%	146 19.4%	67 8.9%	46 6.1%	751 100.0%
หย่า (แยกกันอยู่)	58 21.3%	43 15.8%	44 16.2%	53 19.5%	47 17.3%	18 6.6%	9 3.3%	272 100.0%
ม่าย (คู่สมรส มรณกรรม)	32 21.1%	24 15.8%	27 17.7%	29 19.1%	26 17.1%	9 5.9%	5 3.3%	152 100.0%
รวม	272 18.4%	235 15.9%	222 15.0%	283 19.1%	278 18.7%	118 8.0%	73 4.9%	1481 100.0%
$\chi^2 = 16.672$	df = 18	Sig. = .781						

จากตารางที่ 33 พบว่า ค่าความน่าจะเป็น Assump. Sig. ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .781 มีค่ามากกว่า ค่า α ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_0 กล่าวคือ แม่บ้านที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีเหตุผลในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อ โทรทัศน์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่กำหนดไว้ข้อที่ 2

ลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

นั่นแสดงว่า

H_0 : ลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

H_1 : ลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

ตารางที่ 34 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
26-30	50	25.62	4.4304
31-35	72	25.4167	5.6761
36-40	80	27.05	4.7171
41-45	75	25.8267	4.6539
46-50	70	27.4571	4.8594
51 ปีขึ้นไป	43	27.4651	4.6973
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	284.579	5	56.916	2.384	0.038*
ภายในกลุ่ม	9165.896	384	23.87		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 34 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .038 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_1 กล่าวคือ ระดับอายุของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 35 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
26-30	50	32.02	10.0153
31-35	72	33.6806	9.3309
36-40	80	34.525	9.1665
41-45	75	32.08	10.2083
46-50	70	33.8714	9.2359
51 ปีขึ้นไป	43	34.7442	8.4518
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	423.276	5	84.655	0.947	0.451
ภายในกลุ่ม	34332.13	384	89.407		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 35 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .451 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ ระดับอายุของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 36 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
รับราชการ	94	26.3936	5.3465
แม่บ้าน	104	26.25	4.8707
รับจ้าง	95	26.4632	5.0546
ค้าขาย	97	26.701	4.4911
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	10.587	3	3.529	0.144	0.933
ภายในกลุ่ม	9439.887	386	24.456		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 36 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .933 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ อาชีพของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 37 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
รับราชการ	94	30.9043	10.1611
แม่บ้าน	104	34.9519	8.8024
รับจ้าง	95	34.9053	8.5142
ค้าขาย	97	33.0206	9.8404
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1062.404	3	354.135	4.057	0.007*
ภายในกลุ่ม	33693	386	87.288		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 37 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .007 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_1 กล่าวคือ อาชีพของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 38 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

การศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
ประถมศึกษา	114	25.3772	4.7845
มัธยมศึกษา	100	27.1	5.0543
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	99	27.202	5.1941
ปริญญาตรี	67	26.0746	4.5103
ปริญญาโท	10	27.2	3.3928
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	244.507	4	61.127	2.556	0.038*
ภายในกลุ่ม	9205.967	385	23.912		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 38 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .038 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_1 กล่าวคือ การศึกษาของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 39 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

การศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
ประถมศึกษา	114	34.807	8.8606
มัธยมศึกษา	100	33.66	9.1819
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	99	33.6667	9.6869
ปริญญาตรี	67	31.2239	10.1202
ปริญญาโท	10	30	10.0664
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	669.572	4	167.393	1.891	0.111
ภายในกลุ่ม	34085.84	385	88.535		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 39 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .111 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ การศึกษาของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 40 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ระดับรายได้	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
ต่ำกว่า 5000	133	25.8797	4.7705
5001-10000	170	26.4412	4.9922
10001-15000	52	27.0769	5.4371
15001-20000	21	29.0952	4.0854
20001 บาทขึ้นไป	14	25.6429	3.6502
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	219.771	4	54.943	2.292	0.059
ภายในกลุ่ม	9230.703	385	23.976		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 40 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .059 ซึ่งมีความมากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ รายได้ของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 41 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

รายได้	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
ต่ำกว่า 5000	133	34.5865	9.0496
5001-10000	170	33.4176	9.4385
10001-15000	52	30.9615	10.1227
15001-20000	21	32.9048	10.4972
20001 บาทขึ้นไป	14	34.0714	8.5707
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	505.144	4	126.286	1.42	0.227
ภายในกลุ่ม	34250.26	385	88.962		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 41 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .227 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ รายได้ของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 42 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

สถานภาพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
โสด	79	25.6329	4.5098
สมรส	198	25.4293	4.6723
หย่า (แยกกันอยู่)	72	29.75	4.6987
ม่าย (คู่สมรสรวมกรรม)	41	27.1463	4.8299
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1062.988	3	354.329	16.307	0.002*
ภายในกลุ่ม	8387.486	386	21.729		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 42 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .002 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_1 กล่าวคือ สถานภาพของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 43 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จาก
ค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

สถานภาพสมรส	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
โสด	79	33.7595	9.6066
สมรส	198	32.8283	9.8109
หย่า (แยกกันอยู่)	72	33.8333	8.6611
ม่าย (คู่สมรสสมรสกรรม)	41	35.5122	8.6606
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	268.572	3	89.524	1.002	0.392
ภายในกลุ่ม	34486.84	386	89.344		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 43 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .392 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ สถานภาพสมรสของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 44 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความถี่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ความถี่ในการเปิดรับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
นานๆ ครั้ง	35	27.4571	5.6534
บางครั้ง	34	28.3235	6.4841
บ่อยครั้ง	175	26.1486	4.8767
ประจำ	146	26.1301	4.2771
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	185.683	3	61.894	2.579	0.053
ภายในกลุ่ม	9264.791	386	24.002		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 44 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .053 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ ความถี่ในการเปิดรับของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 45 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความถี่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ความถี่ในการเปิดรับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
นานๆ ครั้ง	35	32.8	9.3677
บางครั้ง	34	34.7059	8.7682
บ่อยครั้ง	175	33.7943	9.0562
ประจำ	146	32.9932	10.1183
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	119.161	3	39.72	0.443	0.723
ภายในกลุ่ม	34636.25	386	89.731		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 45 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .723 ซึ่งมีความมากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ ความถี่ในการเปิดรับของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 46 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลากับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ระยะเวลา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
น้อยกว่า 6 เดือน	57	26.9825	5.6489
มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี	35	27.4	4.7167
มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน	166	26.1446	4.9449
มากกว่า 1 ปี 6 เดือนขึ้นไป	132	26.3485	4.6298
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	64.592	3	21.531	0.885	0.449
ภายในกลุ่ม	9385.882	386	24.316		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 46 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .449 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ ระยะเวลาในการเปิดรับของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 47 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลากับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ระยะเวลา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
น้อยกว่า 6 เดือน	57	37.1053	8.1737
มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี	35	33.4857	8.382
มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน	166	32.494	9.7798
มากกว่า 1 ปี 6 เดือนขึ้นไป	132	33.1667	9.5391
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	923.469	3	307.823	3.512	0.015*
ภายในกลุ่ม	33831.94	386	87.648		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 47 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .015 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_1 กล่าวคือ ระยะเวลาที่เปิดรับของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 48 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเปิดรับกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ลักษณะการเปิดรับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
ดูทั้งครอบครัว	70	25.7857	4.3867
ดูตามบุตรหลาน	170	27.1471	5.3023
ดูตามญาติผู้ใหญ่	85	26.5412	4.8195
ตนเองชอบดู	65	25.2154	4.3427
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	213.275	3	71.092	2.971	0.032*
ภายในกลุ่ม	9237.2	386	23.931		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 48 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .032 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_1 กล่าวคือ ลักษณะการเปิดรับของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 49 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเปิดรับกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จาก
 ค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ลักษณะการเปิดรับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
ดูทั้งครอบครัว	70	32.7571	9.489
ดูตามบุตรหลาน	170	33.5647	9.2371
ดูตามญาติผู้ใหญ่	85	34.6941	9.2389
ตนเองชอบดู	65	32.4769	10.2502
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	228.486	3	76.162	0.851	0.466
ภายในกลุ่ม	34526.92	386	89.448		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 49 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .466 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ ลักษณะการเปิดรับของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 50 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุที่เปิดรับกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จาก
ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

สาเหตุที่เปิดรับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
เนื้อหาดี	15	26.5	5.1908
นักแสดงมีความสามารถ	54	26.8148	4.7268
ชื่นชอบนักแสดง	93	27.5376	4.8824
การผลิตมีคุณภาพ	100	26.26	5.1671
เคยชอบฟังในตอนเด็ก	92	26.163	4.8681
มีการโฆษณาดี	28	24.5	4.9852
เหตุผลอื่น ๆ	8	25.25	2.8158
รวม	390	26.4487	4.9289

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	276.414	7	39.488	1.644	0.122
ภายในกลุ่ม	9174.061	382	24.016		
รวม	9450.474	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 50 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .122 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_0 กล่าวคือ สาเหตุที่เปิดรับของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 51 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุที่เปิดรับกับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จาก
 ค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

สาเหตุที่เปิดรับ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D
เนื้อหาดี	15	25.9	8.0478
นักแสดงมีความสามารถ	54	33.6481	10.0923
ชื่นชอบนักแสดง	93	34.914	8.9073
การผลิตมีคุณภาพ	100	34.56	9.4091
เคยชอบฟังในตอนเด็ก	92	34.4348	8.7972
มีการโฆษณาดี	28	26.2857	8.4716
เหตุผลอื่น ๆ	8	26.375	7.8
รวม	390	33.4846	9.4523

แหล่งความแปรปรวน	D.F	SS.	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2822.043	7	403.149	4.823	0.001*
ภายในกลุ่ม	31933.37	382	83.595		
รวม	34755.41	389			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 51 พบว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ .001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานทางสถิติที่ H_1 กล่าวคือ สาเหตุที่เปิดรับของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร และการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา

1. สรุปผลการศึกษา

จากการตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 400 ชุด ปรากฏว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 390 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.50 ผลการศึกษาพบว่า

ลักษณะทางประชากรของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

อายุของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีอายุระหว่าง 36-40 ปี มากที่สุด จำนวน 80 คนคิดเป็นร้อยละ 20.5 รองลงมาได้แก่ กลุ่มแม่บ้านที่มีอายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 75 คนคิดเป็นร้อยละ 19.2 กลุ่มแม่บ้านที่มีอายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 72 คนคิดเป็นร้อยละ 18.5 กลุ่มแม่บ้านที่มีอายุระหว่าง 46-50 ปี จำนวน 70 คนคิดเป็นร้อยละ 17.9 กลุ่มแม่บ้านที่มีอายุระหว่าง 26-30 ปีจำนวน 50 คนคิดเป็นร้อยละ 12.8 และน้อยที่สุดคือกลุ่มแม่บ้านที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไปจำนวน 43 คนคิดเป็นร้อยละ 11.0

อาชีพของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์นั้น ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านมากที่สุดจำนวน 104 คนคิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาได้แก่ กลุ่มแม่บ้านที่มีอาชีพ ค้าขาย/อาชีพอิสระ จำนวน 97 คนคิดเป็นร้อยละ 24.9 กลุ่มแม่บ้านที่มีอาชีพรับจ้าง/

ลูกจ้างเอกชน จำนวน 95 คนคิดเป็นร้อยละ 24.4 และน้อยที่สุดคือกลุ่มแม่บ้านที่เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 94 คนคิดเป็นร้อยละ 24.1

ระดับการศึกษาของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ ประถมศึกษา จำนวน 114 คนคิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษา จำนวน 100 คนคิดเป็นร้อยละ 25.6 ปวช./ปวส./อนุปริญญา จำนวน 99 คนคิดเป็นร้อยละ 25.4 ปริญญาตรี จำนวน 67 คนคิดเป็นร้อยละ 17.2 และน้อยที่สุด ปริญญาโท จำนวน 10 คนคิดเป็นร้อยละ 2.6

ระดับรายได้ของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดระหว่าง 5001-10000 บาท จำนวน 170 คนคิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาได้แก่ ต่ำกว่า 5000 บาท จำนวน 133 คนคิดเป็นร้อยละ 34.1 ระหว่าง 10001-15000 บาท จำนวน 52 คนคิดเป็นร้อยละ 13.3 ระหว่าง 15001-20000 บาท จำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 5.4 และน้อยที่สุดคือ 20001 บาทขึ้นไป จำนวน 14 คนคิดเป็นร้อยละ 3.6

สถานภาพสมรสในปัจจุบันของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ สมรส (อยู่ด้วยกัน) จำนวน 198 คนคิดเป็นร้อยละ 50.8 รองลงมาได้แก่ โสด จำนวน 79 คนคิดเป็นร้อยละ 20.2 หย่า (แยกกันอยู่) จำนวน 72 คนคิดเป็นร้อยละ 18.5 และน้อยที่สุดคือ ม่าย (คู่สมรสสมรณกรรม) จำนวน 41 คนคิดเป็นร้อยละ 10.5

จึงสรุปได้ว่า แม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีอายุระหว่าง 36-40 ปี สมรสและอยู่ด้วยกัน ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้ระหว่าง 5001-10000 บาทต่อเดือน

พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้าน

ความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ บ่อยครั้ง (5-6 วัน/สัปดาห์) จำนวน 175 คนคิดเป็นร้อยละ 44.9 รองลงมาได้แก่ ประจำ (ทุกวันที่แพร่ภาพ) จำนวน 146 คนคิดเป็นร้อยละ 37.4 นาน ๆ ครั้ง (1-2 วัน/สัปดาห์) จำนวน 35 คนคิดเป็นร้อยละ 9.0 และน้อยที่สุดคือ บางครั้ง (3-4 วัน/สัปดาห์) จำนวน 34 คนคิดเป็นร้อยละ 8.7

ระยะเวลาในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน จำนวน 166 คนคิดเป็นร้อยละ 42.6 รองลงมาได้แก่ มากกว่า 1 ปี 6 เดือนขึ้นไป จำนวน 132 คนคิดเป็นร้อยละ 33.8 น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 57 คนคิดเป็นร้อยละ 14.6 และน้อยที่สุดคือ มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี จำนวน 35 คนคิดเป็นร้อยละ 9.0

ลักษณะในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคือ คู่เป็นเพื่อนบุตรหลาน จำนวน 170 คนคิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาได้แก่ คู่เป็นเพื่อนญาติผู้ใหญ่ จำนวน 85 คนคิดเป็นร้อยละ 21.8 คู่ทั้งครอบครัว จำนวน 70 คนคิดเป็นร้อยละ 17.9 และน้อยที่สุดคือ ตนเองชอบดู จำนวน 65 คนคิดเป็นร้อยละ 16.7

แม่บ้านชอบเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์เพราะมีการผลิตมีคุณภาพมากที่สุดคือ ร้อยละ 72.6 อันดับสองคือ เคยชอบฟังในตอนเด็ก ร้อยละ 71.3 รองลงมาได้แก่ เนื้อหาดี ร้อยละ 69.7 นักแสดงมีความสามารถ ร้อยละ 60.3 ชื่นชอบนักแสดง ร้อยละ 56.9 มีการโฆษณาดี ร้อยละ 43.1 และเหตุผลอื่น ๆ ร้อยละ 31.5

จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านของแม่บ้านในกรุงเทพมหานครมีความในการเปิดรับคือ บ่อยครั้ง (5-6 วัน/สัปดาห์) ระยะเวลาในการติดตามชม มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน โดยเปิดดูเป็นเพื่อนบุตรหลาน เหตุผลของการเปิดรับเนื่องจากการผลิตนิทานพื้นบ้านในรูปแบบของละคร โทรทัศน์มีคุณภาพมากที่สุด

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของแม่บ้าน

แม่บ้านมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากเรื่องกฎแห่งกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 39.8 เรื่องตายแล้วเกิดใหม่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 44.6 เรื่องกฎแห่งธรรมชาติอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 29.8 เรื่องนรกสวรรค์อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 28.7 เรื่องเวทมนตร์คาถาอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 36.2 เรื่องเครื่องรางของขลังอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 36.4 เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 23.6 เรื่องผีสาวเทวดาอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 34.4 และในเรื่องโหราศาสตร์อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 25.6

แม่บ้านมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ในเรื่องกฎแห่งกรรมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 รองลงมาได้แก่ เรื่องตายแล้วเกิดใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 เรื่องกฎแห่งธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 เรื่องนรกสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 เรื่องโหราศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 เรื่องผีसांगเทวดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 เรื่องเครื่องรางของขลัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 และเรื่องเวทมนตร์คาถา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 ตามลำดับ

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้าน มีค่าเฉลี่ยรวม 2.94 สรุปได้ว่ามีการรับรู้ถึงประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง

แม่บ้านมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์เรื่องความกตัญญูอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 61.8 เรื่องการมีเมตตาอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 30.0 เรื่องความรักอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 61.0 เรื่องความริษยาอยู่ในระดับมากที่สุดและมากเท่ากัน ร้อยละ 26.2 เรื่องการรู้จักให้อภัยอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 61.0 เรื่องความพอใจอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 42.6 เรื่องความไม่โลภอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 48.7 เรื่องความอดทนอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 36.9 และเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 32.1 ตามลำดับ

แม่บ้านมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ในเรื่องการรู้จักให้อภัยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 รองลงมาได้แก่ เรื่องความกตัญญู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 เรื่องความรัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เรื่องความไม่โลภ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เรื่องความพอใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 เรื่องความอดทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เรื่องการมีเมตตา มีค่าเฉลี่ย 3.46 เรื่องความริษยา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ตามลำดับ

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้าน มีค่าเฉลี่ยรวม 3.72 สรุปได้ว่ามีการรับรู้ถึงประโยชน์อยู่ในระดับมาก

2. ผลการทดสอบสมมติฐานและการอภิปรายผล

สมมติฐานที่กำหนดไว้ข้อที่ 1 แม่บ้านที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า

แม่บ้านที่มีอายุ และสถานภาพสมรส ที่แตกต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่กำหนดไว้ข้อที่ 2 ลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับ การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า

ลักษณะทางประชากรในด้าน อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส และลักษณะการเปิดรับนิทานพื้นบ้านของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ลักษณะทางประชากรในด้าน อาชีพ ระยะเวลา และสาเหตุที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านของแม่บ้านที่เปิดรับนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดดูนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกันนั้น อธิบายได้ว่าในความแตกต่างกันของแม่บ้านยังมีลักษณะส่วนตัวที่ใกล้เคียงหรือเหมือนกัน อาทิ วัย ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส เป็นต้น ซึ่ง De Fleur (อ้างใน นุชรี ดันตวิจิตร, 2536) อธิบายว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อคล้ายคลึงกันมักจะอยู่ในกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกัน บุคคลที่อยู่ในระดับชั้นของสังคมเดียวกัน จะเลือกรับเนื้อหาของสารและตอบสนองต่อเนื้อหาสารในแบบเดียวกัน แม่บ้านอยู่ในวัยเดียวกัน มีสถานภาพสมรสใกล้เคียงกัน จึงมีลักษณะการดูนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์คล้ายกัน

แม่บ้านส่วนใหญ่จะดูนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ร่วมกับบุตรหลาน ทำให้แม่บ้านได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างแม่บ้านกับบุตรหลาน โดยนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่จะมีการเล่าโครงเรื่องคล้าย ๆ กัน โดยนิยมแฝงคติธรรมคำสอนซึ่งแม่บ้านสามารถใช้เป็นภาพประกอบเพื่อการอธิบายแก่บุตรหลานให้เข้าใจได้มากยิ่งขึ้นนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2535) ที่ว่าการดูละครโทรทัศน์ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ทางสังคม รวมทั้งกระบวนการสร้างความคิดได้เริ่มขึ้นจากจุดนี้เช่นกัน เช่นการคาดเดา ทำนาย หรือการนำไปสู่การสนทนาซึ่งเป็นเสน่ห์ของละครโทรทัศน์ที่ผู้ดูได้มีกิจกรรมร่วมกับละคร

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่า แม่บ้านที่ชอบดูนิทานพื้นบ้านมีอายุระหว่าง 36-40 ปี รายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านมาก อันอาจจะเป็นผลเนื่องมาจากสภาพครอบครัวและสังคมที่เกี่ยวข้องไปถึงระดับรายได้ที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งผลจากสภาพเศรษฐกิจโดยรวมจะต่ำกว่าแม่บ้านที่จบการศึกษาระดับสูงกว่า อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดจากสภาพปัญหาหรือการหลีกเลี่ยงสภาพจริงบ้าง นอกจากนี้แม่บ้านที่ยังมีอายุมากยังมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน จึงอาจกล่าวได้ว่าแม่บ้านเป็นตัวแทนหนึ่งที่ทำให้ชอบดูนิทานพื้นบ้านมาก การดูนิทานพื้นบ้านจึงเป็นการสร้างความหวังความฝันในชีวิต ซึ่งสามารถสนองความต้องการของผู้ที่กำลังอยู่ในวัยนี้ได้พอควร เนื่องจากนิทานพื้นบ้านจะมีการนำเสนอเรื่องราวที่มีเนื้อหาสาระประโยชน์ที่สะท้อนภาพของวิถีชีวิต ค่านิยมซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในสังคมและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อไป

ลักษณะทางประชากรในด้าน อาชีพ ระยะเวลา และสาเหตุที่เปิดรับนิทานพื้นบ้าน มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านนั้น อาจเนื่องมาจากการนำเสนอในนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ในปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูง โดยพยายามสอดแทรกเนื้อหาสาระในด้านต่าง ๆ มากขึ้น อาทิเช่น เนื้อหา คำพูดของตัวละคร การแต่งกาย การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร ที่สามารถถ่ายทอดการรับรู้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้มากขึ้นจึงทำให้เกิดการสนองตอบได้มากขึ้นตามไปด้วย จะเห็นได้ว่า มีการสอดแทรกการสั่งสอนการดำเนินชีวิตในทางธรรมไว้ในนิทานพื้นบ้านด้วย ทั้งนี้เพราะมีการสอดแทรกความ

บันทึกในรูปของการรับรู้ถึงประโยชน์ จึงก่อให้เกิดพฤติกรรมการเปิดรับและนำไปสนทนาใน บุตรหลาน ญาติผู้ใหญ่ และครอบครัว ทำให้เกิดการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากการเปิดรับ นิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kippax และ Murray (อ้าง ใน นุชรี ตันติวิจิตร, 2536) ที่ว่า ปัจจัยด้านตัวบุคคลเป็นตัวแปรที่กำหนดพฤติกรรมการใช้สื่อ และการรับรู้คุณประโยชน์ของสื่อ โดยการใช้สื่อและการรับรู้ถึงประโยชน์จะมีผลทำให้เกิด ความพึงพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อและตัวแปรที่เป็น ข้อมูลส่วนบุคคลจะมีความสัมพันธ์กับ การดูละครโทรทัศน์

เมื่อพิจารณาในเรื่องของความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านแล้ว เนื้อหา ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของวิถีการดำเนินชีวิตที่พบกับปัญหาอุปสรรคในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งการแก้ ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการแสดงออกถึงความเชื่อและค่านิยมในด้านนั้น ๆ และกลุ่มเป้าหมายที่ ศึกษาเป็นผู้ชมในวัยแม่บ้านซึ่งเป็นวัยที่ผ่านชีวิตมาเกือบครึ่งชีวิตแล้ว ในหลาย ๆ คนก็อาจจะ ผ่านความลำบากเข็ญมากมายต่างกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมาระ ดับหนึ่ง ดังนั้นแม่บ้านกลุ่มนี้จึงอาจรับรู้ได้ว่าสิ่งที่ได้ดูจากนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์นั้นเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาสติปัญญาของตนเองนั่นเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิริวรรณ ลอพันธ์ไพบุลย์ (2531) ที่พบว่าจริยธรรมในละครโทรทัศน์มีมากถึงร้อยละ 58.2 ทำให้ผู้ดูรับรู้ และมองเห็นได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา แก้วเทพ (2536) ที่อธิบายว่ามายาคติใน ละครโทรทัศน์ที่มีต่อโลกแห่งความเป็นจริงคือ ประการแรกหน้าที่ต่อปัจเจกชน คือช่วยตอบ สนองความต้องการหลายอย่างในชีวิตของปัจเจกชน ที่ไม่มีหนทางที่จะบรรลุได้ในโลกแห่ง ความเป็นจริง ตลอดจนช่วยแก้ไขความขัดแย้ง ที่ไม่อาจจะแก้ไขได้ในโลกแห่งความเป็นจริง ประการที่สอง หน้าที่ต่อสังคมคือ ช่วยยึดเหนี่ยวสังคมที่แตกร้างให้เป็นหนึ่ง และอบรมสั่ง สอนบรรดาค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม และกำหนดขอบเขตแห่งการรับรู้ (Horizon of perception) เช่นเรื่องของอาชีพ โดยความสัมพันธ์ระหว่างโทรทัศน์กับสังคมไทยคือ ละคร โทรทัศน์ช่วยชี้แนะสังคมในเรื่องศีลธรรมจรรยา เพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อย มากกว่าจะช่วยชี้ แนะสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (เพาวิภา ภมรสติศย์, 2528)

ตัวละครในนิทานพื้นบ้านจะถูกสร้างขึ้นในรูปแบบที่ซ้ำ ๆ กัน จนเป็นวัฒนธรรมในการนำเสนอไม่ว่าจะเป็น พระเอก นางเอก หรือตัวร้าย ล้วนแต่เป็นตัวละครแบบฉบับ (Stereotype) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยปริยายสำหรับกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย ตัวละครจึงถูกสร้างขึ้น

เพื่อสนับสนุนความคิดตามความเชื่อและค่านิยมของสังคม รวมถึงคติธรรมทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นแก่นกำเนิดแห่งจริยธรรมในสังคมไทยว่าความดีและความเลวแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน ตัวละครเอกจึงแบ่งเป็นด้านดีและด้านร้ายแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะตัวละครที่เป็นนางเอกจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลโดยสอดคล้องอยู่ในชีวิตประจำวันเช่น ความกตัญญูของพระรถเสนที่มีต่อแม่และป้าในนางสิบสอง ความอดทนของเอื้อยในเรื่องปลาบู่ทอง มิตรแท้ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหลวิชัย-คาวิ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของตัวละครเอกในนิทานพื้นบ้านจะช่วยธำรงรักษาระบบที่เป็นอยู่ เป็นการสนองต่ออุดมการณ์หลัก (dominant ideology) เนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งจะให้ทุกอย่างเหมือนเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรัก ครอบครัว สถานะของหญิงชาย ช่องว่างระหว่างชนชั้น สอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์เนื้อเรื่องของตัวละคร (The Analysis of Themes) ที่กล่าวว่าละครจะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการทำความดีว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นสิ่งที่สังคมปรารถนา หรือแสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลเลือกที่จะกระทำระหว่างความดีกับความชั่วและผลที่บุคคลจะได้รับจากการทำดีและทำชั่วนี้ รวมทั้งรูปแบบของการประพาศิทธิธรรม การทำชั่ว หรือการทำบาปนั้นได้แก่ ความไม่ซื่อสัตย์ การประพาศิทธิธรรมทางเพศ การตั้งใจจะทำร้ายผู้อื่น ฯลฯ รูปแบบของการกระทำดีได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา ฯลฯ ซึ่งรูปแบบของการกระทำนี้ขึ้นอยู่กับหลักศีลธรรมของแต่ละสังคม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. ควรศึกษาตัวละครเอกในมุมมองอื่น ๆ เช่น ตัวละครเอกที่ดี และที่ควรจะเป็นในทัศนะของผู้รับสารในปัจจุบันซึ่งอยู่ในยุคเทคโนโลยีไร้พรมแดน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ส่งสารในการคัดเลือกเนื้อหาสาระที่จะผลิตต่อไป

2. แม่บ้านซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของครอบครัว เมื่อพิจารณาแล้วแม่บ้านที่นิยมดูนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่จะดูกับบุตรหลาน ด้วยเหตุนี้จึงสมควรอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตนิทานพื้นบ้านผ่านสื่อโทรทัศน์จะต้องคำนึงถึงผู้ชมที่เป็นเยาวชน (บุตรหลานที่ร่วมดู

ด้วย) โดยการสอดแทรกหรือสร้างเนื้อหาและรูปแบบของนิทานพื้นบ้านให้เอื้อต่อการพัฒนาเยาวชน ทั้งทางด้านบุคลิกภาพ สติปัญญา และส่งเสริมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ชมที่เป็นบุตรหลานอันจะส่งผลต่อความเจริญเติบโตต่อไปในอนาคตของชาติ

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เลือกเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของกลุ่มแม่บ้านได้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น การศึกษาในครั้งต่อไปจึงควรจะทำการศึกษากลุ่มแม่บ้านในจังหวัดหลัก ๆ ของแต่ละภาค เช่น ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่น และภาคใต้ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือปัตตานี

2. การศึกษาในครั้งนี้จะจงเฉพาะนิทานพื้นบ้าน การศึกษาในครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษาสื่อพื้นบ้านอื่น เช่น หมอลำ ลิเก ตะลุง ฯลฯ เพื่อวิเคราะห์ถึงการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบันที่มีการเปิดรับมาน้อยแค่ไหน

Draft

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสองวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2539.
- กิ่งแก้ว อัครถาวร. "นิทานพื้นเมือง." คติชนวิทยา. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2519.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. คติชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518.
- ปนัดดา ชนสัคค. ละครโทรทัศน์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2538.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. "การใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ: ทฤษฎีงานวิจัยและข้อเสนอต่อการศึกษานิเทศศาสตร์พัฒนาการ."วารสารนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สิงหาคม, 2528): 32-35.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- พีระ จิรโสภณ. "ทฤษฎีการสื่อสาร" ใน หลักและทฤษฎีการสื่อสาร นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527.
- วิเชียร เกตุสิงห์. คู่มือการวิจัย: การวิจัยเชิงปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี, 2537.
- วิเชียร เกษประทุม. นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, 2543.
- วีระ สุภะ. กระบวนการผลิตละครชุดโทรทัศน์ไทยในปี 2536. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ศิราพร จูตะฐาน. "ลักษณะเนื้อหาวรรณคดีไทย." เอกสารประกอบการสอนวิชาไทยคดีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2524.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สวัสดิ์ จันทน์. นิทานชาดก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509.
- เสถียร เขยประทับ. สื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศ : เน้นเฉพาะประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

วิทยานิพนธ์

- จันทร์ศรี สุปัญญากร. "วรรณกรรมไทยรามัญ จากคำบททรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517.
- จารุณี กองพลพรหม. "คุณค่าคติชาวบ้านหมู่บ้านเมืองเก่า." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- ตรีรัตน์ นิลรัตน์. "การเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- นุชรี คันทิวจิตร. "การศึกษาการรับรู้ประโยชน์จากละครโทรทัศน์ของผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ภาษาอังกฤษ

Books

- Ajzen, I. From intentions to actions : A theory of planned behavior. In J. Kuhl and J. Beckmann (eds.), *Action-control : From cognition to behavior*. Heidelberg : Springer-Verlag., 1985.
- Author Asa Berger. *Media Analysis Techniques*. Beverly Hills : Sage, 1986.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Berlo, D.K., Lemert, J.B., and Mertz, R.J. **Dimensions for evaluating the acceptability of message sources**. Research Monograph, Department of Communication. Michigan State University, 1966.
- De Fleur, Melvin L.; Davenport, Lucinda.; Cronin, Mary and DeFleur, Margaret. Audience Recall of News Stories Presented by Newspaper, Computer, Television and Radio. **Journalism Quarterly**. 69 (winter 1992) : 1010-1022.
- Gerbner, G. Toward a general model of communication, **Audio-Visual Communication Review** 4. n.p., 1956.
- Hovland, C.I. & Janis, I.L. (eds.) H.H. **Communication and persuasion : Psychological studies of opinion change**. New Haven : Yale University Press, 1953.
- Ishii Yoneo, Sangha. **State and Society : Thai Buddhism in History**. Translated by Peter Hawkes. Honolulu University of Hawaii Press, 1986.
- Katz E., and Lazarsfeld, Paul F. **Personal influence**. New York : The Free Press, 1959.
- Klapper, J.T., and Meyen. **The effect of mass communication**. Illinois : The Free Press, 1968.
- Katz, Elihu and Blumler, J.G. The uses of mass communications : Current perspective on gratifications research. Beverly Hills : Sage, 1974.
- McComb, Maxwell E. and Becker, Lee B. Using mass communication theory. Englewood Cliffs : N.J. Princtice Hall, 1979.

Draft

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
ผ่านสื่อโทรทัศน์ของแม่บ้านในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 : ลักษณะทางประชากร

1. อายุ

1 () 26 – 30 ปี	2 () 31 – 35 ปี
3 () 36 – 40 ปี	4 () 41 – 45 ปี
5 () 46 – 50 ปี	6 () 51 ปีขึ้นไป

2. อาชีพประจำของท่าน

1 () รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2 () แม่บ้านไม่ได้ทำงานนอกบ้าน
3 () รับจ้าง/ลูกจ้างเอกชน	4 () ค้าขาย/อาชีพอิสระ

3. ระดับการศึกษาของท่าน

1 () ประถมศึกษา	2 () มัธยมศึกษา
3 () ปวช./ปวส./อนุปริญญา	4 () ปริญญาตรี
5 () ปริญญาโท	

4. รายได้ต่อเดือน (ค่าจ้าง เงินเดือน ของตนเอง)

1 () ต่ำกว่า 5,000 บาท	2 () 5,001 - 10,000 บาท
3 () 10,001 – 15,000 บาท	4 () 15,001 – 20,000 บาท
5 () 20,001 บาทขึ้นไป	

5. สถานภาพสมรสในปัจจุบันของท่าน

1 () โสด	2 () สมรสอยู่ด้วยกัน
3 () หย่า (แยกกันอยู่)	4 () หม้าย (สามีตาย)

ตอนที่ 2 : พฤติกรรมการเปิดรับนิทานที่บ้านของท่าน

1. ในรอบปีที่ผ่านมามีท่านเปิดรับนิทานที่บ้านผ่านสื่อโทรทัศน์บ่อยครั้งเพียงใด
 - 1 () ประจำ (ทุกวันที่แพร่ภาพ)
 - 2 () บ่อยครั้ง (5-6 วัน/สัปดาห์)
 - 3 () บางครั้ง (3-4 วัน/สัปดาห์)
 - 4 () นาน ๆ ครั้ง (1-2 วัน/สัปดาห์)
2. ระยะเวลาที่ติดตามดูนิทานที่บ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของท่านนานเท่าใด
 - 1 () น้อยกว่า 6 เดือน
 - 2 () มากกว่า 6 เดือนแต่ไม่ถึง 1 ปี
 - 3 () มากกว่า 1 ปีแต่ไม่ถึง 1 ปี 6 เดือน
 - 4 () มากกว่า 1 ปี 6 เดือนขึ้นไป
3. ลักษณะในการเปิดรับนิทานที่บ้านผ่านสื่อโทรทัศน์ของท่านมากที่สุด

1 () ดูด้วยกันทั้งครอบครัว	2 () ดูพร้อมบุตรหลาน
3 () ดูกับญาติผู้ใหญ่	4 () ตนเองชอบดู
4. เหตุผลที่ท่านเปิดรับนิทานที่บ้านผ่านสื่อโทรทัศน์

1 () เนื้อหาดี	2 () นักแสดงมีความสามารถ
3 () ชื่นชอบนักแสดง	4 () การผลิตมีคุณภาพ
5 () เคยชอบฟังในตอนเด็ก	6 () มีการโฆษณาดี
7 () เหตุผลอื่น ๆ	

ตอนที่ 3 การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

(กรุณา / ในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด)

ข้อ	การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อที่ปรากฏในนิทาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับ
1.	เรื่องกฎแห่งกรรม					
2.	เรื่องตายแล้วเกิดใหม่					
3.	เรื่องกฎแห่งธรรมชาติ					
4.	เรื่องนรกสวรรค์					
5.	เรื่องเวทมนตร์คาถา					
6.	เรื่องเครื่องรางของขลัง					
7.	เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์					
8.	เรื่องผีसांगเทวดา					
9.	เรื่องโหราศาสตร์					

ตอนที่ 4 การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

(กรุณา/ ในช่องที่ตรงกับความรู้สึกรของท่านมากที่สุด)

ข้อ	การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จาก ค่านิยมที่ปรากฏในนิทาน	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่ ได้ รับ
1.	เรื่องความกตัญญู					
2.	เรื่องการมีเมตตา					
3.	เรื่องความรัก					
4.	เรื่องความริษยา					
5.	เรื่องการรู้จักให้อภัย					
6.	เรื่องความพอใจ					
7.	เรื่องความไม่โลภ					
8.	เรื่องความอดทน					
9.	เรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่					

ภาคผนวก ข.
นิทานพื้นบ้าน

1. หลวิชัย-กาวิ

แม่เสื่อกับลูกเสื่อตัวหนึ่งอาศัยอยู่ในถ้ำ วันหนึ่งแม่เสื่อออกไปหากินตามชายป่าจนเพลิน ทิ้งลูกเสื่อให้คนอื่นอยู่ในถ้ำ ลูกเสื่อจึงออกมารอแม่อยู่หน้าถ้ำด้วยความหิว

ขณะนั้นมีแม่โคตัวหนึ่งกับลูกน้อยเดินผ่านมา ลูกเสื่อก็ร้องวิงวอนขอค้ำนมแม่โค แต่แม่โคก็ทำนิ่งเฉยเสียเพราะเห็นว่าเสื่อกับโคเป็นศัตรูกัน

ลูกโคเห็นลูกเสื่ออ่อนวอนแม่ค้ำนมก็นึกสงสาร จึงพูดขอร้องแม่ให้ช่วยชีวิตลูกเสื่อไว้ เพราะลูกเสื่อยังเล็กอยู่

แม่โคจึงยินยอมให้ลูกเสื่อกินนมจนอิ่ม ลูกเสื่อรู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณของโคแม่ลูกทั้งสอง จึงเอ่ยปากชวนให้อยู่ด้วยกัน โดยจะถือว่าแม่โคคือแม่ของตนและลูกโคคือน้อง แต่แม่โคก็บอกว่ายังไม่ไว้ใจแม่ของเสื่อนัก เกรงว่าอาจจะมาทำอันตรายตนและลูกได้

ในที่สุดแม่โคก็ยอมรับปากว่าจะอยู่ด้วย ลูกเสื่อก็บอกให้แม่โคกับลูกโคไปซ่อนอยู่ที่แห่งหนึ่ง รอนกว่าตนได้เจรจากับแม่ก่อน

ครั้นแม่เสื่อกลับมา ลูกเสื่อก็ทำทีเป็นตัดพ้อต่อว่าแม่เสื่อว่าทอดทิ้งตน หากไม่ได้กินนมของแม่โค ป่านนี้ตนก็คงตายไปแล้ว ฉะนั้นแม่จะต้องรับปากสัญญากับลูกว่าแม่ต้องช่วยสนองคุณแม่โคตัวนั้น

แม่เสื่อก็ยอมทุกอย่าง ลูกก็เอาความไปบอกแม่โคให้ทราบ แล้วพาแม่โคกับลูกไปพบแม่เสื่อ และแม่เสื่อได้กระทำสัตย์สัญญาไว้ว่า แม่เสื่อจะไม่คิดร้ายต่อแม่โคกับลูก

ตั้งแต่นั้นมา เสื่อและโคก็อยู่ร่วมกันในถ้ำเลี้ยงสหายและต่างช่วยกันเลี้ยงลูกให้แก่กัน เหมือนเป็นลูกของตนเองทั้งสองฝ่าย

แต่โดยแท้จริงแล้ว วิสัยของเสื่อนั้นเป็นสัตว์เหี้ยมโหดไม่เคยเป็นที่ไว้วางใจของสัตว์อื่นมาก่อน และกับโคแม่ลูกนี้แม่เสื่อก็มิได้รักใคร่โดยสุจริตใจนัก หากแต่ยังมีลูกเป็นเครื่องผูกพันกันอยู่ จึงทำดีแต่ภายนอก แต่ในใจกรุ่นคิดจะหาทางจัดการโคทั้งสองเป็นอาหารของตนตลอดเวลา

ธรรมเนียมการออกหากินของเสือกับนั้นต่างเวลากันคือแม่เสียนั้นออกหากินตั้งแต่เวลา บ่ายและกลับมาสู่ถ้ำเวลาจวนสว่าง ส่วนแม่โคนั้นออกหากินเวลาเช้าตรู่พอตกเย็นก็กลับถ้ำ

ฝ่ายแม่โคนั้นยังไม่ไว้ใจในแม่เสียนัก ฉะนั้นเมื่อถึงเวลาออกหากิน จึงพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ไปทางเดียวกับแม่เสื่อ

ส่วนเวลาที่แม่โคและแม่เสื่อออกไปหากินนั้น ต่างก็ทิ้งลูกของตนไว้ให้อยู่ในถ้ำเป็น เพื่อนหยอกล้อกัน จนนานวันเข้าทั้งลูกเสื่อและลูกโคก็สนิทสนมคุยพี่น้องร่วมสายโลหิตเดียวกัน

อยู่มาวันหนึ่ง ขณะที่แม่โคออกไปหากิน แม่เสื่อก็ถือโอกาสสะกดรอยตามไป และได้เข้าตะครุบแม่โคกินเป็นอาหาร

พอรุ่งขึ้นแม่เสื่อกลับถึงถ้ำลูกเสือกับลูกโคก็ถามถึงแม่โค แต่แม่เสื่อก็ตอบว่าตนเองกับแม่โคออกหากินต่างเวลากันจึงไม่รู้ว่าแม่โคไปหากินทางไหน

ลูกเสือกับลูกโคก็สงสัย ครั้นถึงเวลาบ่ายลูกสัตว์ทั้งสองก็ชวนกันออกติดตามหาแม่โค ในป่า ได้ไปพบซากของแม่โคเหลือจากเสือกินอยู่ไม่ห่างจากถ้ำนัก ก็แน่ใจว่าแม่เสื่อลอบกินแม่โคเสียแล้ว

ลูกสัตว์ทั้งสองต่างก็เสียใจและมีความโกรธแค้นแม่เสื่อมากที่ไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ จึงคิดว่าแม่เสื่อควรจะต้องตายตกไปตามกัน

เมื่อคิดคั่งนั้น ลูกสัตว์ทั้งสองก็กลับไปนอนรอในถ้ำ ครั้นแม่เสื่อกลับมาลูกเสือกับลูกโคทำเป็นแกล้งหิวนม แม่เสื่อไม่รู้ทันก็ลงนอนให้นม ทั้งลูกเสือกับลูกโคจึงช่วยกันรุมทำร้ายแม่เสื่อจนตาย

จากนั้นลูกเสือกับลูกโคก็ชวนกันออกจากถ้ำ เพื่อจะไปหาที่อยู่ใหม่ที่อื่นต่อไป

ครั้นเดินผ่านไปทางหน้าอาศรมของพระฤๅษีคนหนึ่งเข้า พระฤๅษีเห็นสัตว์ทั้งสองซึ่งเคยเป็นศัตรูกัน แต่กลับเดินมาด้วยกันและคบหากันอย่างสนิทสนม รู้สึกแปลกใจมากเมื่อได้ถามดูจึงรู้ความจริงทั้งหมด ก็เกิดความเมตตาถามลูกสัตว์ทั้งสองว่า ถ้าจะชุบให้เป็นมนุษย์จะเอาหรือไม่ เมื่อทั้งสองตอบตกลง พระฤๅษีจึงชุบลูกสัตว์ทั้งสองให้เป็นมนุษย์

ลูกเสื่อนั้นมีชื่อว่า “หลวิชัย” ส่วนลูกโคนั้นมีชื่อว่า “ลาวี” แล้วพระฤๅษีก็สอนวิชาคาถาอาคมต่าง ๆ ให้ทั้งสองคนจนแก่กล้า และได้แนะนำทางให้ทั้งสองออกไปเที่ยวหาเกียรติคุณความดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองในโอกาสข้างหน้า

ทั้งคาวีและหลวิชัยต่างก็รับฟัง และได้ตกลงจะเดินทางไปตามคำแนะนำของพระฤาษี พระฤาษีจึงชุบเครื่องอาภรณ์ครบแต่งพร้อมกับพระขรรค์ให้คนละเล่ม แล้วลอคดวงใจคาวีและ หลวิชัยบรรจุไว้ในพระขรรค์ เพื่อมิให้ใครมาตายและกำชับว่าให้รักษาพระขรรค์นี้ไว้ให้ดี อย่าให้ตกไปอยู่ในมือของศัตรู หลวิชัยและคาวีก็ลาพระฤาษีเดินทางไปตามทิศที่พระฤาษีบอกให้

มีเมืองเมืองหนึ่งชื่อ “จันทบุรี” ผู้เป็นเจ้าของคือ “ท้าวมคธราช” มีมเหสีชื่อ “นางจันทรวดี” มีพระธิดาทรงพระสิริโฉมมากชื่อ “ศรีสุดา”

อยู่มาวันหนึ่ง มียักษ์ร้ายมาสิงสถิตอยู่ที่บึงนอกเมืองคอยดักจับคนที่มาดักน้ำในบึง จนชาวบ้านไม่กล้าเหยียบย่างออกไปนอกเมือง ท้าวมคธราชก็จนปัญญาที่จะจัดการหาคนมาปราบยักษ์ตนนี้ได้

เมื่อหลวิชัยและคาวีเดินทางมาถึงเมืองจันทบุรีก็แวะเข้าไปที่บึง คิดว่าจะไปดักน้ำมา กินและชำระร่างกาย โดยไม่รู้ว่ายักษ์ร้ายอาศัยอยู่ในบึงนั้น และได้ไปพักอยู่ที่ใต้ต้นไทรต้นหนึ่ง

หลวิชัยเหนื่อยอ่อนก็หลับไป แต่คาวีนั้นได้เดินทางเลียบไปที่ขอบบึงเพื่อจะไปดักน้ำ ยักษ์ซึ่งคอยที่อยู่ก็ปรากฏร่างขึ้นหมายจะจับคาวีกินเป็นอาหาร จึงเกิดการต่อสู้กันขึ้น คาวีเอาพระขรรค์ฟันถูกยักษ์ตัวขาดตาย แล้วกลับมาเล่าเรื่องไปรบกับยักษ์ให้หลวิชัยฟัง

ฝ่ายชาวเมืองได้เดินทางมาพบศพยักษ์ก็พากันดีใจ นำความไปกราบทูลท้าวมคธราช ให้ทรงทราบ พระองค์ให้ไปสืบดูว่าใครเป็นผู้ฆ่ายักษ์ตาย จะประทานบำเหน็จให้ พวกอำมาตย์ไปพบหลวิชัย คาวี มีรูปร่างองอาจสง่างามผิวดำจากชาวเมืองทั่ว ๆ ไปจึงสอบถามดู จนได้ความว่าคาวีคือผู้ฆ่ายักษ์ตาย จึงได้ขอเชิญกุมารทั้งสองให้ไปเข้าเฝ้าท้าวมคธราช

ท้าวมคธราชพิจารณาสองกุมารนี้แล้ว เห็นท่วงทีองอาจสง่างาม ดูราวลูกกษัตริย์ต่างเมือง จึงตรัสถามถึงวงศ์ตระกูลและเรื่องราวต่าง ๆ

หลวิชัยก็กราบทูลแต่เพียงว่า ทั้งสองคนเป็นที่น้องกันกำพร้าพ่อแม่ ได้ไปเรียนศิลปศาสตร์จากสำนักพระฤาษีสำเร็จแล้ว ก็เดินทางกลับเมืองมาพักอยู่ที่ริมบึง คาวีน้องชายลงไปดักน้ำในบึงแล้วพบยักษ์ จึงเกิดการต่อสู้กันขึ้นและคาวีได้ฆ่ายักษ์ตาย

ท้าวมคธราชได้ฟังดังนั้นทรงพอพระทัยมาก จึงตรัสแก่คาวีว่า เข้าได้ฆ่ายักษ์ตายครั้งนี้ เสมือนหนึ่งช่วยให้เราและไพร่ฟ้าประชาชนพ้นจากความเดือดร้อน ความดีของเจ้าข้าไม่รู้จะเอาอะไรตอบแทน ข้าขอมอบลูกสาวพร้อมกับตำแหน่งอุปราชให้แก่เจ้า

คาวีกราบทูลว่า น้องไม่ควรจะแสวงหาลาภยศก่อนพี่ชายและถ้าพี่ชายคือหลวิชัยไปพบยักษ์ก็คงจะฆ่ายักษ์ตายเช่นกัน ควรยกความคิดนี้ให้แก่หลวิชัย

ท้าวมคธราชทรงเห็นดีด้วยจึงยกนางศรีสุดาให้แก่หลวิชัยและได้อภิเษกให้เป็นอุปราชอยู่ในเมืองจันทบุรี

ในเวลาต่อมา คาวีนั้นก็ได้ไปรำลาพี่ชายเพื่อออกแสวงหาบ้านเมือง ก่อนจากกันหลวิชัยและคาวีได้เสี้ยงคอกบัวคนละคอก โดยอธิษฐานว่าถ้าคอกบัวของผู้ใดเหี่ยวแห้งลงแสดงว่าผู้นั้นกำลังจะได้รับอันตรายให้อีกฝ่ายหนึ่งไปช่วยเหลือ

คาวีเดินทางไปถึงเมือง ๆ หนึ่งเป็นเมืองร้าง ไม่มีผู้คนก็นึกแปลกใจจึงเดินขึ้นไปบนปราสาทราชมนเทียร เห็นกลองใบหนึ่งลงตุ้ก็มีเสียงไม่ก้องกังวานเหมือนกลองทั่วไป จึงเอาพระขรรค์กรีดหนังกลองออก ก็พบหญิงสาวรูปงามคนหนึ่งนั่งอยู่ข้างใน คาวีจึงช่วยนางออกมาสังเกตเห็นผมของนางงดงามและมีกลิ่นหอมผิดกับหญิงอื่น จึงถามถึงเรื่องราวของนาง

นางเล่าว่า นางชื่อ “จันทสุดา” เป็นธิดาของ “ท้าวพรหมจักร” แห่งเมือง “จันทนคร” เหตุที่นางเข้าไปอยู่ในกลองก็เพราะว่ามีนกอินทรีตัวเมียคู่หนึ่งมาโฉบเอาผู้คนไปกินเป็นจำนวนมาก พ่อแม่ของนางจึงซ่อนตัวนางไว้ในกลอง

คาวีได้นำพินมาสูมไฟ นกอินทรีเห็นเข้าจึงบินมาหมายจะกินคนเช่นเคย คาวีเข้าต่อสู้และเอาพระขรรค์ฆ่านกอินทรีตาย คาวีก็ได้เป็นกษัตริย์ปกครองเมืองจันทนคร

ครั้นถึงวันสงกรานต์ พระคาวีชวนนางจันทสุดาลงสรงน้ำชำระกายตามประเพณี แล้วเก็บเอาเส้นผมใส่ผอบปล่อยให้ลอยน้ำไป

มีเมืองเมืองหนึ่ง ชื่อ “พัทรวิชัย” ซึ่งมี “ท้าวสันนุราช” ทรงเป็นกษัตริย์ปกครองเมือง วันหนึ่งพระองค์เสด็จลงสรงน้ำในแม่น้ำพบผอบลอยน้ำมา เมื่อเปิดผอบก็ทอดพระเนตรเห็นเส้นผมทองของนางจันทสุดามีกลิ่นหอม ท้าวสันนุราชทรงหลงใหลในกลิ่นผมนั้น ได้ทรงรับสั่งให้หาว่า ถ้าใครสามารถนำนางที่ผมหอมนี้มาได้จะมอบสมบัติให้กึ่งหนึ่ง

ยายเฒ่าทัศประสาทซึ่งเป็นข้าบริวารของท้าวสันนุราชอาสาไปรับตัวนางจันทสุดามาให้ท้าวสันนุราช เมื่อถึงเมืองจันทนครแล้ว ยายเฒ่าในฐานะข้าเก่าของท้าวพรหมจักรก็ได้เข้าไปอยู่กับนางจันทสุดาโดยทำหน้าที่เป็นผู้คอยรับใช้

ยายเฒ่าทัศประสาทได้หลอกลวงความลับเกี่ยวกับพระขรรค์ของคาวีจากนางจันทสุดาจนได้ความว่าพระขรรค์เล่มนี้คาวีได้ออกหัวใจไว้ในพระขรรค์ เมื่อใดพระขรรค์ถูกไฟไหม้พระคาวีจะต้องตาย

ยายเฒ่าได้กราบทูลให้พระคาวีทำพิธีสงฆ์บูชาภิเษก (นำโรคพระเศียรในงานราชาภิเษก) และขณะสร่งน่านนั้นยายเฒ่าได้ขอให้พระคาวีถอดพระขรรค์ฝากไว้กับตน เมื่อได้โอกาสเหมาะยายเฒ่าจึงนำพระขรรค์ไปเผาไฟ ทันใดนั้นพระคาวีก็สิ้นพระชนม์

ยายเฒ่าได้นำนางจันทสุดาไปถวายท้าวสันนุราช แต่ท้าวสันนุราชเข้าใกล้ตัวนางไม่ได้ เพราะตัวนางร้อนคังไฟ

ฝ่ายพระหลวิชัยเกิดสังหรณ์ใจ จึงเสด็จไปทอดพระเนตรคอกบัวที่เสี่ยงทายไว้ เห็นคอกบัวเหี่ยวแห้ง จึงเสด็จออกจากเมืองตามหาพระคาวี เมื่อเสด็จเข้าเมืองจันทนครก็ทอดพระเนตรเห็นพระขรรค์ของน้องคาวีอยู่ในกองถ่านเพียงแต่หมองดำไปเท่านั้นก็รู้ได้ทันทีว่าน้องคาวีคงยังไม่ตาย

เมื่อพบพระคาวีนอนสิ้นสติอยู่ จึงตั้งจิตอธิษฐานขอให้พระอาจารย์ฤาษีได้มาช่วยชีวิตพระคาวีด้วย พระองค์ทรงจัดพระขรรค์เงินเป็นเงาเหมือนเดิม แล้วเอาน้ำชำระล้างจนสะอาด ทันใดนั้นพระคาวีก็ฟื้นขึ้น เล่าเรื่องให้พระหลวิชัยฟังทุกประการ ทั้งสองพระองค์ออกติดตามนางจันทสุดา โดยพระหลวิชัยปลอมเป็นพระฤาษี ส่วนพระคาวีเป็นคู่กตาเข้าไปอยู่ในขามพระฤาษี

เมื่อเดินทางถึงเมืองพัทรวลัย ก็มีเสนาออกมาป่าวประกาศหาผู้วิเศษไปชุบตัวท้าวสันนุราชให้เป็นหนุ่ม พระฤาษีหลวิชัยจึงอาสาเข้าไปชุบตัว โดยออกอุบายว่าการทำพิธีต้องทำกันเพียง 2 คน ใช้ม่านกัน 7 ชั้น พร้อมชุดหลุมสุมไฟเป็นกองเพลิงไว้ แล้วให้ท้าวสันนุราชนั่งหันพระพักตร์เข้าหากองเพลิงนั้น

พิธีก็เริ่มขึ้น โดยพระฤาษีหลวิชัยได้ผลักรูปปั้นขี้ผึ้งลงไปในกองเพลิง แล้วล้วงเอาพระคาวีออกมาจากขาม มานั่งแทนรูปปั้น ท้าวสันนุราชเห็นก็พอใจมากจึงนั่งพนมหัตถ์หลับพระเนตรนิ่ง พระฤาษีหลวิชัยจึงผลักท้าวสันนุราชตกลงไปในกองเพลิงสิ้นพระชนม์ทันที

ต่อจากนั้นก็ให้พระคาวีแต่งเครื่องทรงท้าวสันนุราช พวกสนมกำนัล เสนาอำมาตย์ต่างออกมาต้อนรับด้วยความยินดี พระคาวีได้พบกับนางจันทสุดาทั้งสองต่างเล่าเรื่องราวสู่กันฟังและได้ปกครองเมืองเป็นสุขสืบมา

2. ปลาบู่ทอง

วันหนึ่งพ่อของนางเอื้อกับแม่นางเอื้อไปทอดปลาในทะเล ทอดที่ไรก็ได้แต่ปลาบู่ ปลาบู่ทุกทีเลยแม่นางเอื้อนั้นก็ปล่อยหมด ทอดตั้งนานแล้ว หัวก็มาขอดูปลา ก็ไม่มีทีนึ่กเคื่อง เมียวว่า ปล่อยปลาหมด ก็ดิบเมียดกน้ำตาย ที่นี้กลับบ้านนางเอื้อก็ถามพ่อ แม่อยู่ไหนเล่า ก็เลยบอกว่าแม่เืองตกน้ำตายแล้ว นางเอื้อก็เสียวอกเสียวใจไปเลี้ยงควาย เย็นมาอาบน้ำ แม่ตายกลายเป็นปลาบู่มาเคล่าแจ่งเคล่าขาเอื้ออยู่เรื่อยเลย บอกลูกว่าแม่ตกน้ำตายซะแล้ว พ่อเจ้าดิบแม่จมน้ำตายไป แม่ก็เลยเกิดมาเป็นปลาบู่อยู่ใกล้ ๆ ลูก ที่นี้บอกให้ลูกร่อนรำอ่อน ๆ ไปให้กิน ตกเวลาเย็นนางเอื้อไปเลี้ยงควายกลับมาก็เอารำอ่อน ๆ ที่ร่อนมาให้แม่ปลาบู่กินทุกวัน เวลาร่อนก็บอกว่า แม่ปลาบู่ทองคำมากินรำของลูกอ่อน ๆ แม่ปลาบู่ก็มา มาบอกทุกวัน ๆ มีแม่เลี้ยงกับน้องเลี้ยงอีก ชื่อนางอ้าย นางอี ก็มากอยแอบดูนางเอื้ออยู่เรื่อย ๆ มาแอบดูทุกวันเลย ก็รู้ว่าแม่นางเอื้อเป็นปลาบู่ทอง

วันหนึ่งนางเอื้อไม่อยู่ นางอีก็มากอยดูนางเอื้อ พอยู่มานางอีเขาก็เอารำมาล่อให้ปลาบู่กิน ก็มาพูดเหมือนนางเอื้อว่า แม่ปลาบู่ทองคำมากินรำของลูกอ่อน ๆ แม่ปลาบู่ก็ไม่รู้คิดว่าลูกก็มากินรำ ก็เอารำมาล่อมาแกง กะจะไม่ให้นางเอื้อรู้ มาทำไว้เกล็ดก็ไม่ให้ร่วงเลย ผลสุดท้ายเกล็ดร่วงไปสองเกล็ด เบ็ดก็ใช้เข้าไว้ ที่นี้นางเอื้อกลับมาหาแม่ไม่เจอก็มาร้องไห้ร้องห่ม ที่นี้ก็มาถามเบ็ด ถามไก่อ่ เบ็ดก็บอกว่า นางอ้ายเขาเอามากินซะแล้ว ทำเกล็ดร่วงแล้วนี้ฉันคาบเกล็ดไว้ให้เนี่ย นางเอื้อก็เลยเอาเกล็ดไปปลุก ไปเลี้ยงควายก็ปลุกไว้ที่เลี้ยงควายก็เกิดขึ้นเป็นต้นมะเขือ ไปเลี้ยงควายก็ไปหลงไหลต้นมะเขือ ไปพูดเล่นอยู่กับต้นมะเขือเรื่อยเลย แม่เกิดเป็นต้นมะเขือที่ปลุกเข้าไว้

ที่นี้นางอ้ายคอยตามอิจจาเขาก็ไปดู ก็รู้ว่าแม่นางเอื้อไปเกิดเป็นต้นมะเขือก็ไปถอนเอาลูกไปกินหมดเลย กะจะไม่ให้ใครรู้ พอดีเม็ดหล่นไปอีก 2 เม็ด นางเอื้อไปเลี้ยงควายกลับมา ก็ไม่เห็นต้นมะเขือ ก็กลับมาถามเบ็ดถามไก่อ่ที่บ้าน เบ็ดก็บอกว่านางอ้ายนางอีเขาถอนออกมากินซะแล้วละ เขาทำเม็ดหล่นไว้ 2 เม็ด ฉันเก็บไว้ให้เนี่ย ที่นี้นางเอื้อก็เอาเม็ดไปปลุก ก็ขึ้นเป็นต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองมา 2 ต้นเลย ที่นี้โพธิ์เงินโพธิ์ทองก็งามวันงามคืน ไปเลี้ยงควายก็ไปชมต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองของแม่ แม่เกิดเป็นโพธิ์เงินโพธิ์ทองก็เกิดลมพัดเสียงคังกรังกร่าง คังไป

จนถึงในวัง ถึงท้าวพรหมทัตรู้เข้าก็ถามพวกอำมาตย์เสนาข้าราชกรว่า ต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทอง เนี่ยมันอยู่ตรงไหน ลมพัดมันดัง เขาก็บอกว่ามันอยู่กลางทุ่งนา ที่นี้ก็เสด็จมาดู มาเห็นเข้าก็ชอบใจ ก็เกิดจะถอนไป ถอนยังงี้ก็ไม่ขึ้น ที่นี้ถามเด็กเลี้ยงควายว่ามันเป็นของใครต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองเนี่ย ก็บอกว่าเป็นของนางเอื้อย ที่นี้เขาก็ไปตามนางเอื้อยมา เขาก็ขอไปปลูกในวัง ไปปลูกไว้เป็นของสวयงามอยู่ในวัง ที่นี้นางเอื้อยก็บอกว่าไม่ได้เขาก็บอกว่าจะขอตัวนางเอื้อยไปด้วย ก็เกิดยินยอมพร้อมใจ เขาก็ไปอ้อนวอนไปพูดกับต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทอง นี่ท้าวพรหมทัตเขาจะมารับไปอยู่ในเมืองแล้ว ก็จะให้แม่เนี่ยยินยอมพร้อมใจ พูดแล้วก็เอามือไปซ่อนเข้า ต้นมันก็ขึ้นมา ก็รับเอานางเอื้อยเข้าไปอยู่ในวังด้วย พร้อมกับต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองก็ปลูกไว้กลางแจ้ง

ที่นี้นางเอื้อยนางอำมาตย์มันคิดอิจฉานางเอื้อย ก็ใช้ให้คนแถวบ้านไปบอกให้นางเอื้อยมาเยี่ยมพ่อสักหน่อย พ่อเจ็บหนัก ที่นี้ท้าวพรหมทัตเขาก็จะแห่โหมขมนามา ยกขบวนจะมาเยี่ยมพ่อตา ที่นี้ก็บอกว่าหมอสั่งห้ามไม่ให้ไปมาก ให้ไปนางเอื้อยคนเดียว ที่นี้นางเอื้อยก็ไปคนเดียว ไปถึงบ้านเขาก็มีตะพานข้ามไปหาพ่อ ที่ตะพานนั้นเขาทำเป็นตะพานหกเข้าไว้ ที่นี้ก็ตั้งกะทะน้ำร้อนเอาไว้เลย กะว่าข้ามไปที่ตกกะทะน้ำร้อนตาย กะจะคัมตอนจะข้ามไป นางเอื้อยก็บอกมาก่อนจะข้ามไปให้ถอดเสื้อผ้าเครื่องประดับประดาออกเสียก่อน ให้ไปแต่ตัว นางก็ถอดเอาไว้แล้วก็เลยข้ามไป ตะพานหกก็เลยตกกะทะ นางเอื้อยก็ตาย นางเอื้อยก็เลยแต่งตัวแทนไปเลย รูปร่างที่น้องพ่อคนเดียวแต่คนละแม่จะเหมือน ๆ กัน ก็แต่งตัวไปหาท้าวพรหมทัตเลย แปลงเป็นเมียไปเลย แปลงเป็นนางเอื้อยไป ที่นี้จริตกิริยามารยาทมันไม่เหมือนเมียเก่า ท้าวพรหมทัตก็สงสัย เอ๊ะทำไมไม่เหมือนแต่เก่าก่อน เดียวนี้มีมารยาทกิริยาว่าไม่เหมือนกะคนเก่าเลย แต่ก็ไม่รู้จะทำยังไงก็ได้สงสัยไปยังนั่นเอง

ต่อมานางเอื้อยก็เกิดมาเป็นนกแขกเต้า ก็บินเข้าไปในวัง ไปเกาะที่ต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทอง ขณะที่นางเอื้อยตายต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองก็เหี่ยวเฉา ท้าวพรหมทัตก็ไม่รู้ว่าเมียตาย ก็คิดว่านางเอื้อยเป็นเมียอยู่นั่นแหละ ที่นี้ไปเกาะที่ต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองไปร้องต่อว่าท้าวพรหมทัตนะ ท้าวพรหมทัตก็เอ๊ะทำไมนกร้องคัดค้านต่อว่าก็สงสัย สงสารนกรก็จับมาเลี้ยงเอาไว้ ใส่ไว้ในกรงทอง เลยต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองก็สีสาดสีขึ้นมา ก็หลงไหลไซ้ชอนนกแขกเต้าจึงเลย ไม่ได้เป็นอันกินอันนอน

วันหนึ่งท้าวพรหมทัตไปคล้องช้างที่ป่า ที่นี้อยู่ทางนี้นางอีกกลัวจะรู้ความจริงเข้า จึงบอกกับนางสนมสาวใช้พวกแม่ครัวว่า แพ้ท้องอยากจะกินแกงนกแขกเต้า ให้แม่ครัวไปจับนกแขกเต้ามาฆ่า แม่ครัวก็จับมาตอนนอนอย่างคิเลย ก็มาวางไว้ ก็ไปหาเครื่องแกงมาแกง กลับมาห่านกไม่เห็น นกแขกเต้ากระเสือกกระสนยังไม่ตายก็ตกไปอยู่ใต้ถุน คลานไปอยู่ในรูหนู ที่นี้แม่ครัวมาไม่เห็นก็รีบไปตลาดไปเอานกอื่นมาแกงให้กิน นางอีกก็คิดว่านกแขกเต้าสมใจ ที่นี้ผู้กลับมาจากคล้องช้าง ก็มาถามห่านกแขกเต้า ก็ไม่มีใครรู้ใครเห็น ผู้ที่โสภณเสียใจไม่รู้จะทำอย่างไร ต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองก็เหี่ยวเฉา จะเอาผิดกะใครก็ได้

ที่นี้เข้าไปอยู่กะหนู ก็บอกหนูว่าฉันจะไปแล้ว อยู่ที่นี่อันตราย หนูก็ตามใจพานกแขกเต้าไปส่ง เวลาจะไปหนูก็สั่งนกแขกเต้าว่า “หนูน้องร้องส่ง เจ้าทองร้อยชั่ง ระวังระไว จะมกเขม้นแผ่นดินพลัดเร็วไว แคล้วคลาดจากภัย ให้ไปจงดี” เขาก็ไปเรื่อย ไปถึงก็ไปเจอจู ูรจัด จะกินนกแขกเต้า มีนกเหยี่ยวมาเฉี่ยว โฉบเอางูไปซะอีก นกแขกเต้าก็เลยรอดไปได้ กระเซอะกระเซิง ไปถึงฤๅษี ฤๅษีเขาก็เห็นนกแขกเต้ามา ทุกข์ทุเลมาก็สงสาร ก็เลยชุบขึ้นเป็นสาวสวย ชุบให้เป็นคน ชุบลูกให้คนหนึ่ง ก็อยู่กะฤๅษีมานาน ที่นี้ลูกก็ออกเก็บผลหมากรากไม้ ดอกไม้มาร้อยพวงมาลาทุกวัน ๆ

อยู่มาวันหนึ่งคิดถึงผู้ขึ้นมาที่ร้อยพวงมาลาว่า อีพวงนั้นได้ตกกะทะน้ำร้อนตาย อีพวงหนึ่งนั้นได้ตายเกิดเป็นนกแขกเต้า และอีกพวงหนึ่งนั้นก็แม่ครัวจับเอานกแขกเต้าไปฆ่าแกงกิน แล้วพวงหนึ่งนกแขกเต้าก็ได้คืนรนตกไปอาศัยหนูอยู่ อยู่มาก็ลาจากหนูมาอยู่กับฤๅษี ก็ใช้ให้ลูกชายไปในวัง ให้ไปหาท้าวพรหมทัต ท้าวพรหมทัตเห็นพวงมาลาอ่านดูก็รู้ว่าเมียตัว

ที่นี้ก็บอกพวกทหารเสนาข้าราชการ ยกกองทัพไพร่พลมารับเมียกลับบ้านจะฆ่านางอื่นางเอื้อยก็บอกว่า อย่าไปฆ่าเขาเลยปล่อยเขาไปเถอะ แล้แต่เวรแต่กรรม ที่นี้ผู้ก็เลยขอม เอ้าไม่ฆ่าก็ไม่ฆ่า เขาเลยปล่อยให้เขาไปในห้องใต้ดิน ที่นี้นางอีกก็นึกเสียใจตัวเองก็กินยาตายเลย เขาก็เอามาหั่นสับเป็นปลาร้า ใส่ไหส่งไปให้แม่นางอีก ที่นี้น้องสาวนางอีหุงข้าวหลนปลาร้าที่ไปปลาร้าก็เค็ยคณึ ๆ เหมือนเนื้อที่จริง ๆ นะแม่

3. พระรอดเสน

ในกาลก่อนมีเศรษฐีคนหนึ่งชื่อว่า “นนท์” เป็นผู้ไม่มีลูกจึงนำกล้วยสิบสองหวีไปถวายพระ พร้อมกับบอชญาณขอลูก ต่อจากนั้นภรรยาเศรษฐีก็มีลูกเป็นหญิงถึงสิบสองคน น้องคนสุดท้องชื่อว่า “นางเกา”

สองคนผิวเมียได้เลี้ยงลูกหญิงทั้งสิบสองคนนั้นจนสิ้นเนื้อประดาตัว ภายหลังนนท์เศรษฐีจึงตัดสินใจนำลูกหญิงทั้งสิบสองคนนั้นใส่เกวียนไปปล่อยทิ้งเสียที่ในป่า

ส่วนนางทั้งสิบสองคนนั้นก็เที่ยวตามหาบิดาไปในที่ต่าง ๆ จนไปถึงสวนของนางยักษ์ชื่อ “สนธมาร” แห่งเมือง “คชปุรนคร” นางยักษ์เห็นนางสิบสองซัดเซมาเช่นนั้นก็มีจิตรักใคร่จึงพาไปเลี้ยงไว้เหมือนลูกสาวทั้งสิบสองคน

วันหนึ่งพี่สาวใหญ่เห็นนางยักษ์กินเนื้อคน จึงบอกแก่น้องทุกคนว่า “พวกเราพากันมาอยู่ในสำนักของยักษ์เป็นแม่แท้”

พวกน้องสาวได้ฟังก็ตกใจกลัว ครั้นเวลานางยักษ์ไม่อยู่ที่พากันหนีไปทั้งสิบสองคน เมื่อนางยักษ์กลับมาไม่เห็นนางสิบสองก็คิดตามไป นางสิบสองได้หนีคั้นคั้นไปจนถึงเมือง “กุกคารนคร” ซึ่งเจ้าเมืองทรงพระนามว่า “พระเจ้ารณสิทธิ์”

วันหนึ่งนางค่อมทาสีของพระเจ้ารณสิทธิ์ออกไปตักน้ำ ได้แลเห็นนางสิบสองคนนั่งอยู่บนต้นไม้ใหญ่ มีรัศมีงดงามก็มีความประหลาดใจมาก จึงกลับมากราบทูลพระเจ้ารณสิทธิ์

พระเจ้ารณสิทธิ์จึงเสด็จออกจากพระนคร เมื่อทอดพระเนตรเห็นนางสิบสองมีรูปโฉมงดงาม จึงโปรดให้นำอมารับเข้าไปยังพระนคร แล้วจัดการอภิเษกให้เป็นมเหสีทั้งสิบสองคน

ส่วนนางยักษ์สนธมาร เมื่อทราบว่านางสิบสองซึ่งหนีไปนั้นได้เป็นมเหสีของพระเจ้ารณสิทธิ์ก็มีความเคืองแค้นยิ่งนัก จึงสำแดงฤทธิ์รื้อออกจากเมืองของตนไปยังเมืองกุกคารนคร แล้วแปลงกายเป็นหญิงงามมีรูปโฉมสะสวยยิ่งนัก แล้วขึ้นไปอยู่บนต้นไม้

พระเจ้ารณสิทธิ์ได้ทรงทราบจากนางค่อม ว่ามีนางเทพธิดามาสถิตอยู่บนต้นไม้ก็รีบเสด็จไปยังต้นไม้ที่นั่น ทอดพระเนตรเห็นนางแปลงมีรูปโฉมงดงามยิ่งกว่านางสิบสอง จึงจัดวอทองออกมารับนางเข้าไปในพระราชวังแล้วจัดการอภิเษกให้เป็นอัครมเหสี

นางสนธมารนั้นมีใจปองร้ายนางสิบสองอยู่ ครั้นได้โอกาสจึงแกล้งทำเป็นไข่นอนครวญครางอยู่บนแท่นบรรทม พระเจ้ารณสิทธิ์เสด็จมาทรงเยี่ยมนาง นางจึงแสร์กราบบังคม

ทูลว่า “หม่อมฉันนี้ป่วยหนักมาก จะนำโอสถขนานใดมารักษาคงไม่หาย ถ้าโปรดควักลูกตานั้นางสิบสอง ออกเสียเมื่อนั้นแหละอาการไข้กี้จะหายได้เป็นปกติ”

พระเจ้ารพิทธรได้ฟังดังนั้น ด้วยความหลงรักนางสนมมารจึงทรงยินยอมตาม นางสนมมารจึงจัดการควักลูกตาทั้งคู่ของนางสิบสองเสียสิ้น เว้นไว้แต่น้องสุดท้องคือนางเกาซึ่งควักลูกตาออกได้เพียงข้างเดียว ครั้นแล้วนางก็เอาลูกตาทั้งหมดไปฝากนางเมรีผู้เป็นธิดาของนางซึ่งอยู่ที่เมืองคชปุรนครไว้ ส่วนนางสิบสองนั้นได้ถูกนำตัวไปกักขังไว้ในอุโมงค์แห่งหนึ่ง

ต่อมานางทั้งสิบสองคนก็คลอดบุตรออกมา แต่ด้วยความอดอยาก นางได้ฉีกเนื้อบุตรกินเพื่อประทังชีวิต ส่วนนางเกานั้นตาบอดข้างเดียวได้พยายามถนอมเลี้ยงบุตรของนางจนเติบโตใหญ่ให้ชื่อว่า “พระรตเสน” หรือ “พระรต”

เมื่อพระรตเสนเจริญวัยขึ้นและรู้เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งหมดจากมารดา ก็หาทางเล็ดลอดออกจากอุโมงค์ ไปเที่ยวเล่นต่อรองพนันขันไก่ โดยได้ข่าวห้อมมาเลี้ยงมารดาและป้าของคนทุก ๆ วัน จนเรื่องทราบไปถึงพระกรรมของพระเจ้ารพิทธร จึงรับสั่งให้อำมาตย์นำตัวพระรตเสนเข้าเฝ้า

ฝ่ายนางสนมมาร เมื่อรู้ว่าพระรตเสนเป็นพระโอรสของพระเจ้ารพิทธรก็มีความหวาดกลัวว่าในไม่ช้า พระสวามีคงจะรู้ถึงความชั่วของนาง จึงสร้างทำอุบายเป็นไข่อีกเหมือนเดิม และได้กราบทูลต่อพระเจ้ารพิทธรว่า “ยาที่จะรักษาโรคของหม่อมฉันให้หายนั้น มีอยู่ในเมืองคชปุร นคร ถ้าหม่อมฉันได้ข้านั้นมารับประทานแล้ว โรคคงหายเป็นแน่แท้”

เมื่อพระเจ้ารพิทธรทรงได้ฟังดังนั้นก็คิดพระทัยให้อำมาตย์ไปเที่ยวป่าวประกาศหาผู้อาสาไปนำเอายายังเมืองคชปุรนคร แต่ก็หาผู้ใดอาสาไปไม่นางสนมมารจึงกราบทูลว่า “หม่อมฉันทราบอยู่ว่า ไม่มีมนุษย์ผู้ใดที่จะไปเอายานั้นมาได้ นอกจากพระรตเสนกุมารผู้มีบุญบารมีเท่านั้น ขอพระองค์จงมีรับสั่งให้พระรตเสนไปเถิด คงจะสำเร็จผลเป็นแน่แท้”

พระเจ้ารพิทธรทรงเห็นด้วย และได้ครัสกลี้ยกล่อมจนพระรตเสนยอมอาสาไปเอายาก่อนไปพระรตเสนได้ฝากพระบิดาให้ทรงดูแลแม่และป้าของตนด้วย

พระรตเสนมีม้าชื่อ “พาสี” เป็นพาหนะในการเดินทางก่อนออกเดินทางได้เข้าเฝ้านางสนมมาร นางได้บอกชื่อยาให้ว่าชื่อ “มะม่วงไม่รู้หาว มะนาวไม่รู้โห่” พร้อมฝากหนังสือให้ถือไปให้ยักษ์เมืองคชปุรนคร เพื่อให้ช่วยหายาให้ตามประสงค์

พระรตเสนเอาหนังสือผูกคอมาแล้วออกเดินทาง ในไม่ช้าก็ถึงอาศรมพระฤาษีจึงลงจากหลังม้าแล้วปล่อยม้าให้กินหญ้า ส่วนตนเองเข้าไปพักในที่ใกล้อาศรมแล้วนอนหลับไป

ฝ่ายพระฤๅษีเห็นม้่ากั้่กั้่ประหลาดใจ จึงเดินเข้าไปดูแลเห็นหนังสือผูกค้อม้าอยู่ จึงหยิบคลื่ออกดูในหนังสือนั้นมีความว่า “เจ้า เมรี ลูกรักของแม่ แม่ได้ส่งลาภมาให้เจ้า คือพระรลดเสนกุมารผู้ถือหนังสือนี้ ถ้าถึงกลางวันเจ้าจงกินกลางวัน และถ้าถึงกลางคืนเจ้าจงกินกลางคืนเถิด”

พระฤๅษีจึงคิดจะช่วยพระรลดเสนให้รอดพ้นอันตรายจึงแปลงหนังสือเสียใหม่ว่า “เจ้า เมรีลูกรักของแม่ แม่ได้ส่งลาภมาให้เจ้า คือพระรลดเสนกุมารผู้ถือหนังสือนี้ ถ้ามาถึงกลางวันเจ้าจงรับกลางวัน ถ้าถึงกลางคืน เจ้าจงรับกลางคืน”

พระฤๅษีได้เดินไปปลุกพระรลดเสนให้ตื่นขึ้น เมื่อสนทนากันรู้เรื่องทั้งหมดแล้ว พระรลดเสนก็เดินทางต่อไปจนถึงเมืองยักษ์ พระรลดเสนได้แก้หนังสือที่ผูกค้อม้าออกแล้วขว้างไป พวกเสนายักษ์รีบรับหนังสือนั้นคลื่ออกอ่านครู้ความแล้วก็เชิญพระรลดเสนเข้าไปในเมือง

ส่วนนางเมรีมีความยินดียิ่งนัก รีบออกมารับพระรลดเสนพอบหน้าก็เกิดความรักใคร่ จึงเชิญให้ไปพักในปราสาทแล้วนางก็ให้จัดการ ราชากิเชกพระรลดเสนเป็นพระเจ้าแผ่นดินและอภิเษกนางเป็นมเหสี ครอบครองสมบัติในคชปุรนคร

ครั้นเวลาล่วงมาได้เจ็ดเดือน พาสีเห็นพระรลดเสนนั่งเฉยอยู่ จึงเตือนให้เสด็จกลับไปหาพระมารดา พระรลดเสนจึงแกล้งทำเป็นประชวร นางเมรีจึงชวนเสด็จประพาสอุทยานเพื่อให้ทรงเบิกบานพระทัย เมื่อเสด็จกลับมาถึงพระนครก็จัดเลี้ยงพระกระยาหาร พระรลดเสนได้ให้นางเมรีเสวยสุราจนเมามายครองสติไม่ได้ แล้วทรงจูงนางเมรีเที่ยวทอดพระเนตรสิ่งของต่าง ๆ ในปราสาท

นางเมรีได้อธิบายให้พระรลดเสนฟังถึงสรรพคุณของห่อต่าง ๆ ว่า “ห่อนี้เป็นลูกตาของนางสิบสอง ห่อนี้เป็นยาพิษสำหรับรักษาตา ห่อนี้ถ้าไปรยลงไปจะเกิดเป็นภูเขา ห่อนี้เป็นป่า ห่อนี้เป็นลม ห่อนี้เป็นไฟ ห่อนี้เป็นฝน ห่อนี้เป็นเมฆ และห่อนี้บันดาลให้เป็นแม่น้ำใหญ่”

พระรลดเสนได้ฟังคังนั้นก็ทรงยินดียิ่งนัก เมื่อนางเมรีหลับจึงได้ไปหยิบเอาห่อลูกตาและห่อยาเหล่านั้น แล้วรีบทรงม้าหนีไปในคืนนั้น

พอรุ่งเช้านางเมรีตื่นขึ้น ไม่เห็นพระรลดเสนก็ตกใจเที่ยวค้นหาจนทั่วก็ไม่พบ ก็รู้แน่ว่าพระองค์หนีไป นางจึงตรัสสั่งให้เกณฑ์ไพร่พลรีบออกติดตามพระสวามี ในไม่ช้าก็ติดตามไปทันพระรลดเสนเห็นเมรีมาใกล้มากจึงหยิบเอาห่อหนึ่งมาไปรยลงก็บังเกิดเป็นภูเขาขวางหน้ากองทัพไว้ แต่นางก็พยายามติดตามต่อไปพระรลดเสนก็เอาห่ออื่น ๆ ไปรยลงไปที่ละห่อ ก็บังเกิดเป็นเครื่องกีดกันต่าง ๆ จนถึงห่อสุดท้ายเกิดเป็นแม่น้ำใหญ่

นางเมรีหุดคูพระรตเสนประทับอยู่ที่ฝั่งโน้น พลากรบาทพูลว่า “พระสวามีที่รัก เสียแรงที่หม่อมฉันมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ ขอมทำทุกอย่างเพื่อพระองค์ ชีวิตนี้หม่อมฉันขอถวายแด่พระองค์ พระองค์ช่างไม่ทรงพระกรุณาหม่อมฉันเลย ถ้าหม่อมฉันมิได้เสด็จไปกับพระองค์แล้ว หม่อมฉันจะขอตายอยู่ที่นี้”

แล้วนางก็ทรงกระกรแสง รำพึงรำพันทูลพระสวามีต่าง ๆ นานา แต่ก็หาได้รับคำตอบจากพระสวามีไม่ ในที่สุดนางจึงยกหัตถ์ขึ้นตั้งสัจอธิษฐานว่า “ชาตินี้ฉันยอมตามพี่ไป ชาติใหม่ให้พี่ตามน้องบ้าง และขอให้น้องได้อยู่ร่วมกับพี่ทุกชาติไป”

พระรตเสนหุดฟังนางรำพันอยู่ฝั่งโน้น ก็บังเกิดความสงสาร ทรงกรแสงอาลัยถึงนาง แต่อดส่ำหือคกลั้นด้วยความกตัญญูในพระมารดา และได้ตรัสตอบไปว่า “น้องเมรีที่รักของพี่ น้องมีพระคุณต่อพี่มากเหลือเกินพี่รักน้องมาก แต่พี่มีความจำเป็นต้องกลับไปตอบสนองคุณพระมารดาผู้บังเกิดเกล้าของพี่ก่อน พี่จึงต้องขอลาน้องไป หวังว่าภายหน้าเราทั้งสองคงจะได้อยู่เป็นคู่ครองกันตลอดไป”

ครั้นแล้วก็ทรงหักใจขับม้ารีบเสด็จไปโดยเร็ว ส่วนนางเมรีเมื่อเห็นพระรตเสนลับพระนครไปแล้ว ก็ทรงกรแสงเสียพระทัยจนสิ้นชีพ อยู่ ณ ฝั่งแม่น้ำนั่นเอง

ส่วนนางยักษ์สนธมาร เมื่อรู้ว่าพระรตเสนกลับมาก็มีความเสียใจมาก และขาดใจตายอยู่บนปราสาทของนางนั่นเอง

ฝ่ายพระรตเสนนั้น เมื่อเสด็จกลับมาถึงพระนครแล้วก็นำลูกตามาใส่ให้มารดา และป้าทั้งสิบเอ็ดคน แล้วใส่ยาทิพย์ให้ จนดวงตาของทุกคนกลับดีดังเดิมจากนั้นก็พามารดาและป้าเข้าเฝ้าพระบิดา และทรงเล่าเรื่องทั้งหมดให้พระบิดาฟัง พระรตสิทธ์ทรงขอโทษพระมเหสีที่พระองค์ได้หลงผิดไปและกริ้วนางสนธมารยิ่งนัก แต่เมื่อทราบข่าวนางสนธมารเสียชีวิตแล้ว จึงคลายความพิโรธ

ภายหลังจึงมีรับสั่งให้จัดการราชาภิเษกพระรตเสนขึ้นเป็นกษัตริย์ ครอบครองราชสมบัติแทนพระองค์ต่อไป

4. พระสุรณกับมโนราห์

มีเมืองอยู่เมืองหนึ่ง ชื่อเมืองเจ้าพระยาสุรสีห์ มีลูกชายชื่อพระสุรณ และมีอำมาตย์อยู่หนึ่งคน อำมาตย์มีลูกสาวชื่อ วรรณิการ์ และต้องการให้ลูกสาวแต่งงานกับพระสุรณ แต่พระสุรณไม่ยอมแต่งงานด้วยขอท่องเที่ยวไปก่อนเพราะอายุน้อย

มีพรานป่าคนหนึ่งเที่ยวล่าสัตว์อยู่ในป่า ได้พญานาคแปลงกายเป็นชายหนุ่มจึงได้ถามว่า เจ้าหนุ่มไปยังใงมายังใงถึงได้มาอยู่ในป่า เจ้าพญานาคแปลงก็ตอบว่าตนเองอาศัยอยู่ในบ่อ แต่ถูกพราหมณ์แก่งเสกน้ำให้ร้อน ทำให้ตนอยู่ไม่ได้ต้องขึ้นมาอยู่บนบก มาพบพรานแล้วก็ขอร้องให้ช่วยให้พาไปให้พ้นจากบ่อ พรานบุญก็เลยถามขึ้นว่า เจ้าเป็นนาคแล้วมาบอกเรา เราเป็นมนุษย์เจ้าเป็นอะไรแน่ พญานาคจึงแปลงร่างจากคนเป็นพญานาคอย่างเก่า พรานบุญก็เชื่อแล้วถามว่า สระน้ำที่ว่าอยู่ที่ไหน พญานาคจึงพาไป พรานบุญก็แลเห็นพราหมณ์กำลังเสกน้ำในบ่อให้เดือด จึงยอมเข้าไปข้างหลัง แล้วเอาขวานทุบที่คอพราหมณ์ตาย พญานาคจึงชวนพรานให้ลงไปใต้บาดาล ไปชมที่อยู่ของตน โดยพรานขึ้นหลังพญานาคไป เมื่อชมเสร็จแล้วพรานก็ลากลับ ก่อนกลับพญานาคบอกว่า ถ้ามีเรื่องเดือดร้อนขอให้เรียกชื่อตนว่า “ท้าวพญานาค ข้าพเจ้ามีเรื่องเดือดร้อน ขอให้มาช่วยที” แล้วพญานาคจะขึ้นมาช่วย พรานบุญก็ได้เที่ยวไปจนไปพบสระอโนดาตสระหนึ่ง มีนางฟ้าลงมาอาบน้ำชื่อว่า นางมโนราห์ พรานก็อยากได้นางมาทำภรรยา แต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรได้

พอถึงเวลาอาบน้ำ นางมโนราห์ก็จะถอดปีกถอดหางออกเพื่ออาบน้ำ พรานไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรจึงเรียกพญานาคให้มาช่วย พญานาคมาพรานก็บอกเรื่องราว พญานาคจึงแปลงเป็นบ่วงอยู่ในน้ำ รุ่งเช้านางมโนราห์ก็ลงมาอาบน้ำอีก จึงได้ถูกบ่วงรัดไว้ พรานจึงจับได้ มโนราห์จึงถามว่า จะเอาเธอไปไหน พรานบุญตอบว่า จะเอาไปที่บ้าน เมื่อเดินทางกลับบ้าน พรานบุญก็นึกว่าตัวเองแก่แล้ว ไม่คู่ควรกับนางมโนราห์จึงคิดนำไปถวายพระสุรณ พระสุรณก็รับไว้เป็นภรรยา นางวรรณิการ์รู้ข่าวว่าพระสุรณมีเมีย จึงพากันมาดู มาถึงก็ตกตะลึงในความงาม แม้พระสุรณก็ถามว่า ได้มาอย่างไร นางมโนราห์ก็เล่าให้ฟัง นางวรรณิการ์เสียใจมาก จึงคิดอุบายว่ามีข้าศึกมาประชิดเมือง ขอให้พระสุรณออกไปสู้รบ และคิดกำจัดนางมโนราห์เสีย และกล่าวหาว่านางมโนราห์เป็นคนกลีบบ้านกลีบเมือง ให้ไล่ไปให้พ้น นางวรรณิการ์จึงคิดให้จับนางมโนราห์เผาเสียทั้งเป็น

ฝ่ายนางมโนราห์จึงคิดอุบายว่าฉันยอมตาย แต่ก่อนตายขอปีกและหางเพื่อจะร่ำถวายให้คนดูก่อน นางมโนราห์เมื่อขอปีกและหางได้ ก็รำขำ และออกอุบายว่าให้เปิดฝาขึ้นสามลา เปิดคาขึ้นสามตับ ให้พระอินทร์มารับ เพราะฉันบุญน้อย พระอินทร์จะได้แลเห็น แม่พระสุราก็ยอมเปิดให้นางมโนราห์ นางมโนราห์จึงบินหนีไปได้ เมื่อหนีไปก็ไปพบฤาษี เพื่อฝากแหวนให้พระสุรณ และบอกว่าถ้าพระสุรณจะตามไปก็ขอให้เอาแหวนไปด้วย และเมื่อถึงกินอะไรก็ขอให้พระสุรณกินตาม

ฝ่ายพระสุรณอยู่ได้ร่วมไม้ แลเห็นนางมโนราห์ บินในอากาศจำได้ จึงกลับบ้านเมืองไปถามแม่ เมื่อรู้เรื่องจึงออกตามนางไป ไปพบพระฤาษี พระฤาษีจึงจัดการตามที่นางมโนราห์บอกไว้ และให้พระสุรณออกเดินทางไปที่คีธีสาน และก็ไปพบเขาพระสุเมรุกระทบกันไม่มีเวลาหยุด ก็หมกหนทางที่จะข้ามจึงอธิษฐานว่า ถ้าจะได้พบเมียขอให้เขาแยก ถ้าไม่พบขอให้เขากระทบตาย ก็ข้ามไปได้ พระสุรณก็เดินทางต่อไป ไปพบนกอินทรีก็นอนอยู่กับนกอินทรี พอรุ่งเช้าก็เกาะหลังนกอินทรีไปลงที่เมืองมโนราห์ เมื่อไปถึงก็พบผู้คนกำลังสร้างนางมโนราห์ที่หายปโยอยู่เมืองมนุษย์ พระสุรณก็ถามเรื่องราวกับคนที่ตักน้ำ เมื่อได้ความแล้ว ก็เข้าไปหานางมโนราห์ พ่อของนางมโนราห์ไม่ยอมเชื่อ แต่บอกว่าถ้าสวมแหวนให้นางมโนราห์ถูกก็จะยอม นางมโนราห์สงสาร จึงเสกแมลงวันให้บินมาตอมที่มือ พระสุรณจึงเลือกมือถูก พ่อนางมโนราห์ก็ยอมเพราะเห็นใจพระสุรณ ที่สามารถจำได้แม้กระทั่งมือของนางมโนราห์ จึงยินยอมให้อยู่กินด้วยกันที่เมืองและมีความสุขในเวลาต่อมา

ประวัติผู้เขียน

นางสาว วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์ เกิดวันที่ 29 สิงหาคม 2514 เป็นชาว
กรุงเทพมหานคร

สำเร็จการศึกษา สาขาวิชานิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เมื่อปีการ
ศึกษา 2536

เข้าศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เมื่อปีการ
ศึกษา 2542

ปัจจุบันประกอบธุรกิจส่วนตัวของครอบครัว